

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Θάλεια Καλλιαντά Ευδοκία Τερέζα Ροζάκη

Θρησκευτικά

Δ' Δημοτικού

Στον Κήπο του Θεού

Ιστορίες από το
Δέντρο της Ζωής

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ»

Στον Κήπο του Θεού
Ιστορίες από το Δέντρο της Ζωής

Θρησκευτικά
Δ' Δημοτικού

Επιστημονική Επιτροπή Αξιολόγησης

Συντονίστρια / Αξιολογήτρια

Κομνηνού Ιωάννα

Εν ενεργεία μέλος Διδακτικού
Ερευνητικού Προσωπικού Πανεπιστημίου

Αξιολογητής

Χαρίτος Εμμανουήλ

Εν ενεργεία Εκπαιδευτικός

Αξιολογήτρια

Καρτσέλου Χριστιάνα

Εν ενεργεία Εκπαιδευτικός

Τεχνικός Εμπειρογνώμονας

Ζώης Λεωνίδας

Πτυχιούχος Πληροφορικής

Επικουρικός Εμπειρογνώμονας

Μποζιονέλος Γαβριήλ

Πτυχιούχος γραφιστικής

**Υπεύθυνος του μαθήματος/γνωστικού
αντικειμένου στο πλαίσιο της Πράξης**

Αθανάσιος Γιαννίκας,

Σύμβουλος Α΄ ΙΕΠ
Μέλος της Επιστημονικής Ομάδας
Έργου (ΕΟΕ) της Πράξης

**Πράξη με τίτλο: «Συγγραφή, Αξιολόγηση και Ένταξη διδακτικών βιβλίων
στο Μητρώο Διδακτικών Βιβλίων και στην Ψηφιακή Βιβλιοθήκη Διδακτικών Βιβλίων»
με κωδικό ΟΠΣ 6010165 στο Πρόγραμμα
«Ανθρώπινο Δυναμικό και Κοινωνική Συνοχή» 2021-2027**

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Σπυρίδων Δουκάκης

Πρόεδρος του Δ.Σ. του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Υπεύθυνη Πράξης

Πολυξένη Μπίλλα

Σύμβουλος Α΄ του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής
Προϊσταμένη Τμήματος Β΄ Προγραμμάτων Σπουδών και Εκπαιδευτικού Υλικού

Αναπληρώτρια Υπεύθυνη Πράξης

Άννα-Αικατερίνη Λυκούρη

Σύμβουλος Α΄ του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής

**«Με τη συγχρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης»
και το Πρόγραμμα «Ανθρώπινο Δυναμικό και Κοινωνική Συνοχή»**

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Υπουργείο Παιδείας, Θρησκευμάτων
και Αθλητισμού

ΙΕΠ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ
ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2021-2027

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Θάλεια Καλλιαντά Ευδοκία Τερέζα Ροζάκη

Στον Κήπο του Θεού

Ιστορίες από το Δέντρο της Ζωής

Θρησκευτικά
Δ' Δημοτικού

Ανάδοχος συγγραφής: **Εκδόσεις Έν πλώ**

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ»

ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ

Θάλεια Καλλιαντά,
Δασκάλα, ΜΑ στο Εκπαιδευτικό Δράμα
Ευδοκία Τερέζα Ροζάκη,
Φιλόλογος, PhD στη Φιλοσοφία

ΘΕΟΛΟΓΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

Εκδόσεις **Εν Πλω**

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

Ευδοκία Τερέζα Ροζάκη,
Φιλόλογος, PhD στη Φιλοσοφία

ΠΡΟΕΚΤΥΠΩΤΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ

Εκδόσεις **Εν Πλω**

Καλλιόπη Βγόντζα
Γραφικές Τέχνες **ΛΥΧΝΙΑ Α.Ε.**

ΤΕΧΝΙΚΗ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΨΗΦΙΑΚΩΝ ΜΑΘΗΣΙΑΚΩΝ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΩΝ

Χρήστος Δράκος
Χαράλαμπος Θεοδώρου

Αγαπημένα μας παιδιά, φίλοι Εκπαιδευτικοί,

Καλή αρχή!

Με το βιβλίο αυτό στοχεύουμε να ανοίξουμε ένα παράθυρο στον κόσμο της αγάπης και της ελπίδας, στην κοινωνία της αποδοχής και του σεβασμού για κάθε άνθρωπο, στον τρόπο ζωής όπως τον χάραξε η διδασκαλία του Χριστού και των μαθητών Του. Σκοπός του βιβλίου είναι να προσεγγίσουν και να κατανοήσουν οι μαθητές και οι μαθήτριες θρησκευτικές έννοιες και όρους αλλά και ιστορικά γεγονότα με τρόπο βιωματικό, ενώ, με την εξοικείωση στη θρησκευτική γλώσσα, να διευρύνουν τους πνευματικούς ορίζοντές τους. Ζητούμενο είναι το περιεχόμενο των τριών θεματικών ενοτήτων, όπως αυτές καθορίζονται από το Πρόγραμμα Σπουδών για την Δ΄ Δημοτικού, να εμπνεύσει στους μαθητές και στις μαθήτριες τον χριστιανικό τρόπο ζωής ως πίστη και αγάπη.

Παράλληλα, μέσα από τις ποικίλες διδακτικές πρακτικές και τα μαθησιακά εργαλεία τα παιδιά μπορούν να ενεργοποιήσουν τη φαντασία τους, να καλλιεργήσουν την ψυχοκινητική έκφραση και να απελευθερώσουν συναισθήματα. Η διαδικασία της συνεργατικής μάθησης θα τα βοηθήσει να μοιράζονται εμπειρίες, ιστορίες, σκέψεις, να αποδέχονται τις διαφορετικές οπτικές και να συνεργάζονται. Μέσα από τα μαθησιακά αυτά ταξίδια και με εργαλεία την αφήγηση, το θεατρικό παιχνίδι, τη ζωγραφική και άλλα, οι μαθητές θα οδηγηθούν σε ανάληψη

πρωτοβουλίας και δράσεων και στην καλλιέργεια ολιστικών ικανοτήτων.

Όλα τα παραπάνω στηρίζονται στη δομή όπως προτείνεται από τη διάταξη στο ΠΣ, ανάλογα με τα θεματικά πεδία και τις ενότητες αλλά και με τα Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα. Κάθε κεφάλαιο ξεκινά με τον προσδιορισμό των θεμάτων που πρόκειται να συζητηθούν. Ακολουθεί το *Ημερολόγιο του μαθητή* που δίνει την αφόρμηση για την εισαγωγή στο θέμα που θα απασχολήσει την τάξη με τρόπο άμεσο και παραστατικό. Η εμβάθυνση στο γνωστικό αντικείμενο συνεχίζεται με κείμενα που αφορούν στα Προσδοκώμενα Αποτελέσματα και τα οποία εναλλάσσονται με δράσεις, θεατρικές τεχνικές, παιχνίδια και εικονιστικό υλικό. Σε αρκετές αφηγήσεις γίνεται χρήση του «ρόλου αφηγητή»: η Μαρίνα, η πιο μεγάλη φίλη μιας παρέας παιδιών, διηγείται στους μικρούς φίλους της ιστορίες από τη Βίβλο, από την ιστορία του Χριστιανισμού και άλλες, ανάλογα με το θέμα του κεφαλαίου. Τα συγκεκριμένα κείμενα αναφέρονται είτε στο θέμα του κεφαλαίου είτε σε ιστορίες που το υποστηρίζουν (π.χ Βίοι Αγίων ή Μαρτύρων) και έχουν συχνά λογοτεχνικό χαρακτήρα. Με αυτό τον τρόπο οι μαθητές μπορούν να κατανοήσουν καλύτερα τα ιστορικά γεγονότα αλλά και έννοιες ανθρωπιστικού και θεολογικού περιεχομένου και να εξοικειωθούν με αυτές. Παράλληλα, μέσα από το ζωντανό ύφος των κειμένων και την ελκυστική γλώσσα διευρύνονται τα εκφραστικά μέσα των μαθητών.

Το εικονιστικό υλικό – φωτογραφίες, εικόνες, αγιογραφίες – έχει επιλεγεί με τρόπο που να παρουσιάζει ποικιλία σε τεχνοτροπίες και αισθητικές μορφές δίνοντας χρώμα στο βιβλίο καθαυτό αλλά και στη ζωή των παιδιών.

Οι διαδραστικές δραστηριότητες πλέκονται με την αφήγηση σε μια προσπάθεια να κρατηθεί η ισορροπία ανάμεσα σε αυτές, τα κείμενα και τις απεικονίσεις. Συγχρόνως, δίνουν την ευκαιρία στους μαθητές για δημιουργικότητα και χαλάρωση. Αυτές είναι κουίζ, αντιστοιχίσεις, κολλάζ, ζωγραφική, εφημερίδα τοίχου, θεατρικό παιχνίδι, δραματοποιήσεις και παιχνίδια. Μέσω αυτών καλλιεργούνται οι ποικίλες δεξιότητες των παιδιών, η συνεργασία και η συμπερίληψη. Συγχρόνως, επιτυγχάνεται η διαφοροποιημένη διδασκαλία και η ισότιμη

συμμετοχή των μαθητών στην εκπαιδευτική διαδικασία. Ιδιαίτερα το θεατρικό παιχνίδι οδηγεί στην αυτοέκφραση, στην έκφραση βιωμάτων και καταστάσεων μέσω της δραματοποίησής τους, στην ευρύτερη θέαση του κόσμου και στην αποσαφήνιση των σχέσεων.

Δραστηριότητες που σχετίζονται με χώρους έξω από την τάξη – εκκλησίες, δομές, φύση – ανοίγουν τα μάτια της ψυχής των παιδιών για να αντικρύσουν με αγάπη, χαρά και ενθουσιασμό τον κόσμο κι έτσι να νιώσουν τον Θεό μέσα τους και γύρω τους.

Η αξιολόγηση της μαθησιακής διαδικασίας πραγματοποιείται με δράσεις, παιχνίδια, και ολοκληρώνεται με μια συνοπτική φράση όπου οι μαθητές καλούνται να συμπληρώσουν μια από τις λέξεις κλειδιά του κεφαλαίου.

Τέλος, κάθε κεφάλαιο εμπλουτίζεται με ψηφιακά αντικείμενα που στόχο έχουν να δώσουν την ευκαιρία στον/στη δάσκαλο/α να κινητοποιήσει το ενδιαφέρον των μαθητών. Αυτά συνίστανται σε: ηχητικά, με στόχο την ενίσχυση της ακουστικής αντιληπτικότητας, σε φύλλα εργασίας, παιχνίδια, οδηγίες για κατασκευές, για παρατήρηση και συζήτηση, σε βίντεο και άλλες διαδραστικές δραστηριότητες. Στο τέλος κάθε ενότητας υπάρχει μια άσκηση-παιχνίδι σε ψηφιακή μορφή που λειτουργεί ως αναστοχασμός πάνω στην ενότητα.

Ευχόμαστε το ταξίδι αυτό να δώσει αφορμή για στιγμές δημιουργικότητας, μάθησης και συνεργασίας.

Οι συγγραφείς

Ευδοκία - Τερέζα Ροζάκη

Θάλεια Καλλιαντά

Περιεχόμενα

Ενότητα 1: Είμαστε μέλη της Εκκλησίας 11

1. Στο ξεκίνημα της χρονιάς ο Αγιασμός, για να πάνε όλα καλά!.....	12
2. Η Εκκλησία γεννιέται με την Πεντηκοστή!	16
3. Οι ψαράδες γίνονται Απόστολοι κι οι άνθρωποι πιστεύουν στον Χριστό	19
4. Οι πρώτοι Χριστιανοί ζούσαν χωρίς «δικό μου και δικό σου»	22
5. Ευ+Αγγελία – Μήνυμα χαράς	25
6. Ο Απόστολος Παύλος ταξιδεύει για τον Χριστό κι η Εκκλησία θριαμβεύει	28
7. Η πίστη των Χριστιανών στους καιρούς των Διωγμών	32
8. Σε νέο ξεκίνημα η Εκκλησία με τον Άγιο Κωνσταντίνο και την Αγία Ελένη	35
9. Η Εκκλησία μένει ενωμένη	39
10. Οι Τρεις Ιεράρχες προστατεύουν τα γράμματα	42
11. Πώς ζούσαν οι Ασκητές έξω από την πόλη	45
12. Οι εικόνες στην ζωή μας	48
13. Οι Χριστιανοί αγωνίζονται στα χρόνια της Τουρκοκρατίας	51
14. Το ΟΧΙ της Εκκλησίας στην γερμανική κατοχή	56
15. Ο Ιερός Ναός.....	59
16. Οι γιορτές της Εκκλησίας	64

Ενότητα 2: Γνωρίζουμε τον καινούργιο κόσμο της βασιλείας του Θεού 70

17. Τα θαύματα του Χριστού: Εικόνες από τον καινούργιο κόσμο της βασιλείας του Θεού	71
18. Η Ανάσταση του Χριστού και ο καινούριος τρόπος ζωής	74
19. Η Χριστιανική Κοινότητα ως σώμα Χριστού	76
20. Η επικοινωνία με το Θεό	80
21. Οι Άγγελοι του Θεού	83
22. Το μυστήριο του Βαπτίσματος	86
23. Το μυστήριο της Θείας Ευχαριστίας	89
24. Ίσοι αλλά και διαφορετικοί στη Βασιλεία του Θεού	93
25. Η αγάπη στον καινούριο κόσμο της Βασιλείας του Θεού	97

Ενότητα 3: Η Χριστιανική Ζωή..... 100

26. Η «Δύναμη» της Συγχώρεσης	101
27. Στην εκκλησία ο άνθρωπος πλουτίζει, όταν μοιράζεται	105
28. Η ελπίδα νικά τις δυσκολίες της ζωής	109
29. Ο άνθρωπος και το φυσικό περιβάλλον	112
30. Η αξία της ανθρώπινης ζωής για την Εκκλησία.....	116
Γλωσσάρι	120
Εικονιστικό υλικό	121
Βιβλιογραφία	122
Παραπομπές	123

Στο βιβλίο θα συναντήσουμε νέους φίλους
που θα μας λένε κάθε φορά τι πρέπει να κάνουμε!

γράφουμε

συζητάμε

ζωγραφίζουμε- κατασκευάζουμε

παίζουμε

ακούμε

παρατηρούμε

Λίγα λόγια για τα QR code

Στα κεφάλαια βρίσκουμε κάποιες δραστηριότητες που έχουν έναν ψηφιακό κωδικό (QR Code). Αυτά μπορούμε να τα σκανάρουμε μ' ένα κινητό και να μας οδηγήσουν σε μία φωτογραφία, σε μία εκτυπώσιμη σελίδα (A4), σε ένα ηχητικό, σε ένα παιχνίδι... Διαβάζουμε στο βιβλίο μας την άσκηση και βλέπουμε στον υπολογιστή ή στο κινητό μας τη δραστηριότητα.

Ενότητα 1

Είμαστε μέλη της Εκκλησίας

Σε αυτή την ενότητα
θα γνωρίσουμε
για τη λατρεία του
Θεού και θα μάθουμε
για την Αγία Γραφή

Κεφάλαιο 1

Λέξεις κλειδιά
Ευλογημένο
νερό
Ορθόδοξη
Παράδοση

Στο ξεκίνημα της χρονιάς ο Αγιασμός, για να πάνε όλα καλά!

Στο κεφάλαιο αυτό αναρωτιόμαστε, ρωτάμε και απαντάμε...

1. Τι είναι ο Αγιασμός; Τι διαφορετικό έχει από το απλό νερό;
2. Για ποιο λόγο κάνουμε «Αγιασμό» στην αρχή της σχολικής χρονιάς;

Το ημερολόγιό μου:

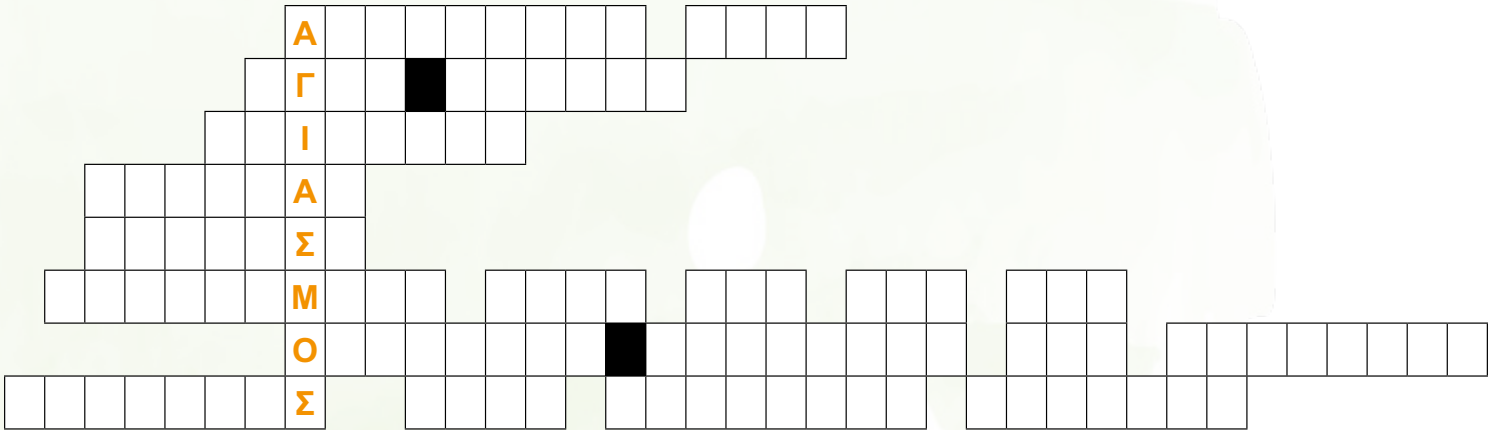
Σήμερα...

Μόλις γυρίσαμε από τις διακοπές! Τι ωραία που ήταν τα μπάνια στη θάλασσα, οι βόλτες στο βουνό, στα ποτάμια και στις λίμνες!

Τώρα ξεκινά ο Σεπτέμβρης και μαζί το σχολείο. Πρώτη μέρα θα κάνουμε **Αγιασμό!**

Παίρνουμε πληροφορίες για τον Αγιασμό μέσα από τη μεσοστοιχίδα. Τοποθετούμε τις λέξεις/φράσεις εκεί που ταιριάζουν: **Α**γιασμένο νερό, **Α**Γιο Πνεύμα *, **Α**γ**Ι**ασμός, ξεδιψ**Α**ω, βάπτι**Σ**η, Ευλογη**Μ**ένο Νερό στη ζωή μας, **Ο**ρθόδοξη Παράδοση* και Αγιασμός, Αγιασμός νέας **Σ**χολικής Χρονιάς

Βρίσκουμε το νερό, στην Αγία Γραφή: Τότε είπε ο Θεός: *Να μαζευτούν όλα τα νερά που είναι κάτω από τον ουρανό και να φανεί η στεριά... Και ονόμασε τα νερά «θάλασσα».*

Θάλασσα.. νερό... σκεφτόμαστε και αισθανόμαστε... κλείνουμε τα μάτια και φανταζόμαστε... ανοίγουμε τα μάτια και κινούμαστε... πιάνουμε χρώματα και ζωγραφίζουμε... πιάνουμε μολύβι και γράφουμε τι μας φέρνει το νερό στο μυαλό!

Ζωγραφίζουμε τέσσερα τοπία, όπου υπάρχει νερό.

Ξέρουμε βέβαια για το νερό:

- ✎ Μας ξεδιψάει
- ✎ Μας καθαρίζει

Φυσικά, αφού τα 2/3 του οργανισμού μας αποτελούνται από νερό.

Το νερό στην
ιατρική

Ο Χριστός τι σχέση έχει με το νερό;

Η βάφτιση του Χριστού

Η θεραπεία του παραλυτικού στην κολυμπήθρα της Βηθεσδά

Παρατηρούμε το νερό στην κάθε εικόνα και συζητάμε.

Στον Αγιασμό, την πρώτη μέρα της σχολικής χρονιάς ο ιερέας, αφού βουτήξει τον σταυρό μαζί με βασιλικό σε νερό, ραντίζει τα παιδιά.

Το ίδιο γίνεται σε κάθε νέο ξεκίνημα: Στα καινούρια σπίτια, στα χωράφια πριν τη σπορά, ακόμη και στα καινούρια αυτοκίνητα.

Συζητάμε γιατί γίνεται αυτό.

«Στα νερά του ποταμού Ιορδάνη ένας ταπεινός Βασιλιάς αποκαλύπτεται. Το βασίλειό Του είναι στον Ουρανό. Είναι ο Χριστός που βαφτίζεται και με τη βάφτισή Του ευλογεί το νερό του ποταμού».

Ο Χριστός με τη βάφτισή Του ευλόγησε το νερό του ποταμού με την παρουσία του Θεού και του Αγίου Πνεύματος*.

Ο ιερέας, στον Αγιασμό, σταυρώνει το νερό. Τότε, με τη χάρη του Αγίου Πνεύματος, αλλά και με την προσευχή όλων, το ευλογημένο πια νερό, μας δυναμώνει, μας θεραπεύει. Έτσι δεν ξεχνάμε πως είμαστε παιδιά του Θεού.

Βρίσκουμε τις 6 λέξεις που σχετίζονται με τον Αγιασμό και “κρύβονται” στο κρυπτόλεξο.

Σ	Τ	Α	Υ	Ρ	Ο	Σ	Π	Λ	Β	Κ
Ν	Μ	Κ	Υ	Π	Ρ	Ι	Λ	Τ	Ο	Γ
Ρ	Ν	Ε	Ρ	Ο	Κ	Κ	Μ	Α	Ν	Κ
Ι	Ε	Ρ	Ε	Α	Σ	Σ	Τ	Ο	Κ	Υ
Γ	Ν	Μ	Ρ	Α	Μ	Μ	Σ	Τ	Γ	Ι
Ι	Α	Β	Κ	Κ	Υ	Λ	Λ	Ι	Α	Π
Ο	Β	Α	Σ	Ι	Λ	Ι	Κ	Ο	Σ	Π
Α	Γ	Ι	Ο	Π	Ν	Ε	Υ	Μ	Α	Ι
Α	Α	Ε	Τ	Β	Ρ	Ο	Ε	Λ	Κ	Υ
Λ	Ι	Λ	Π	Λ	Ο	Ν	Π	Μ	Ι	Ε
Λ	Ι	Β	Α	Ν	Ι	Ρ	Υ	Λ	Σ	Π

1. ΣΤΑΥΡΟΣ
2. ΙΕΡΕΑΣ
3. ΒΑΣΙΛΙΚΟΣ
4. ΝΕΡΟ
5. ΛΙΒΑΝΙ
6. ΑΓΙΟ ΠΝΕΥΜΑ

Το νερό του Αγιασμού διαφέρει από το απλό νερό. Πώς γίνεται αυτό;

Πότε κάνουμε Αγιασμό;
Γράφω και ζωγραφίζω.

Βρίσκω τις διαφορές στις εικόνες: Πότε το νερό είναι Αγιασμός και πότε όχι;

Κεφάλαιο 2

Λέξεις κλειδιά

Πεντηκοστή
Εκκλησία*

Η Εκκλησία γεννιέται με την Πεντηκοστή!

Στο κεφάλαιο αυτό αναρωτιόμαστε, ρωτάμε και απαντάμε...

1. Η Πεντηκοστή είναι τα γενέθλια της Εκκλησίας; Γιατί;
2. Η Πεντηκοστή είχε μεγάλη σημασία για τους ανθρώπους τότε. Ποια η σημασία της σήμερα για μας;

Το ημερολόγιό μου:

Σήμερα...

πήγαμε εκδρομή στον Ναό του Αγίου Ιωάννη Προδρόμου Αχαΐας. Ο ξεναγός μας είπε «Η εικόνα παρουσιάζει την Πεντηκοστή, δηλαδή τα γενέθλια της Εκκλησίας!»... Έχει η Εκκλησία γενέθλια; Τι σημαίνει Πεντηκοστή;

Η Πεντηκοστή

Η Μαρίνα είναι η βιβλιοφάγος της παρέας! Της αρέσει να μοιράζεται με τους φίλους της όσα μαθαίνει. Συχνά τους διαβάζει ιστορίες από την Αγία Γραφή. Σήμερα τους διαβάζει για την ημέρα της Πεντηκοστής.

Ακούμε τη Μαρίνα κι εμείς!

Πεντηκοστή

Ο Χριστός, μετά την Ανάστασή Του, εμφανίζεται συχνά στους μαθητές Του και τους προτρέπει να παραμείνουν στα Ιεροσόλυμα και να περιμένουν τη φώτιση του Θεού Πατέρα. Πράγματι, πενήντα ημέρες μετά την Ανάστασή Του, οι μαθητές είναι μαζεμένοι σε ένα σπίτι στα Ιεροσόλυμα. Ιουδαίοι απ' όλα τα μέρη του κόσμου βρίσκονται στα Ιεροσόλυμα για την Εβραϊκή Γιορτή των Εβδομάδων. Έχουν έρθει από την Περσία, τη Μεσοποταμία, την Ιουδαία, την Καππαδοκία, αλλά και Αιγύπτιοι,

Ρωμαίοι, Άραβες, Κρητικοί...

Ξαφνικά, μια βουή, σαν να φυσάει δυνατός άνεμος, γεμίζει το σπίτι. Πάνω από το κεφάλι των μαθητών εμφανίζονται γλώσσες σαν φλόγες φωτιάς. Είναι το Άγιο Πνεύμα! Τότε οι μαθητές, οι απλοί ψαράδες, που δεν ήξεραν και πολλά πράγματα, ξαφνικά μιλούν όλες τις γλώσσες. Από τη βουή, συγκεντρώνεται πλήθος ανθρώπων. Ακούει τότε έκπληκτος ο καθένας τους μαθητές, να μιλάει τη δική του γλώσσα..

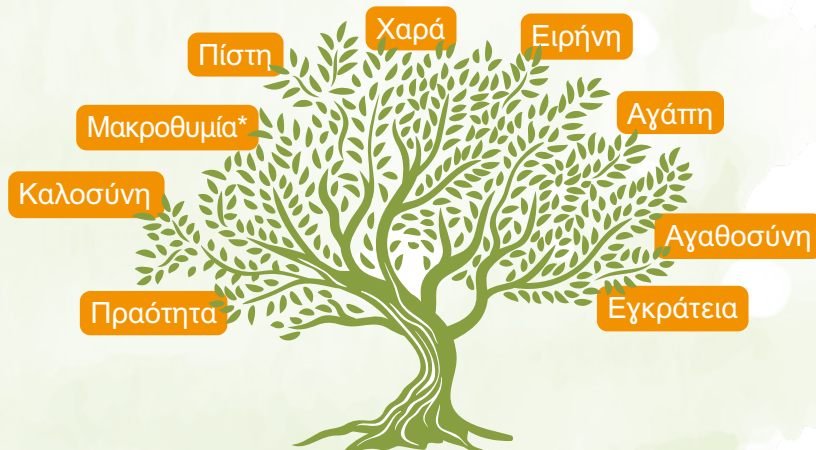
Εκείνη την ημέρα βαπτίζονται 3.000 άνθρωποι!

Βλέπουμε πώς χαιρετούν σε διαφορετικές γλώσσες του κόσμου!

Χαρίσματα του Αγίου Πνεύματος:

Ζωγραφίζουμε με διαφορετικό τρόπο, σε ομάδες, το δέντρο με τα χαρίσματα του Αγίου Πνεύματος: Στις ρίζες γράφουμε τα χαρίσματα και στα κλαδιά τις δικές μας πράξεις. Πού εφαρμόζουμε τα χαρίσματα αυτά στην καθημερινή μας ζωή;

Ακούμε για τη δημιουργία της Εκκλησίας.

Έτσι γεννιέται η Πρώτη Εκκλησία*, δηλαδή η πρώτη κοινότητα των ανθρώπων που πιστεύουν στο Χριστό. Από τότε, το Άγιο Πνεύμα ζει μέσα μας και ανάμεσά μας. Δίνει απλόχερα στον καθένα από εμάς ξεχωριστά χαρίσματα, ταλέντα. «Μιλάει» σε όλους μας, σε κάθε άνθρωπο και σε κάθε λαό, χωρίς διακρίσεις.

Χωριζόμαστε σε ομάδες Α και Β:

Ο Α λέει ένα χάρισμα – ταλέντο που έχει και ο Β του λέει πώς μπορεί αυτό να το αξιοποιήσει στη ζωή του.

Τα χαρίσματα που έχει ο καθένας μας, τον κάνουν διαφορετικό και με τη βοήθεια του Αγίου Πνεύματος μπορούμε να τα πολλαπλασιάζουμε και να συνδεόμαστε μεταξύ μας όλο και περισσότερο!!

Μπορούμε να σημειώσουμε τα δικά μας χαρίσματα, αλλά και των φίλων μας. Παρατηρούμε τα κοινά και τα διαφορετικά σημεία και συζητάμε γι' αυτά.

Παρατηρούμε τις εικόνες της Πεντηκοστής και δημιουργούμε παγωμένες εικόνες.

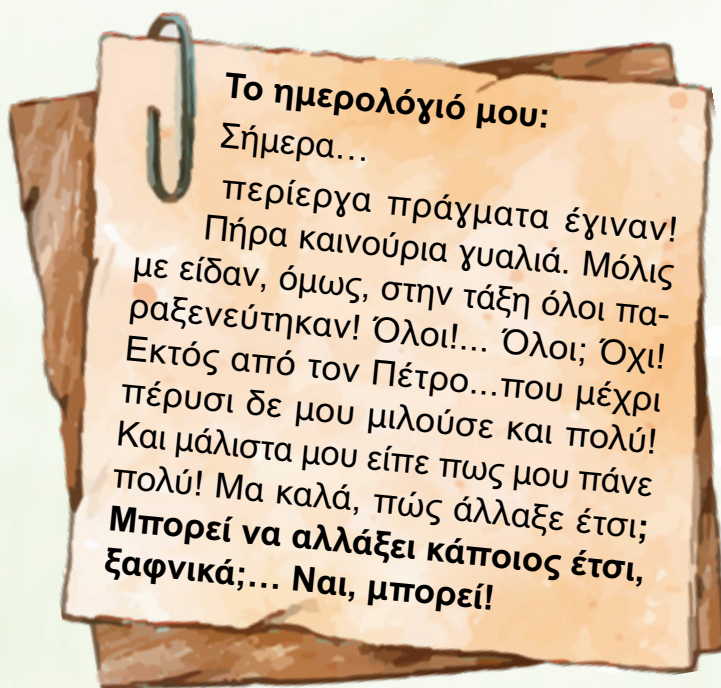

Γνωρίζοντας πλέον για την Πεντηκοστή και τα χαρίσματα του Αγίου Πνεύματος, συζητάμε πώς μπορεί αυτά να είναι χρήσιμα στη ζωή μας σήμερα.

Οι ψαράδες γίνονται Απόστολοι κι οι άνθρωποι πιστεύουν στον Χριστό

Στο κεφάλαιο αυτό αναρωτιόμαστε, ρωτάμε και απαντάμε...

1. Πώς οι μαθητές του Χριστού από απλοί ψαράδες έγιναν δάσκαλοι σε όλο τον κόσμο;
2. Ποια ταξίδια έκανε ο Απόστολος Πέτρος;

Οι μαθητές του Χριστού μετά την Πεντηκοστή άλλαξαν πολύ τον εαυτό τους, αλλά και τον κόσμο που συναντούσαν. Έγιναν Απόστολοι, δηλαδή έβαλαν στόχο της ζωής τους να μιλήσουν σε όλο τον κόσμο για τον Χριστό.

Στη Στοά του Σολομώντα μίλησε ο Απόστολος Πέτρος για την πίστη στον Θεό, τη ζωή του Χριστού και την ανάσταση των νεκρών. Τόσο πολύ γοήτευσε τον κόσμο με τα λόγια του, ώστε περίπου 5.000 άνθρωποι πίστεψαν!

Στη συνέχεια, έκανε ταξίδια στην Παλαιστίνη, στην Αντιόχεια, όπου ίδρυσε και τοπική Εκκλησία, στη Βιθυνία, στον Πόντο, στην Ελλάδα και στη Ρώμη.

Οι Απόστολοι ήταν οι: Πέτρος, Ανδρέας, Ιάκωβος, Ιωάννης, Φίλιππος, Βαρθολομαίος (ή Ναθαναήλ), Ματθαίος, Θωμάς, Ιάκωβος, Ιούδας, Σίμων και Ματθίας.

Άγιος Πέτρος

Στις περιοδείες τους οι Απόστολοι πολλές φορές συλλήφθηκαν και φυλακίστηκαν...

Ακούμε για την αποφυλάκιση του Απόστολου Πέτρου από τον Άγγελο!

Η **Μαρίνα** μαζεύει τους φίλους και τις φίλες της στο μικρό μπαλκονάκι της. Βιάζεται να τους μιλήσει για την περιπέτεια του Απόστολου Πέτρου:

«Στην αυλή του σπιτιού της Μαρίας, τα κορίτσια έχουν μαζευτεί γύρω από την Ρόδη και την ακούν με προσοχή... Πλησιάζει το Πάσχα και έχουν όλες τους ένα σωρό δουλειές να κάνουν. Καμιά τους όμως δεν φεύγει... Ακούνε και η καρδιά τους πηγαίνει να σπάσει από την αγωνία.. Όλοι ξέρουν ότι ο βασιλιάς Ηρώδης έχει φυλακίσει τον Απόστολο Πέτρο και ετοιμάζεται από μέρα σε μέρα να τον παραδώσει στο Συνέδριο να δικαστεί. Η καταδίκη του είναι σίγουρη... Οι αρχιερείς τον είχαν προειδοποιήσει τόσες φορές να πάψει να διδάσκει δημόσια στον Ναό για την Ανάσταση του Ιησού. Εκείνος όμως, παρά με τον φίλο του Ιωάννη, τον Απόστολο, όχι μόνο συνέχιζε αλλά

δίδασκε τώρα και Ρωμαίους... Όλοι είχαν ακούσει για τον εκατόνταρχο που βαφτίστηκε με όλη την οικογένειά του... Μάλιστα θεράπευσε και τον χωλό που σηκώθηκε όρθιος δοξολογώντας τον Θεό. Οι αρχιερείς είναι εξοργισμένοι! Οι υπόλοιποι μαθητές συγκεντρώνονται στα σπίτια κάθε βράδυ και προσεύχονται για τον Πέτρο... Αυτά τα ήξεραν οι κοπέλες. Τα νέα όμως που τους λέει τώρα η Ρόδη ακούγονται απίστευτα:

- Ελευθερώθηκε σας λέω! Τον είδα με τα μάτια μου. Χτύπησε και του άνοιξα εγώ η ίδια. Μας είπε βιαστικά μια θαυμαστή ιστορία: πως Άγγελος Κυρίου τον ελευθέρωσε από τα δεσμά... Αυτά είπε και χάθηκε μέσα στη νύχτα...»

Παιχνίδι ρόλων

Χωριζόμαστε σε δύο ομάδες. Η μία ομάδα παίζει τον ρόλο της Ρόδης και η άλλη τον ρόλο των παιδιών. Τα παιδιά κάνουν ερωτήσεις στη Ρόδη για τον Πέτρο, τις περιπέτειές του και τη σύλληψή του. Εκείνη απαντά.

Έτσι λοιπόν, βλέπουμε τους Αποστόλους να ομολογούν* την πίστη τους στον Χριστό και να διαδίδουν τον λόγο Του κάνοντας θαύματα και παρακινώντας τους ανθρώπους να πιστέψουν σε Αυτόν. Με την αγάπη τους, άλλαξαν σιγά σιγά τον κόσμο δημιουργώντας χριστιανικές κοινότητες. Συνεχιστές των Αγίων Αποστόλων σήμερα είναι οι ιεραπόστολοι. Οι άνθρωποι αυτοί επισκέπτονται μακρινές περιοχές, όπως η Αφρική και η Ασία και ιδρύουν νοσοκομεία, σχολεία και κέντρα βοήθειας σε όσους έχουν ανάγκη. Με τον τρόπο αυτό, δίνοντας αγάπη, φανερώνουν το πρόσωπο του Χριστού στους ανθρώπους.

Πώς μπορούμε εμείς σήμερα να αλλάξουμε τον κόσμο με την αγάπη μας; Μπορούμε

- ✍ Να βοηθήσουμε _____ .
- ✍ Να επισκεφθούμε _____ .
- ✍ Να συνεργαστούμε για _____ .
- ✍ Να συγχωρήσουμε _____ .
- ✍ Να αποδεχθούμε _____ .
- ✍ Να προσευχηθούμε _____ .

Χωριζόμαστε σε ζευγάρια. Το ένα παιδί είναι Α και το άλλο Β. Το Α είναι ο Απόστολος Πέτρος όταν ήταν απλός ψαράς. Το Β είναι ο ίδιος όταν έγινε Απόστολος. Τα δύο παιδιά συζητούν ποια γεγονότα άλλαξαν τη ζωή του και πώς τον επηρέασαν.

Κεφάλαιο 4

Λέξεις κλειδιά

πρώτοι
Χριστιανοί
μοιράζομαι

Οι πρώτοι Χριστιανοί ζούσαν χωρίς «δικό μου και δικό σου»

Στο κεφάλαιο αυτό αναρωτιόμαστε, ρωτάμε και απαντάμε...

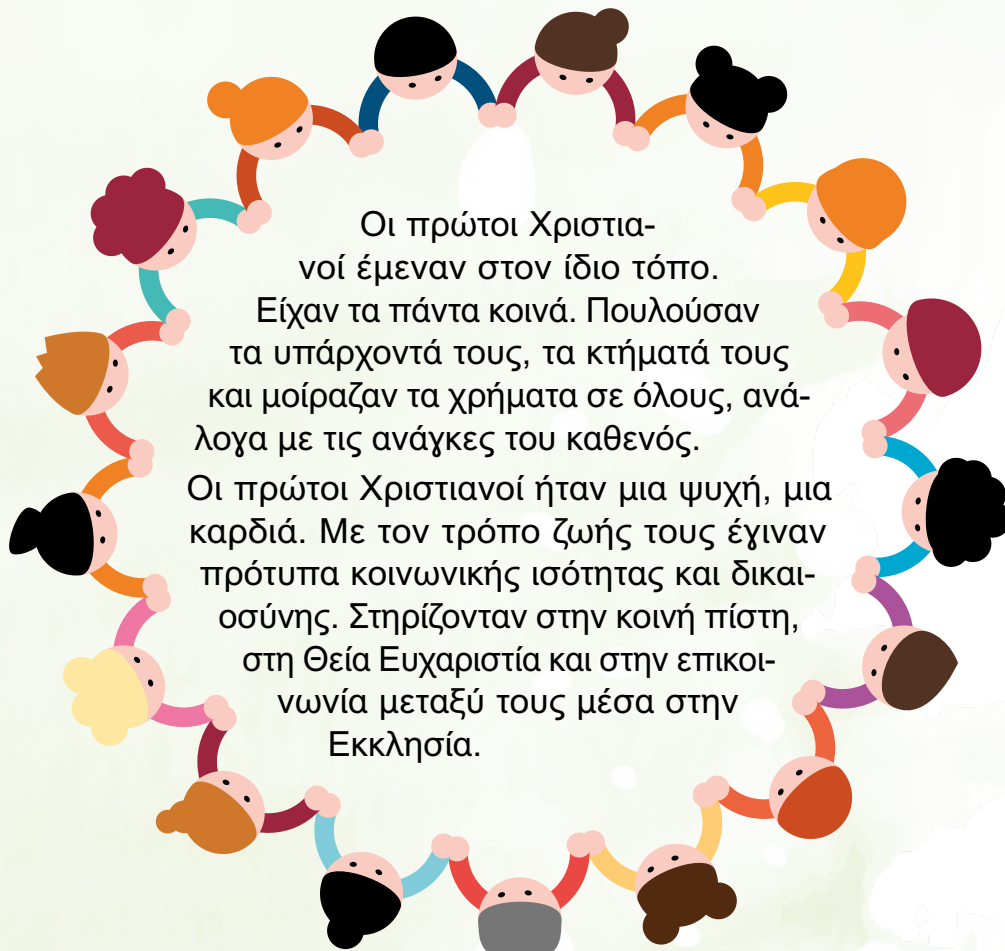
1. Πώς ζούσαν οι πρώτοι Χριστιανοί;
2. Άραγε η δική μας ζωή μοιάζει με τη ζωή των πρώτων Χριστιανών;

Το ημερολόγιό μου:
Σήμερα...
μεγάλη αναστάτωση για ένα δι-
ορθωτικό!
- «Όχι, είναι δικό μου» ο ένας,
- «Ναι, αλλά εγώ το βρήκα πρώτος
κάτω» ο άλλος,
- «Τι λες; Σ' εμένα το έδωσε η κυρία»,
ο τρίτος...
Δικό μου...Δικό μου...
Δικό μου...

Τι σημαίνει «δικό μου»; Λέμε προτάσεις ξεκινώντας με τη φράση «Είναι δικό μου το...» Ποια από αυτά που αναφέρουμε, μπορούμε να μοιραστούμε; Μοιραζόμαστε τις απόψεις μας στην τάξη.

Οι πρώτοι Χριστιανοί έμεναν στον ίδιο τόπο. Είχαν τα πάντα κοινά. Πουλούσαν τα υπάρχοντά τους, τα κτήματά τους και μοίραζαν τα χρήματα σε όλους, ανάλογα με τις ανάγκες του καθενός. Οι πρώτοι Χριστιανοί ήταν μια ψυχή, μια καρδιά. Με τον τρόπο ζωής τους έγιναν πρότυπα κοινωνικής ισότητας και δικαιοσύνης. Στηρίζονταν στην κοινή πίστη, στη Θεία Ευχαριστία και στην επικοινωνία μεταξύ τους μέσα στην Εκκλησία.

Ας παίξουμε **το παιχνίδι της αγάπης** στη χριστιανική κοινότητα. Γράφουμε ο καθένας το όνομά του σ' ένα χαρτάκι και το ρίχνουμε σ ένα κουτί. Ανακατεύουμε τα χαρτάκια. Τραβάει ο καθένας από ένα. Για δύο μέρες, θα πρέπει να προσφέρει κάτι σε αυτόν που του έτυχε, χωρίς όμως εκείνος να το καταλάβει. Στο τέλος της δεύτερης ημέρας, αποκαλύπτουμε σε μια εορταστική εκδήλωση στην τάξη ποιος έχει επιλεγεί από ποιον.

Τώρα που διαβάσαμε όλα αυτά, μπορούμε να εξηγήσουμε...
Τι σήμαινε «δικό μου» για τους πρώτους Χριστιανούς;

Σε ομάδες:

Συζητάμε τι μοιράζεται ο καθένας μας με τους άλλους και πώς νιώθει. Στη συνέχεια, μοιραζόμαστε τις σκέψεις μας στην τάξη.

- ✎ Συναισθήματα, όπως...
- ✎ Σκέψεις μας, όπως...
- ✎ Προβλήματά μας, όπως...
- ✎ Πράγματά μας, όπως...

Συζητάμε όλοι μαζί:

- ✎ Αν οι πρώτοι Χριστιανοί ζούσαν μαζί μας σήμερα τι θα μας έλεγαν; Τι θα έκαναν;
- ✎ Εμείς, τι μπορούμε να κάνουμε για να τους μοιάσουμε; Για παράδειγμα, ένα δεκατιανό όλοι μαζί στην τάξη, όπου θα φέρουμε όλοι από κάτι. Τι άλλο; Ας σκεφτούμε κι ας οργανώσουμε μια ώρα χαράς και αγάπης μέσα στην τάξη!

Ας θυμόμαστε πως στους πρώτους Χριστιανούς το μοίρασμα έγινε τρόπος ζωής. Πώς μπορεί να γίνει τρόπος ζωής και για μας σήμερα;

Ποια από τα αντικείμενα, θέλω να μοιραστώ με τους φίλους μου, να χαρίσω ή να κρατήσω για μένα;

Βάζω τις λέξεις εκεί που ταιριάζουν.

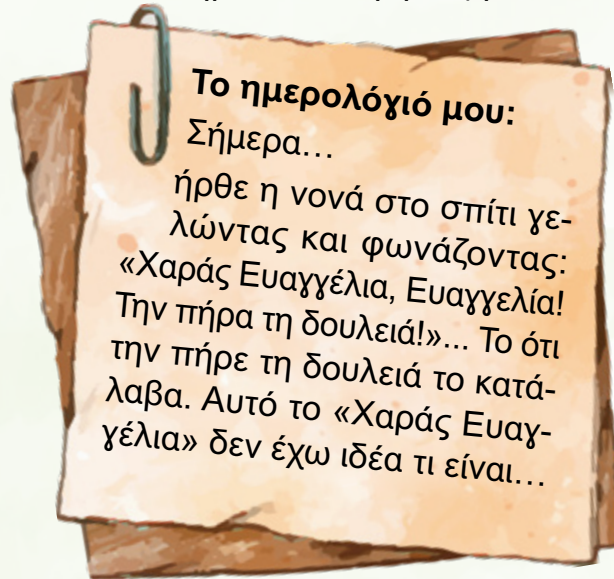

**Τι μας έκανε εντύπωση από τη ζωή
 των Πρώτων Χριστιανών;**

Ευ+Αγγελία - Μήνυμα χαράς

Στο κεφάλαιο αυτό αναρωτιόμαστε, ρωτάμε και απαντάμε...

1. Τι είναι τα Ευαγγέλια;
2. «Ευαγγέλιο*»: τι να σημαίνει αυτή η λέξη; Γιατί τα ονομάσαμε έτσι;

«Ευαγγέλιο» σημαίνει καλά νέα, χαρούμενες ειδήσεις.

Τα τέσσερα βιβλία που αφηγούνται τη ζωή του Χριστού και τη διδασκαλία Του, τα ονομάσαμε Ευαγγέλια, γιατί σε αυτά βρίσκουμε την πιο χαρούμενη είδηση: την Ανάσταση του Χριστού! Επίσης, παίρνουμε πληροφορίες για τους μαθητές του Χριστού και όλους τους ανθρώπους που ήταν κοντά Του.

Ευαγγελιστής Ματθαίος

Ευαγγελιστής Μάρκος

Διαβάζουμε μια όμορφη ιστορία, όπως την διηγείται η Μαρίνα στους φίλους της.

Ακούμε τη Μαρίνα να αφηγείται την ιστορία του Ευαγγελιστή Ιωάννη.

«Στο λιμάνι της Εφέσου άνθρωποι, άμαξες πάνε κι έρχονται... Ο μαθητής του Ιησού, ο Ιωάννης κάθεται στην προκυμαία... Φαίνεται συλλογισμένος. Πότε πέρασαν τόσα χρόνια από τότε που ήταν κοντά τους ο Χριστός... Πολλές φορές του είχαν ζητήσει να γράψει για την ζωή του Χριστού... Εκείνος όμως δίσταζε γιατί είχαν ήδη γραφτεί τρία βιβλία με τη ζωή Του... Πρώτος έγραψε ο Ευαγγε-

λιστής Μάρκος, μετά ο Ματθαίος και τελευταίος ο Λουκάς. Όμως ήταν, του έλεγαν, ο μόνος που είχε ζήσει από τόσο κοντά όλα τα επεισόδια. Άλλωστε είχε μείνει χρόνια πολλά κοντά στην Μαρία, την Παναγία, τη μητέρα του Ιησού. Ο Απόστολος Ιωάννης παίρνει την απόφασή του... Σηκώνεται από την προκυμαία... Θα έγραφε το τέταρτο Ευαγγέλιο. Θα γινόταν ο τέταρτος Ευαγγελιστής.»

Ευαγγελιστής Ιωάννης

Χωριζόμαστε σε δύο ομάδες. Η μια ομάδα γράφει σε χαρτί του μέτρου, στο οποίο φτιάχνουμε μια εφημερίδα τοίχου, τι πληροφορίες παίρνουμε από την ιστορία: Ποιοι είναι οι Ευαγγελιστές; Γιατί αποφάσισε ο Ιωάννης να γράψει το Ευαγγέλιο; Η δεύτερη ομάδα γράφει τι πληροφορίες παίρνουμε από την εικόνα: Πού βρίσκεται ο Ιωάννης; Προς τα πού κοιτά και γιατί;

Σας φέρνω μια χαρούμενη είδηση,
χαρούμενη για όλους.
Σήμερα γεννήθηκε ο Χριστός, ο Κύριος.
Η Βασιλεία του Θεού ανήκει
σε ανθρώπους που είναι σαν παιδιά!
Γιατί ψάχνετε τον ζωντανό ανάμεσα στους
νεκρούς; **Αναστήθηκε! Χριστός Ανέστη!**

Ευαγγελιστής Λουκάς

- ✦ Εμάς μας κάνουν χαρούμενους οι παραπάνω ειδήσεις;
Ναι; Όχι; Γιατί;
- ✦ Εμείς πότε χαιρόμαστε;
- ✦ Την επόμενη φορά φέρνουμε μια χαρούμενη είδηση
για να τη μοιραστούμε με τους συμμαθητές μας!

Εδώ είναι η εφημερίδα των χαρούμενων ειδήσεων!
Γράφουμε τις ειδήσεις και τις μοιράζουμε στους
μαθητές μας των άλλων τάξεων!

Γιατί τα λόγια του Ευαγγελιστή Λουκά μπορούν να μας
προσφέρουν χαρά;

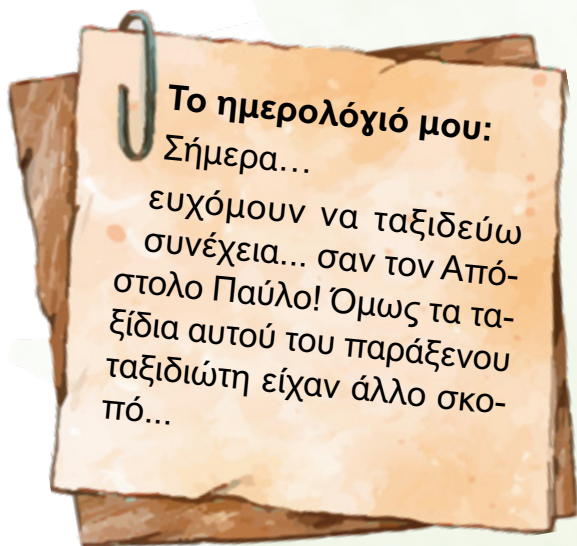
Κεφάλαιο 6

Λέξεις κλειδιά
Απόστολος
Παύλος
ταξίδια

Ο Απόστολος Παύλος ταξιδεύει για τον Χριστό κι η Εκκλησία θριαμβεύει

Στο κεφάλαιο αυτό αναρωτιόμαστε, ρωτάμε και απαντάμε...

1. Πώς ο Απόστολος Παύλος έγινε από διώκτης των Χριστιανών υποστηρικτής και ταξίδεψε για να κηρύξει το λόγο του Θεού;
2. Φίλιπποι: Η πόλη που άλλαξε την ιστορία της Ευρώπης! Η Εκκλησία των Φιλιππών έγινε η πρώτη χριστιανική κοινότητα* στην Ευρώπη.

«Σαούλ, Σαούλ, γιατί με καταδιώκεις;» Εκείνος ρώτησε: «Ποιος είσαι, Κύριε;» Ο Κύριος απάντησε: «Εγώ είμαι, ο Ιησούς. Αυτός που καταδιώκεις.». Ο Σαούλ τυφλώθηκε και συγκλονισμένος, ρώτησε: «Τι πρέπει να κάνω, Κύριε;» Και ο Ιησούς του είπε: «Μπες στην πόλη και κάνε ό,τι σου πουν».

Ο Απόστολος Παύλος ήταν Ιουδαίος, που ονομαζόταν αρχικά Σαούλ. Μισούσε τους Χριστιανούς και τους κατεδίωκε. Μάλιστα πήγαινε μαζί με Ρωμαίους στρατιώτες για να τους συλλάβουν... Μια μέρα, στον δρόμο για τη Δαμασκό, άστραψε γύρω του φως από τον Ουρανό. Αμέσως έπεσε στη γη και άκουσε μια φωνή να του λέει:

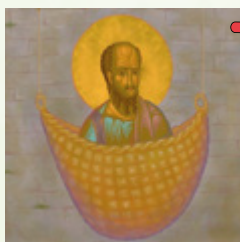

Χωριζόμαστε σε δύο ομάδες. Η μία συζητά τις σκέψεις που μπορεί να είχε ο Σαούλ πριν δει το φως από τον ουρανό και ακούσει την φωνή. Η δεύτερη, αυτές που μπορεί να είχε μετά. Στη συνέχεια, όλοι μαζί μοιραζόμαστε τις σκέψεις μας και συζητάμε γι' αυτές.

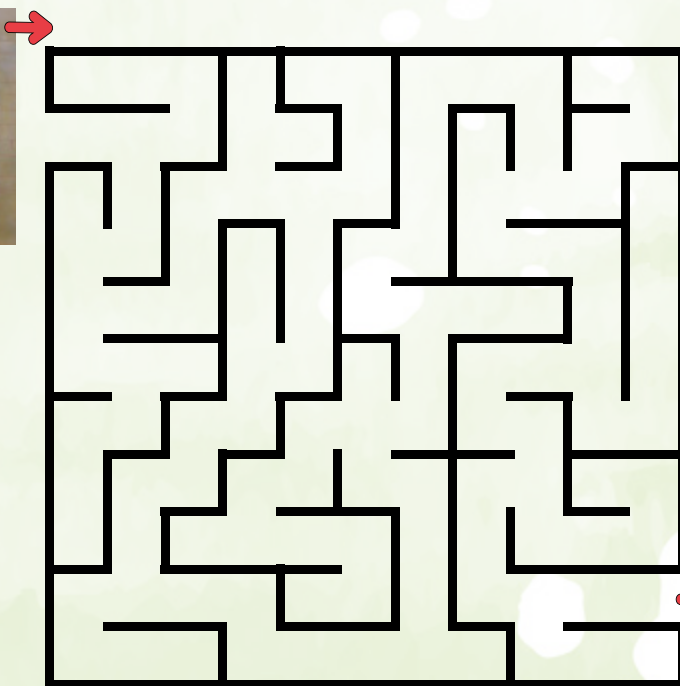
Ο Σαούλ πίστεψε στον Χριστό και ζήτησε να τον οδηγήσουν στον Χριστιανό ιερέα της Δαμασκού. Τον παρακάλεσε να του διδάξει τη ζωή και τη διδασκαλία του Χριστού. Τότε βρήκε το φως του. Ονομάστηκε Παύλος και από τότε διαλαλούσε* παντού πως ο Ιησούς είναι ο Γιος του Θεού. Έκανε τέσσερις περιοδείες – μεγάλα ταξίδια – για το σκοπό αυτό. Στις τρεις πρώτες, μάλιστα, έκανε πάνω από 4.000 χιλιόμετρα!

Βοηθάμε τον Σαούλ, τώρα που δεν βλέπει, να βρει τον δρόμο για την Δαμασκό.

Σαούλ

Δαμασκός

Στον χάρτη βλέπουμε τις πόλεις που ταξίδεψε ο Απόστολος Παύλος και όπου ίδρυσε χριστιανικές κοινότητες* στη Β' Περιοδεία του. Οι πόλεις αυτές είναι: Αντιόχεια, Ταρσός, Ικόνιο, Τροία, Καβάλα, Φίλιπποι, Βέροια, Αθήνα, Κόρινθος, Έφεσος, Καισάρεια.

Ακολουθούμε τα βήματα του Αποστόλου Παύλου! Για το σκοπό αυτό ενώνουμε τις πόλεις από τις οποίες πέρασε.

Κοιτάζοντας τον ψηφιακό χάρτη, ανακαλύπτω πληροφορίες για κάποιες από τις πόλεις που ταξίδεψε ο Απόστολος Παύλος.

Μαρίνα «Ελάτε, παιδιά, να σας πω τι έγινε στη Μακεδονία πριν από πολλά πολλά χρόνια».

Ακούμε τη Μαρίνα να αφηγείται...

«Μια μέρα ο Απόστολος Παύλος βλέπει στον ύπνο του έναν πανύψηλο άνδρα να στέκεται μπροστά του και να τον παρακαλεί: «Έλα στη Μακεδονία και βοήθησέ μας». Φτάνει στους Φιλίππους, την πόλη που άλλαξε την ιστορία της Ευρώπης. Εδώ δημιουργείται η πρώτη χριστιανική κοινότητα και βαπτίζεται η πρώτη γυναίκα Χριστιανή της Ευρώπης, η Αγία

Λυδία. Στους Φιλίππους, όμως, κατηγορούν τον Απόστολο Παύλο και τον Σύλλα, τον βοηθό του, για συνομωσία και τους φυλακίζουν. Ξαφνικά, τη νύχτα, γίνεται τρομερός σεισμός. Οι πόρτες της φυλακής ανοίγουν. Ο δεσμοφύλακας αρχίζει να τρέμει από τον φόβο του.. Στο τέλος, όμως, όλα ηρεμούν. Ο δεσμοφύλακας πιστεύει στο Χριστό και βαπτίζεται.

Ποια συναισθήματα έχει ο Απόστολος Παύλος για τους δυο κρατούμενους μέχρι την ώρα του σεισμού και ποια μετά; Τα γράφουμε σε χαρτί και το κολλάμε στον τοίχο.

Κάνουμε όλοι μαζί έναν κύκλο όρθιοι κρατώντας το βιβλίο. Διαβάζουμε δυνατά τους κινδύνους που αντιμετώπισε ο Απόστολος Παύλος. Κάθε παιδί διαβάζει μία φράση και στη συνέχεια την παριστάνει με κινήσεις. Οι υπόλοιποι επαναλαμβάνουν την κίνηση του.

Διαβάζουμε:

«Τα ταξίδια είναι δύσκολα στην εποχή μου.»

«Στη στεριά, μετά βίας, βρίσκαμε τροφή.»

«Ληστές παραμόνευαν στον δρόμο μας.»

«Στη θάλασσα κοντέψαμε να πνιγούμε.»

«Θυμάμαι εκείνο το ναυάγιο.»

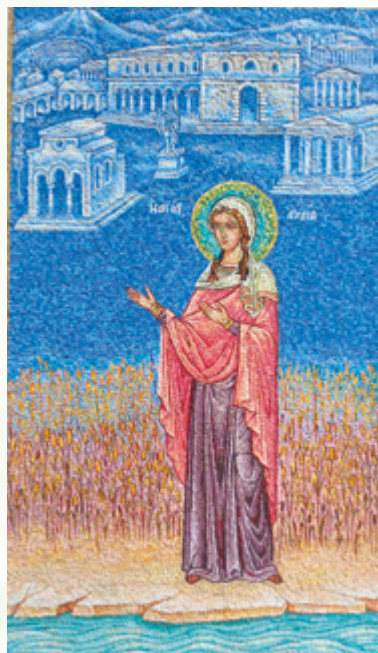
«Για μήνες ταξιδεύαμε από Κύπρο για την Κρήτη.»

«Φεύγοντας από εκεί πιάνει τρικυμία!»

«Το πλοίο ήταν ακυβέρνητο!»

«Έξω από τη Μάλτα, παραλίγο να πνιγούμε.»

«Με την προσευχή σωθήκαμε όλοι.»

Αγία Λυδία

Βαφτιστήριο Αγίας Λυδίας

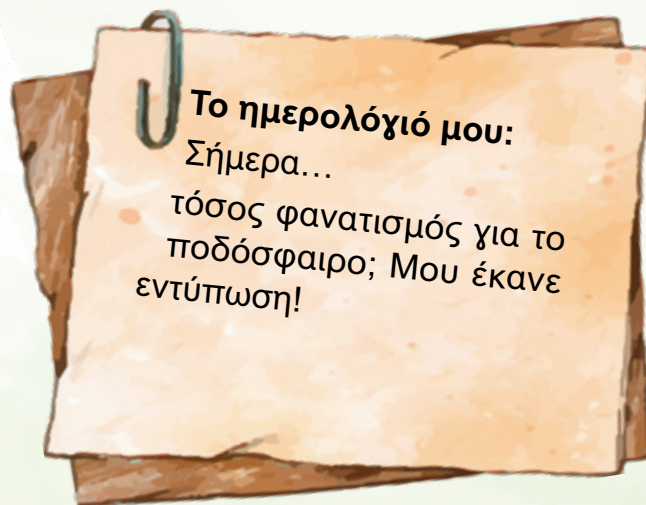
Ο Απόστολος Παύλος θα λέγαμε ότι ήταν _____

Με τις απόψεις μας συμπληρώνουμε το ομαδικό έργο που έχουμε κολλήσει στον τοίχο.

Η πίστη των Χριστιανών στους καιρούς των Διωγμών

Στο κεφάλαιο αυτό αναρωτιόμαστε, ρωτάμε και απαντάμε...

1. Γιατί οι Χριστιανοί κυνηγήθηκαν πολύ τα χρόνια της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας;
2. Οι πρώτοι μάρτυρες*... Ποια ήταν η ζωή τους; Πώς κατάφεραν να αντισταθούν και να αντέξουν τις δυσκολίες μέχρι τέλους;

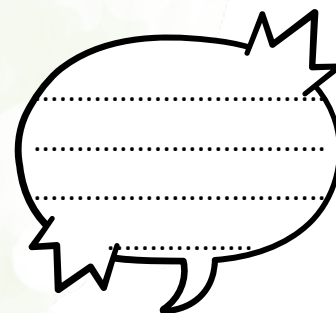
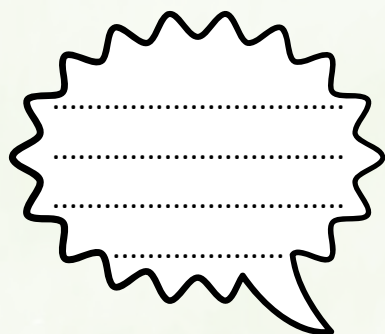
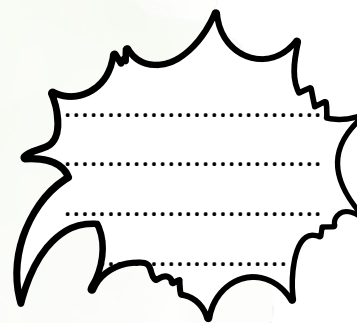
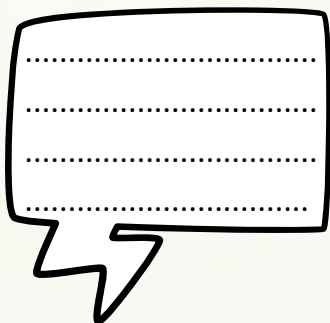
Οι πρώτοι Χριστιανοί ήταν θύματα φανατισμού*. Όσοι φανατίζονται με μια ιδέα, την υποστηρίζουν με εχθισμό και πείσμα δίχως να ακούν την αντίθετη άποψη. Πιστεύουν πως έχουν πάντα δίκιο. Έτσι, αντιπαθούν όσους διαφωνούν μαζί τους.

Δύσκολα ήταν εκείνα τα χρόνια για τους πρώτους Χριστιανούς. Η ρωμαϊκή αυτοκρατορία σε κρίση, βάρβαροι λαοί επιτίθενται από παντού, αρρώστιες θερίζουν τον κόσμο. «Ε, βέβαια, οι θεοί μας εγκατέλειψαν! Οι Χριστιανοί φταίνε που αρνούνται τις θυσίες στους θεούς μας και δεν προσκυνούν τα είδωλα» λένε πολλοί.

Πράγματι, οι ιδέες των Χριστιανών για δικαιοσύνη, αγάπη, ισότητα και πίστη στον έναν και μοναδικό Θεό, δεν αρέσουν στους Ρωμαίους. Έτσι, πολλοί τους συκοφαντούν* και φανατίζουν τους απλούς ανθρώπους εναντίον τους.

Συμπληρώνουμε με λόγια τα συννεφάκια. Κατηγορίες των Ρωμαίων και απαντήσεις των Χριστιανών. Μοιραζόμαστε τις απόψεις μας στην τάξη:

Αναρωτιόμαστε για την δική μας καθημερινή ζωή. Πότε φανατιζόμαστε; Πώς αλλιώς μπορούμε να αντιδράσουμε στις περιπτώσεις αυτές;

Κολοσσαίο

Στο Κολοσσαίο, μεγάλο αμφιθέατρο της Ρώμης, μαρτύρησαν πολλοί Χριστιανοί επειδή αρνούνταν να αλλαξοπιστήσουν και να θυσιάσουν στους ψεύτικους θεούς.

Μαρίνα: Ας μάθουμε για τη ζωή της μικρής Ευλαλίας:

Ακούμε από τη Μαρίνα για τη ζωή της Αγίας Ευλαλίας.

«3ος αιώνας μ.Χ. Στην Ισπανία, στη Βαρκελώνη, μεγαλώνει η Ευλαλία, ένα κοριτσάκι 12 χρονών, σε χριστιανική οικογένεια. Όταν αρχίζουν οι διωγμοί των Χριστιανών στη Βαρκελώνη, όλοι κρύβονται. Φοβούνται. Όλοι, εκτός από

την Ευλαλία. Η μικρή φεύγει κρυφά από το σπίτι της. Ενθουσιασμένη από το Χριστό και τη διδασκαλία Του θέλει να μιλήσει σε όλους γι' Αυτόν. Τη συλλαμβάνουν, τη βασανίζουν και τη σταυρώνουν. Τη θυμόμαστε στις 22 Αυγούστου.

Διαβάζοντας αυτή την ιστορία ας μοιραστούμε με μια λέξη, κάτι που σκεφτήκαμε ή νιώσαμε.

Αναρωτιόμαστε με ποιους τρόπους έπαιρναν δύναμη οι Χριστιανοί από τον Θεό, πριν οδηγηθούν στο Κολοσσαίο. Μοιραζόμαστε τις σκέψεις μας.

Εννοιολογικός χάρτης με τα βασικά χαρακτηριστικά στη ζωή των Πρώτων Χριστιανών (αγάπη, δικαιοσύνη, ισότητα, ελευθερία, κοινοκτημοσύνη, πίστη στον ένα Θεό).

Γράφουμε έναν δικό μας τίτλο

για αυτό το κεφάλαιο:

Κεφάλαιο 8

Σε νέο ξεκίνημα η Εκκλησία με τον Άγιο Κωνσταντίνο και την Αγία Ελένη

Λέξεις κλειδιά
ανεξιθρησκεία
Τίμιος Σταυρός
μειονότητα*

Στο κεφάλαιο αυτό αναρωτιόμαστε, ρωτάμε και απαντάμε...

1. Ξέρετε πότε και πώς έγινε Χριστιανός ο Αυτοκράτορας Κωνσταντίνος;
2. Πώς βρήκε τον Τίμιο Σταυρό η Αγία Ελένη;

Μέγας Κωνσταντίνος

Το ημερολόγιό μου:
Σήμερα...
η κυρία μας είπε ότι σε όλες
τις χώρες, όπως και στη δική
μας, υπάρχουν πολλές φυλετικές και
θρησκευτικές μειονότητες. Μειονότητα
ήταν και οι πρώτοι Χριστιανοί στη Ρω-
μαϊκή Αυτοκρατορία. Στην αρχή τους
κατεδίωκαν, αλλά ο Μέγας Κωνστα-
ντίνος ήταν ο πρώτος Ρωμαίος Αυτο-
κράτορας που τους σεβάστηκε...

Ο Μέγας Κωνσταντίνος έλαβε μέρος σε πολλές μάχες σαν αρχηγός του στρατού. Μια νύχτα, πριν από μια σπουδαία μάχη κατά του Μαξέντιου, βλέπει έναν φωτεινό Σταυρό και ακούει μια φωνή να λέει «ΕΝ ΤΟΥΤΩ ΝΙΚΑ!» Αμέσως διατάζει τους στρατιώτες να χαράξουν στις ασπίδες τους το σχήμα του Σταυρού, το Χριστόγραμμα. Την επόμενη μέρα ο Μέγας Κωνσταντίνος νικάει τον αντίπαλο. Μετά τη νίκη του στη μάχη αυτή, αρνείται τις θυσίες στους θεούς.

Χριστόγραμμα: Τα γράμματα Χ και Ρ συμβολίζουν το όνομα του Χριστού.

Χωριζόμαστε σε ομάδες και παριστάνουμε σε παγωμένες εικόνες τις τρεις στιγμές: Όραμα – Χάραγμα – Άρνηση θυσίας

Ποια άλλα γράμματα βλέπουμε στο Χριστόγραμμα;
Τι συμβολίζουν;

Οι δύσκολες συνθήκες άρχισαν να αλλάζουν για τους πρώτους χριστιανούς όταν ο Κωνσταντίνος φρόντισε να ψηφιστεί το Διάταγμα των Μεδιολάνων – Διάταγμα Ανεξιθρησκείας*. Εκεί διαβάζουμε: «...Καταλάβαμε ότι θα ωφελήσει τον λαό να δώσουμε και στους Χριστιανούς, αλλά και σε όλους, την ελευθερία να ακολουθούν όποια θρησκεία θέλουν...γιατί δεν θέλουμε να υποτιμήσουμε καμία θρησκεία!»

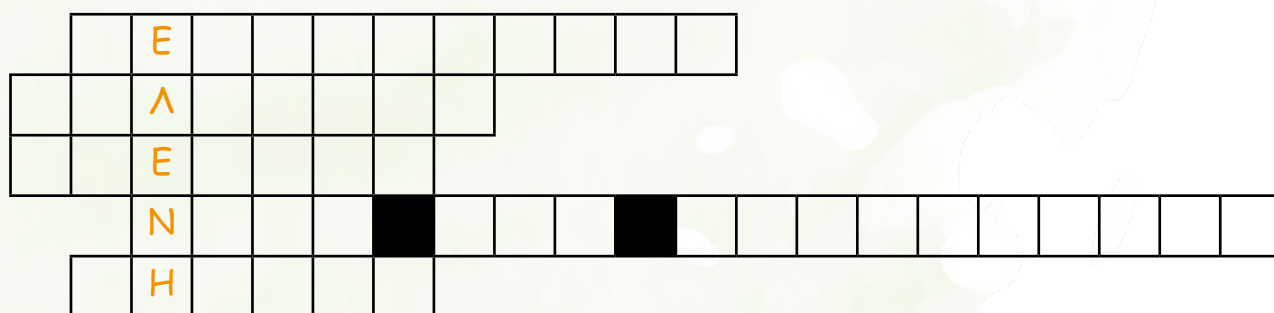
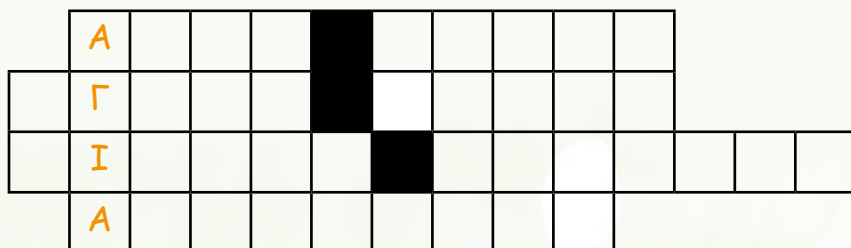
Ο ίδιος βαπτίστηκε Χριστιανός πολύ αργότερα, λίγες ημέρες πριν πεθάνει (377μ.Χ.).

Ισχύει και σήμερα αυτό; Σεβόμαστε τις μειονότητες;

Με βάση το παρακάτω κείμενο, συμπληρώνουμε την μεσοστοιχίδα (Οι λέξεις είναι: Αγία Ελένη, Άγιοι Τόποι, Τίμιος Σταυρός, Ανασκαφές, Θεραπεύτηκε, Γολγοθάς, βρέθηκε, Ναός της Αναστάσεως, σημείο):

Ακούμε την ιστορία της εύρεσης του Τιμίου Σταυρού.

«Μια ωραία μέρα του 326 μ.Χ η Αγία Ελένη αποφασίζει να πάει στους Αγίους Τόπους. Εκεί κάνει ανασκαφές γιατί θέλει να βρει πού δίδαξε ο Χριστός. Φθάνει στο λόφο του Γολγοθά, εκεί που σταυρώθηκε και αναστήθηκε ο Χριστός. Κάποια στιγμή, σα να βλέπει μπροστά της το σημείο

του Σταυρού. Το άρωμα του βασιλικού την οδηγεί. ..Πράγματι, ανάμεσα στους βασιλικούς βρίσκει τον Σταυρό του Χριστού.

-Εδώ θα χτιστεί ο Ναός της Ανάστασης, σκέφτεται.

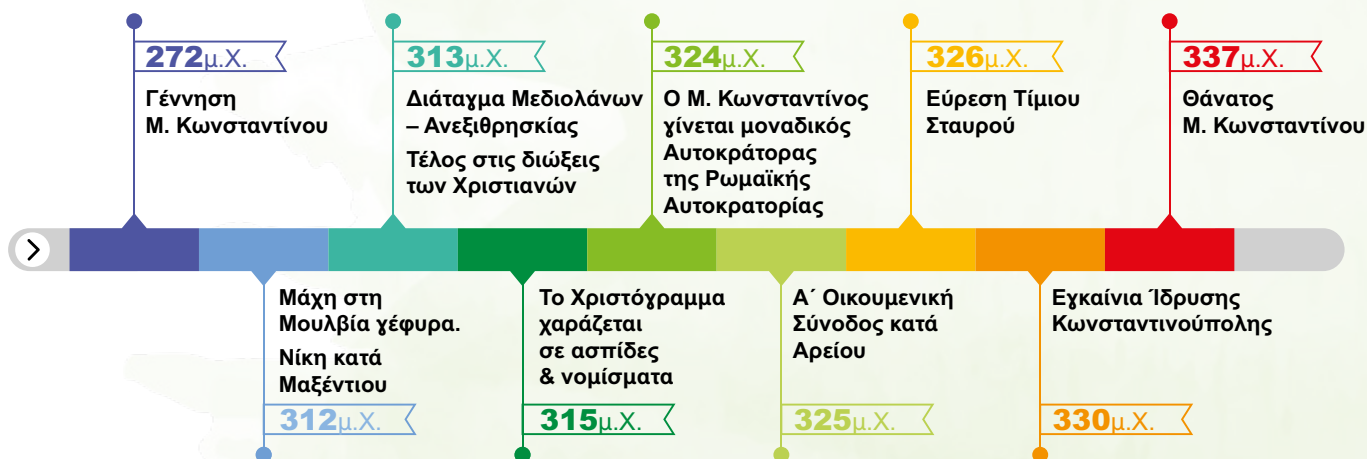
Εδώ υψώνεται για πρώτη φορά ο Τίμιος Σταυρός.»

Ύψωση Τίμιου Σταυρού

Ποια στοιχεία από το παραπάνω κείμενο βλέπουμε στην εικόνα;

Φτιάχνουμε το δικό μας σταυρό ακολουθώντας τις οδηγίες.

Φτιάχνουμε τη δική μας ακροστοιχίδα
με τη λέξη ΣΤΑΥΡΟΣ.

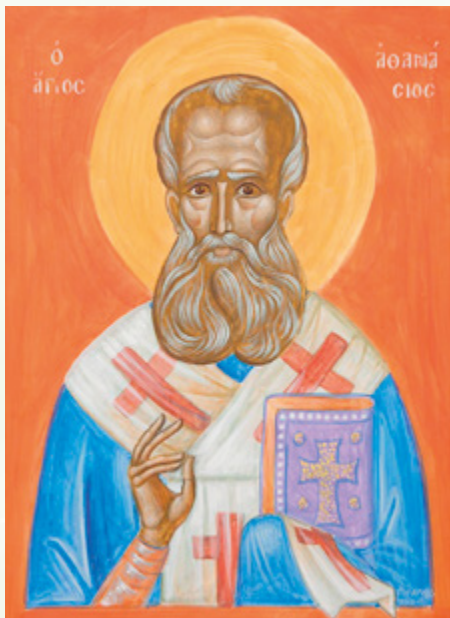
Κεφάλαιο 9

Η Εκκλησία μένει ενωμένη

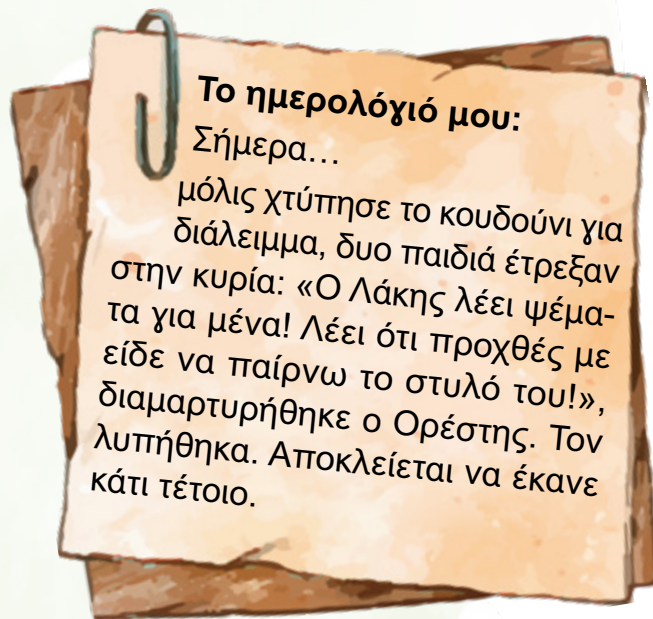
Λέξεις κλειδιά
Οικουμενική
Σύνοδος
συκοφαντώ
αίρεση

Στο κεφάλαιο αυτό αναρωτιόμαστε, ρωτάμε και απαντάμε...

1. Ποια είναι τα πιο σημαντικά γεγονότα στη ζωή του Μ. Αθανασίου
2. Έχει και η Εκκλησία προβλήματα. Πώς τα λύνει;

Άγιος Αθανάσιος

Ακούμε την ιστορία.

«Κάποτε, πολύ παλιά, στα χρόνια τα Βυζαντινά, ζει ο Άρειος. Είναι ιερέας στην Αλεξάνδρεια τον 4ο αιώνα μ.Χ.. Ο Άρειος αρχίζει να διαδίδει ότι ο Χριστός είναι περισσότερο άνθρωπος και λιγότερο Θεός. Επειδή πολλοί τον πιστεύουν, οι Χριστιανοί αποφασίζουν να λύσουν αυτή τη διαφωνία με συζήτηση.

Ποια είναι η αλήθεια; αναρωτιούνται. Ο αυτοκράτορας καλεί επισκόπους, ιερείς, θεολόγους από την άλλη άκρη του χριστιανικού κόσμου, να συζητήσουν. Στέλνει καράβια, άμαξες, αγγελιαφόρους... Όλη η οικουμένη για μήνες ταξιδεύει... Γι' αυτό και ονομάζουν αυτή τη συνάντηση Οικουμενική* Σύνοδο.»

Ο Χριστιανικός Κόσμος της εποχής ήταν η Βυζαντινή Αυτοκρατορία. Βρίσκουμε τις περιοχές της στον χάρτη της τάξης και ζωγραφίζουμε διάφορα τοπία και μέρη της. Αναρωτιόμαστε από πόσο διαφορετικά μέρη ήρθαν εκπρόσωποι για την Οικουμενική Σύνοδο!

Ακούμε τη συνέχεια.

«Τόπος συνάντησης, η Νίκαια της Βιθυνίας. Μαζεύονται όλοι, προσεύχονται, μιλούν, διαφωνούν, συμφωνούν, ακούν με προσοχή ο ένας τον άλλο. Όμως δεν καταλήγουν κάπου. Τότε, ένας άνδρας πολύ σοφός και πιστός στον Χριστό, ο Μέγας Αθανάσιος, μιλά με επιχειρήματα και φανερώνει την αλήθεια: πως ο Άρειος κάνει λάθος, πως ο Χριστός είναι και τα δύο, τέλειος Θεός και τέλειος άνθρωπος.

Οι οπαδοί του Άρειου δεν μπορούν να απαντήσουν με επιχειρήματα και σκέφτονται να συκοφαντήσουν* τον Μ. Αθανάσιο. Να πουν δηλαδή ψέματα, ότι αγαπάει τα χρήματα, ότι είναι μάγος και φονιάς. Μετά από αυτό ο Μ. Αθανάσιος θα περάσει πολλά χρόνια στην εξορία.». Στο τέλος, όμως, οι ιερείς και ο λαός καταλαβαίνουν ότι έχει δίκιο και υποστηρίζουν τις απόψεις του, οπότε η αίρεση* του Άρειου καταδικάζεται.

Στο ημερολόγιό του ο Μ. Αθανάσιος, όταν τον συκοφαντούσαν, θα μπορούσε να γράψει:

Μετά την δικαίωσή του, θα έγραφε:

«Με συκοφαντούν και λένε ψέματα για μένα. Πιστεύουν ότι έτσι θα αλλάξω γνώμη».

Εγώ.....

.....

.....»

«.....

.....

.....

.....

.....

.....»

Βλέπουμε σε ζευγάρια την παρακάτω εικόνα, παρατηρούμε τις λεπτομέρειες και τις μοιραζόμαστε. Συζητάμε πώς λύνουμε στην τάξη τα δικά μας προβλήματα και προτείνουμε τρόπους για την καλύτερη διαχείρισή τους.

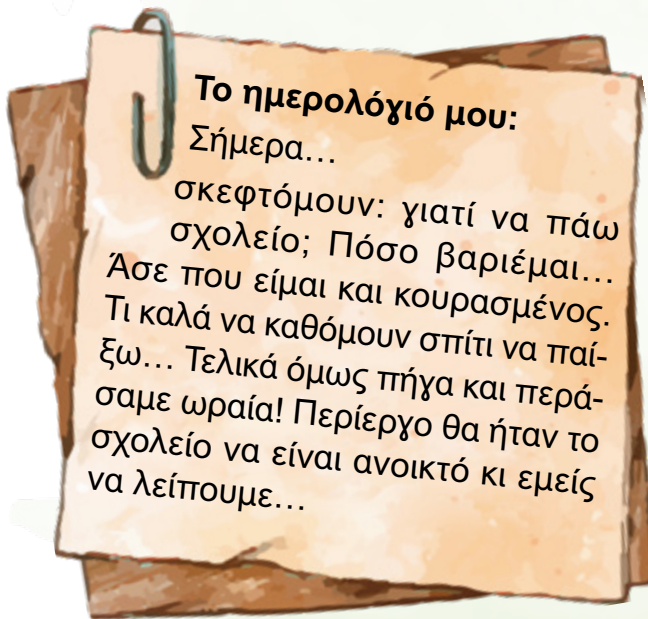
Α΄ Οικουμενική Σύνοδος

Συζητάμε πώς λύνονται τα προβλήματα στην
Εκκλησία σύμφωνα με την εικόνα.

Οι Τρεις Ιεράρχες προστατεύουν τα γράμματα

Στο κεφάλαιο αυτό αναρωτιόμαστε, ρωτάμε και απαντάμε για...

1. Ποιο ρόλο έπαιξε στη ζωή των Τριών Ιεραρχών η αγάπη για τα Γράμματα και την Παιδεία;
2. Γιατί τους θεωρούμε Προστάτες της Παιδείας;

Τρεις Ιεράρχες

Ακούμε για τους
Τρεις Ιεράρχες.

«Δuo φίλοι, συμμαθητές από την Αθήνα κι ένας νεαρός καλόγερος από την Αντιόχεια, με ιδέες χριστιανικές, ψάχνουν να βρουν τη γνώση. Τη βρίσκουν τελικά. Πού λέτε; Σε όλες τις επιστήμες! Είναι οι Τρεις Ιεράρχες που έζησαν τον 4ο αιώνα μ.Χ και σπούδασαν όλες τις επιστήμες της εποχής. Σπού-

δασαν ρητορική, θεολογία, γεωμετρία και φιλοσοφία στα μεγάλα Πανεπιστήμια της εποχής, στην Καππαδοκία, στην Αλεξάνδρεια και στην Αθήνα. Έγιναν προστάτες της Παιδείας και έφεραν στο φως τα αρχαία ελληνικά γράμματα. Έγιναν παράδειγμα αλληλεγγύης και προσφοράς.»

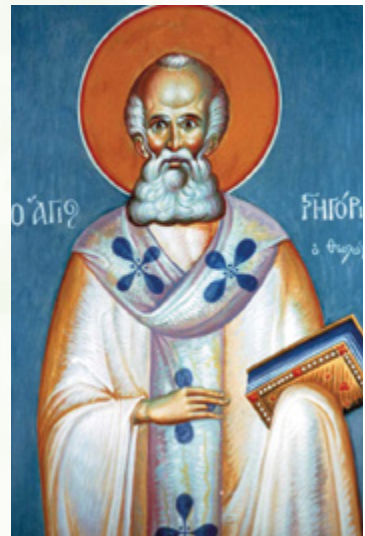
Μέγας Βασίλειος

Ο **Μέγας Βασίλειος** ήταν Επίσκοπος στην Καισάρεια της Καππαδοκίας. Προέτρεπε τους Χριστιανούς να μελετούν τα έργα των αρχαίων συγγραφέων. Έδωσε όλη του την περιουσία για να ιδρύσει τη Βασιλειάδα, χώρους όπου ζούσαν ορφανά, ηλικιωμένοι, ασθενείς, ταξιδιώτες ανεξάρτητα από ηλικία, φύλο και φυλή. Αγάπησε πολύ τα παιδιά και τόνιζε πως τα μαθητικά βιβλία πρέπει να είναι ευχάριστα για τους μαθητές.

Ζωγραφίζουμε τη Βασιλειάδα, όπως την φανταζόμαστε.

Ο **Γρηγόριος ο Θεολόγος** πίστευε ότι μόνο η μόρφωση μπορεί να βοηθήσει τον άνθρωπο να σκέφτεται ελεύθερα και να μην επηρεάζεται από τους άλλους.

Άγιος Γρηγόριος Θεολόγος

Γράφουμε πού συναντάμε στη ζωή μας τη μόρφωση, την αγάπη, την προσφορά, την αλληλεγγύη.

Άγιος Ιωάννης Χρυσόστομος

Ο **Ιωάννης ο Χρυσόστομος** μιλούσε πάρα πολύ όμορφα και τα λόγια του ήταν πολύτιμα σαν χρυσάφι. Έγινε Πατριάρχης στην Κωνσταντινούπολη. Στήριζε τους φτωχούς και πίστευε ότι έπρεπε να αλλάξει η νομοθεσία σχετικά με την ισότητα ανδρών και γυναικών, ώστε και οι γυναίκες να έχουν δικαιώματα.

Διαβάζουμε μερικά από τα λόγια των Τριών Ιεραρχών.

Ταιριάζουμε τις φράσεις με κάθε έναν από τους Τρεις Ιεράρχες.

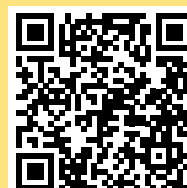
Ένα παιδί γίνεται εκπρόσωπος των Τριών Ιεραρχών και οι υπόλοιποι μαθητές γίνονται δημοσιογράφοι. Οι δημοσιογράφοι το ρωτούν γιατί οι Τρεις Ιεράρχες έδωσαν τόση σημασία στη μόρφωση, στην παιδεία και στη φιλανθρωπία.

Βλέπουμε εικόνες με σύγχρονα προβλήματα και αναρωτιόμαστε τι θα έκαναν οι Τρεις Ιεράρχες για να τα λύσουν.

Ζωγραφίζουμε τον εαυτό μας στο μέλλον. Τι θα κάνουμε όταν τελειώσουμε το σχολείο; Εάν σταματήσουμε το σχολείο θα μπορούσαμε να κάνουμε αυτό που θέλουμε; Ναι ή όχι; Γιατί;

Αν ζούσαν σήμερα οι Τρεις Ιεράρχες,
πού θα τους συναντούσαμε; Για ποια θέματα θα ζητού-
σαμε τη συμβουλή τους; Τι θα μας απαντούσαν;

Κεφάλαιο 11

Πώς ζούσαν οι Ασκητές έξω από την πόλη

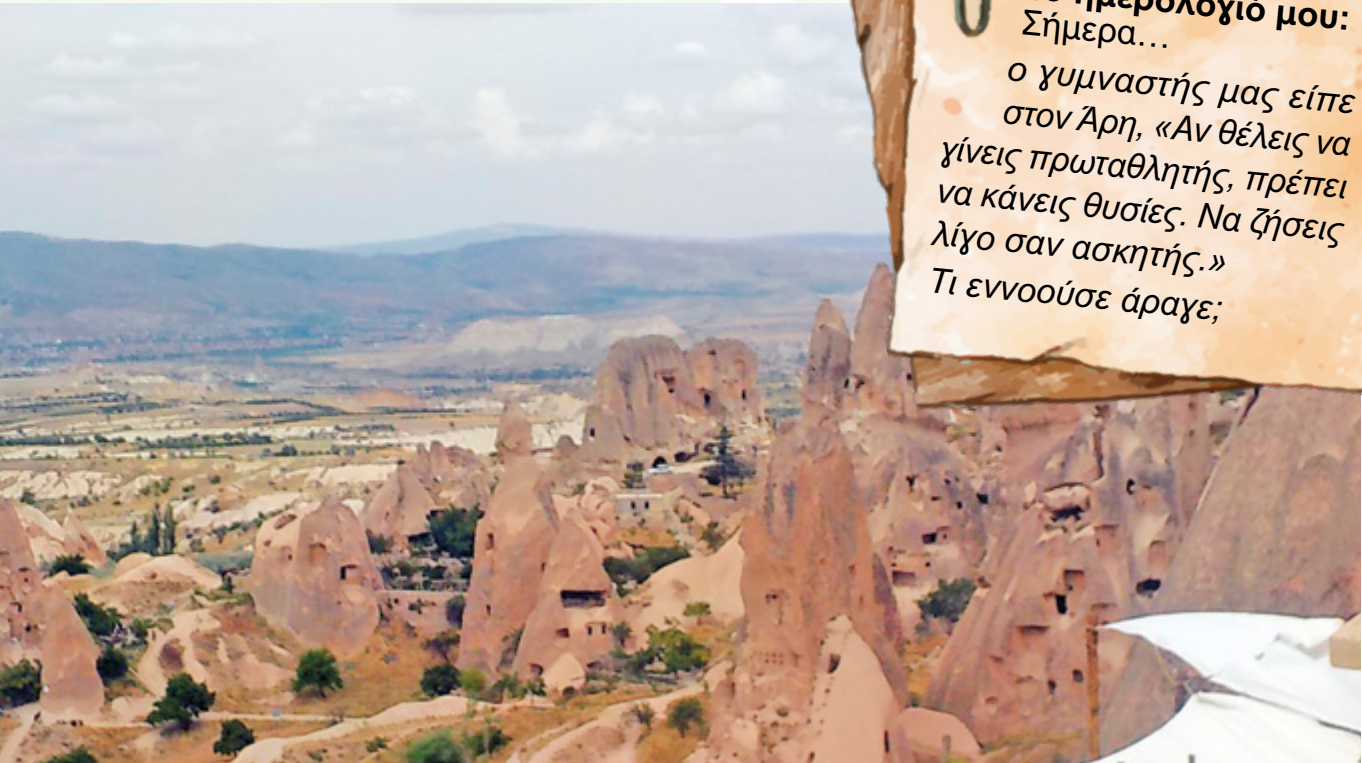
Λέξεις κλειδιά
ασκητές
Μέγας
Αντώνιος

Στο κεφάλαιο αυτό αναρωτιόμαστε, ρωτάμε και απαντάμε...

1. Τι είναι και πώς ζουν οι ασκητές;
2. Πώς έζησε ο Μέγας Αντώνιος;

Το ημερολόγιό μου:
Σήμερα...

ο γυμναστής μας είπε
στον Άρη, «Αν θέλεις να
γίνεις πρωταθλητής, πρέπει
να κάνεις θυσίες. Να ζήσεις
λίγο σαν ασκητής.»
Τι εννοούσε άραγε;

Κόραμα Καππαδοκίας

Από τα πρώτα κιόλας χρόνια μετά τον Χριστό, έφευγαν κάποιοι αναζητώντας το δρόμο του Θεού στη γαλήνη της ερήμου ή, άλλοτε, σε ψηλές κορφές. Στην αρχή ζούσαν σε κελιά σκαμμένα σε βράχια. Λίγο ψωμί, λίγο νερό και πολλή προσευχή κάτω από τον απέραντο ουρανό. Αυτή ήταν η ζωή τους!

Αυτοί είναι οι ασκητές. Ζουν ασκητικά, δηλαδή νηστεύουν, που σημαίνει ότι δεν τρώνε ζωικές τροφές, δεν έχουν περιουσία δική τους και προσπαθούν να αποκτήσουν καθαρή καρδιά για να μπορούν να δίνουν την αγάπη τους στο Θεό και στους ανθρώπους. Σκοπός τους είναι να μιμηθούν τη ζωή του Χριστού, να γίνουν Άγιοι. Ο Χριστός άλλωστε έζησε σαράντα μέρες στην έρημο.

Παρατηρούμε την εικόνα της ασκήτριας Αγίας Μαρίας της Αιγυπτίας. Τι καταλαβαίνουμε γι' αυτήν;

Ακούμε για τη ζωή του Αγίου Αντωνίου.

«Τον 3ο αιώνα μ.Χ., στην Αίγυπτο, ζει ο νεαρός Αντώνιος, που αγαπά πολύ τον Χριστό. Μια μέρα, διαβάζει στο Ευαγγέλιο, τα λόγια του Χριστού σε έναν πλούσιο νέο: «Αν θέλεις να γίνεις τέλειος, πούλησε τα πράγματά σου, δώσε τα χρήματα στους φτωχούς και τότε θα βρεις θησαυρό κοντά στον Θεό.» Ο Αντώνιος μοιράζει όλη τη μεγάλη περιουσία του και φεύγει για την έρημο. Από τους ασκητές εκεί μαθαίνει την ασκη-

τική ζωή.

Μετά από πολλά χρόνια, οι άνθρωποι από τις γύρω περιοχές μαθαίνουν γι' αυτόν... Εκατοντάδες πονεμένοι πηγαίνουν στη σπηλιά που ζει για να πάρουν την ευλογία του και να τον συμβουλευτούν. Εκείνος προσεύχεται στον Θεό και τους θεραπεύει αμέσως από όποια αρρώστια κι αν έχουν! Με τη φώτιση του Θεού βρίσκει λύση στα προβλήματά τους.»

Ο Άγιος Αντώνιος ζούσε λιτά για να μοιάσει στον Χριστό. Για μας αυτό σημαίνει:

- να μην αγοράζουμε συνεχώς καινούρια πράγματα.
 - να τρώμε ό,τι μας χρειάζεται και μας ευχαριστεί, αλλά με μέτρο.
 - να ζούμε απλά, με αγάπη και σεβασμό για τους ανθρώπους και το φυσικό περιβάλλον.
- Είναι αυτό εύκολο σήμερα; Γιατί;

Βρίσκουμε υλικά από τη φύση (μικρά ξύλα, κλαδιά, φύλλα) και με χαρτοταινία ή ατλακόλ φτιάχνουμε μια καλύβα ή σπηλιά, όπου θα μπορούσε να ζει ένας ασκητής. Τοποθετούμε τις καλύβες σε μια γωνιά της τάξης κι έχουμε φτιάξει το δικό μας Κόραμα!*

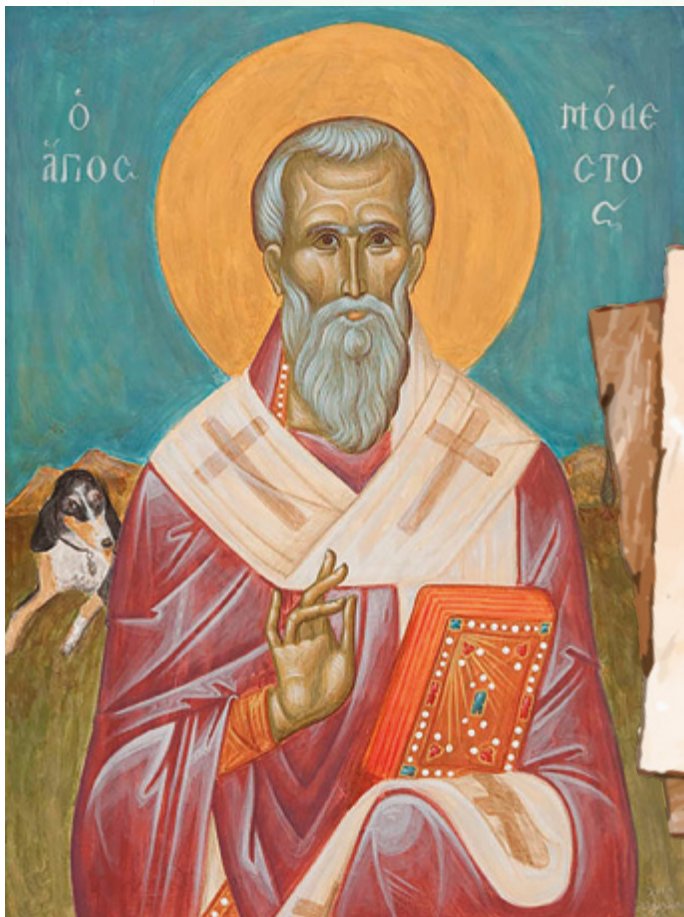
Σχεδιάζουμε έναν κύκλο. Μέσα στον κύκλο γράφουμε ή ζωγραφίζουμε τι κερδίζουμε αν ζούμε ασκητικά.

Έξω από τον κύκλο γράφουμε ή ζωγραφίζουμε τι μπορεί να συμβεί αν δε ζούμε ασκητικά.

Οι εικόνες στην ζωή μας

Στο κεφάλαιο αυτό αναρωτιόμαστε, ρωτάμε και απαντάμε...

1. Για να δούμε...Τι συνέβη στην περίοδο της Εικονομαχίας;
2. Γιατί έχουμε ιερές εικόνες στους ναούς μας;
3. Ποια είναι η θέση τους στη ζωή της Εκκλησίας;

Το ημερολόγιό μου:
Σήμερα...
επιτέλους Σάββατο! Ούτε
σχολείο, ούτε πολλά δια-
βάσματα. Βλέπω στον τοίχο τη
φωτογραφία του παππού. Δεν
τον γνώρισα, αλλά έχω ακούσει
πολλά!!! Πόσο θα 'θελα να του
μοιάσω!!!

Παρατηρώντας τις λεπτομέρειες στην εικόνα του Αγίου Μόδεστου, τι καταλαβαίνουμε; Τι μαθαίνουμε για τη ζωή του; Τι συναισθήματα μας δημιουργεί η εικόνα; Θα μας άρεσε να υπάρχει η εικόνα αυτή στην εκκλησία της γειτονιάς μας; Για ποιο λόγο;

Με αφορμή την προσκύνηση των εικόνων, ξέσπασε μεγάλη ταραχή στη Βυζαντική Αυτοκρατορία!

«Παιδιά, τρέξτε γρήγορα. Νέα ιστορία!!» φωνάζει η **Μαρίνα** και οι φίλοι της στο λεπτό έχουν μαζευτεί γύρω της. Ξέρουν ότι θα τους μαγέψει.

Ακούμε κι εμείς την ιστορία που αφηγείται η Μαρίνα.

«Κίνδυνος! Η αυτοκρατορία κινδυνεύει! Όχι όμως από εχθρούς, αλλά από τις διαμάχες των πιστών. Ένας βασιλιάς γενναίος μα σκληρός, ο Λέων ο Γ' ο Ίσαυρος, φτάνει στην Κωνσταντινούπολη μετά από σπουδαία νίκη κατά των Αράβων. Στη μακρινή του χώρα, τη Συρία, οι άνθρωποι δεν ζωγραφίζουν ούτε τον Χριστό, ούτε τους αγίους. Εδώ, όμως, βλέπει εικόνες σε όλους τους ναούς! Αποφασίζει τότε να βγάλει την μεγάλη εικόνα του Χριστού από το Παλάτι. Είδωλα, λέει, είναι οι εικόνες. Θα προσκυνάμε το ξύλο; Αυτός και οι οπαδοί του, οι Εικονομάχοι*, δεν θέλουν τις εικόνες,

τις καταστρέφουν και απαγορεύουν την προσκύνησή τους. Αιματηρές συγκρούσεις γίνονται ανάμεσα σε αυτούς και τους άλλους, τους Εικονολάτρες*, εκείνους δηλαδή που θέλουν τις εικόνες: «Μα, δεν προσκυνάμε το ξύλο αλλά το πρόσωπο της εικόνας. Αυτό θέλουμε να τιμήσουμε.» λένε. Το κυνηγητό όμως είναι άγριο. Όσοι αγαπούν τις εικόνες, μα και την τέχνη, μοναχοί και λαός, κρύβουν όπου μπορούν εικόνες, χρώματα και πινέλα! Εξορίζονται. Αρκετοί χάνουν τη ζωή τους. Πολλά χρόνια κράτησε αυτός ο τσακωμός, σωστή μάχη! Γι' αυτό ονομάστηκε Εικονομαχία!»

Χωριζόμαστε σε δύο ομάδες:

Τους εικονολάτρες και τους εικονομάχους. Συζητάμε τα επιχειρήματα της κάθε πλευράς στην ομάδα μας και μετά οι εκπρόσωποι των ομάδων για 5 λεπτά συζητούν μεταξύ τους. Στη συνέχεια, όλη η τάξη αναστοχάζεται: Τι συμπέρασμα βγάζουμε;

«Τους Εικονολάτρες θα υποστηρίξει ένας μουσικός από τη Δαμασκό, ο Άγιος Ιωάννης ο Δαμασκηνός που είναι και μεγάλος Θεολόγος. Τις εικόνες θα σώσει προσωρινά μια βασίλισσα από την Αθήνα, η Ειρήνη η Αθηναία, συγκαλώντας την Ζ' Οικουμενική Σύνοδο. Αργότερα, η αυτοκράτειρα Θεοδώρα αποφασίζει να τοποθετηθούν οριστικά οι εικόνες στους ναούς. Όλοι πια γνωρίζουν πως οι εικόνες μας βοηθούν να θυμόμαστε και να μιμούμαστε τους αγίους μας. Επίσης, παρατηρώντας μια εικόνα, μπορούμε να μάθουμε πολλά πράγματα. Γι' αυτό λέμε ότι οι εικόνες είναι «το ευαγγέλιο των αγραμμάτων».

Άγιος Δημήτριος

Αγία Μαρία των Παρισίων

Παίζουμε ένα
διαδραστικό
παιχνίδι μνήμης
με εικόνες!

Πηγαίνουμε στην εκκλησία της γειτονιάς μας και καταγράφουμε ποιες εικόνες είδαμε.

Παίζουμε σε ομάδες:

Χωριζόμαστε σε ομάδες, παρατηρούμε τις εικόνες και σημειώνουμε τι μαθαίνουμε από αυτές.

Σκεφτόμαστε πώς οι Χριστιανοί τιμούν τις εικόνες. Ταιριάζουμε τις λέξεις με τις φωτογραφίες.

Τυπώνουμε την εικόνα του Χριστού Αναπεσόντα και ακολουθώντας τις οδηγίες την κάνουμε παλαιωμένη και την βάζουμε στο εικονοστάσι μας.

Μοιραζόμαστε τα συμπεράσματα που βγάλαμε από την παρατήρηση των παραπάνω εικόνων.

Κεφάλαιο 13

Λέξεις κλειδιά
Οικουμενικό
Πατριαρχείο
Νεομάρτυρες

Οι Χριστιανοί αγωνίζονται στα χρόνια της Τουρκοκρατίας

Στο κεφάλαιο αυτό αναρωτιόμαστε, ρωτάμε και απαντάμε...

1. Τι είναι Οικουμενικό* Πατριαρχείο; Ποιο ρόλο έπαιξε στα χρόνια της Τουρκοκρατίας;
2. Υπήρξαν μάρτυρες που έζησαν και μαρτύρησαν εκείνα τα χρόνια;

Το ημερολόγιό μου:
Σήμερα...
πρόβες για τη γιορτή της Ελληνικής Επανάστασης της 25ης Μαρτίου. Θα ξεκινήσει μ' ένα ποίημα που θα πω:
«Σημαίνει ο Θεός, σημαίνει η γης, σημαίνουν τα επουράνια, σημαίνει κι η Αγια-Σοφιά, το μέγα μοναστήρι, με τετρακόσια σήμαντρα κι εξήντα δυο καμπάνες, κάθε καμπάνα και παπάς, κάθε παπάς και διάκος...

Άγιος Κοσμάς ο Αιτωλός

Τα πρώτα χρόνια μετά την άλωση της Κωνσταντινούπολης (29 Μαΐου 1453), ο Μωάμεθ παραχωρεί δικαιώματα στο Οικουμενικό Πατριαρχείο, που είχε δημιουργηθεί πριν από τη βασιλεία του Μ. Κωνσταντίνου. Τα χρόνια, όμως, της Τουρκοκρατίας που ακολούθησε, είναι πολύ δύσκολα. Το Οικουμενικό Πατριαρχείο βοηθά τους Έλληνες να κρατήσουν ζωντανή την πίστη, την παιδεία, τη γλώσσα, την ιστορία τους, δηλαδή να μείνουν ενωμένοι. Αμέσως μετά την Άλωση της Κωνσταντινούπολης ιδρύεται από το Πατριαρχείο η Μεγάλη του Γένους Σχολή. Εδώ δίδαξαν σπουδαίοι, μορφωμένοι Δάσκαλοι. Πολλοί ήταν ιερείς.

Ο Άγιος Κοσμάς ο Αιτωλός αποφοίτησε από τη Μεγάλη του Γένους Σχολή και πίστευε ότι ο λαός μπορεί να κερδίσει την ελευθερία του μόνο μέσα από τη μόρφωση. Γι' αυτό ίδρυσε πάνω από 200 σχολεία:

«Κάλλιο, αδελφέ μου, να έχει το χωριό σου σχολείον, παρά βρύσες και ποτάμια».

Τι εννοεί με αυτό;

Η **Μαρίνα** και η παρέα της έχουν μαζευτεί και διαβάζουν....

Ακούμε τη Μαρίνα να διαβάζει για τον Άγιο Κοσμά τον Αιτωλό.

«Έξω σχοτεινιάζει... Στη βιβλιοθήκη του μοναστηριού ο Πατροκοσμάς ο Αιτωλός πρέπει να ανάψει κεριά για να διαβάσει το βιβλίο που του 'φερε ένας έμπορος από τη Βε-

νετία. Και πόση χαρά πήρε! Όνειρο του Πατροκοσμά είναι να ανοίξουν σχολεία, πολλά σχολεία στην Ελλάδα. Ξέρει πως μόνο με τα γράμματα θα σωθούν οι Ρωμιοί.»

Ιδεοθύελλα:

Σε ομάδες γράφουμε τις ιδέες μας: Γιατί τα γράμματα είναι αυτά που θα φέρουν την ελευθερία.

Μοιραζόμαστε τις ιδέες μας στην ολομέλεια.

(Η ιστορία συνεχίζεται)

Ο Άγιος Κοσμάς μαρτύρησε, δηλαδή θανατώθηκε από τους Τούρκους. Η Μαρίνα συνεχίζει την αφήγηση για τον Άγιο Ιωάννη τον Ρώσο...

Ακούμε για τον Άγιο Ιωάννη τον Ρώσο.

Μια ημέρα στη Ρωσία του 1690 γεννιέται ο Ιωάννης. Όταν μεγάλωσε, πολέμησε τους Τούρκους, οι οποίοι, όμως, τον έπιασαν αιχμάλωτο και τον πούλησαν σε έναν αξιωματικό τους. Εκείνος τον πήρε μαζί του στην πατρίδα του, στο Προκόπι της Μικράς Ασίας. Μάταια προσπάθησε να τον κάνει μουσουλμάνο. Ύστερα από αυτό, η ζωή του έγινε σκληρή. Ξυπόλητος μέρα νυχτα, δούλευε πολύ, έτρωγε ελάχιστα και κοιμόταν στον σταβλο, μαζί με τα ζώα. Παρ' όλ' αυτά, έκανε πολλές καλοσύνες. Δύναμη έπαιρνε από την προσευχή.

Κάποτε, ο αγάς πήγε μακριά, στη Μέκκα, για προσκύνημα. Μια μέρα που ήταν κουρασμένος και πεινασμένος,

είδε ξαφνικά μπροστά του ένα πιάτο ρύζι! Όταν γύρισε από το ταξίδι του, αφηγήθηκε την ιστορία και έδειξε στους συγχωριανούς του το άδειο πιάτο. Όλοι τότε κατάλαβαν ότι είχε γίνει κάποιο θαύμα από τον καλό υπηρέτη του σπιτιού, τον Ιωάννη. Εντυπωσιάστηκαν, πώς ένας Χριστιανός, ο Ιωάννης, βοήθησε τον μουσουλμάνο αγά! Μετά από λίγο καιρό, ο Ιωάννης, ταιπωρημένος πια, κατάλαβε ότι θα πέθαινε και ζήτησε να κοινωνήσει. Ο ιερέας μετέφερε τη Θεία Κοινωνία κρυμμένη σε ένα μήλο, γιατί φοβόταν τον φανατισμό των Τούρκων.

Θυμόμαστε τον Άγιο Ιωάννη τον Ρώσο, στις 27 Μαΐου, στη γιορτή του.

Μέσα από το παιχνίδι καταλαβαίνουμε τις δυσκολίες που αντιμετώπιζαν οι Χριστιανοί στα χρόνια της Τουρκοκρατίας.

Αγία Φιλοθέη η Αθηναία

Αγία Φιλοθέη

Πρόσφερε ολόκληρη την περιουσία της στην ίδρυση σχολείων, ορφανοτροφείων, γηροκομείων και νοσοκομείων σε όλη την Αττική. Έδωσε μεγάλο αγώνα για τα δικαιώματα των γυναικών. Ίδρυσε σχολεία για κορίτσια και τα βοήθησε να βρουν δουλειά. Ελευθέρωσε γυναίκες από τα χαρέμια. Στο αρχοντικό της βρήκαν καταφύγιο και φροντίδα Έλληνες και Τούρκοι χωρίς διάκριση. Όλα αυτά ήταν πρωτοποριακά* για εκείνη την εποχή. Έκανε τη Χριστιανική πίστη ΠΡΑΞΗ και ΖΩΗ.

Χωριζόμαστε σε ομάδες και φτιάχνουμε παγωμένες εικόνες που δείχνουν σκηνές από το κοινωνικό έργο της Αγίας Φιλοθέης (π.χ. σχολείο για κορίτσια, ορφανά που βρήκαν σπίτι κ.α.). Πώς αισθάνεται η ίδια; Πώς αισθάνονται οι άνθρωποι που φροντίζει;

ΟΜΩΣ

Το έργο της και η πίστη της δημιούργησαν αντιδράσεις. Τη νύχτα 2 προς 3 Οκτωβρίου 1598 τη συνέλαβαν Τούρκοι και τη βασάνισαν μέχρι θανάτου...

Ξαναφτιάχνουμε τις παγωμένες εικόνες. Τα πρόσωπα ζωντανεύουν και λένε πώς ένιωσαν ή τι σκέφτηκαν στο άκουσμα της είδησης του σκληρού θανάτου της Αγίας Φιλοθέης.

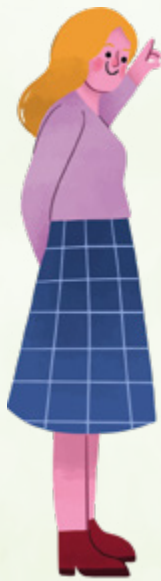

Φωτογραφία και κείμενο για λιτανεία του σκηνώματός της, που φυλάσσεται στη Μητρόπολη της Αθήνας.

Βλέπουμε το σπίτι της Αγίας Φιλοθέης και τη φανταζόμαστε να οργανώνει τη δράση της.

Υπάρχουν σήμερα άνθρωποι ή οργανώσεις που προσφέρουν κοινωνικό έργο, αντίστοιχο με της Αγίας Φιλοθέης;

Η Αγία Φιλοθέη ήταν μια γυναίκα που άλλαξε τη ζωή πολλών ανθρώπων. Πώς τα κατάφερε;

Κεφάλαιο 14

Το ΟΧΙ της Εκκλησίας στην γερμανική κατοχή

Λέξεις κλειδιά
αντίσταση
της Εκκλησίας
κατοχή
αντίσταση
Ολοκαύτωμα
Εβραίων

Στο κεφάλαιο αυτό αναρωτιόμαστε, ρωτάμε και απαντάμε...

1. Ποια ήταν η αντίσταση που έκανε η Εκκλησία και ποιες οι δράσεις της στα χρόνια της Γερμανικής Κατοχής, κατά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο;
2. Πώς βοήθησε η Εκκλησία στην προσπάθεια διάσωσης των Εβραίων από το Ολοκαύτωμα.

Το ημερολόγιό μου:

Σήμερα...

Βρήκα το ημερολόγιο της προγιαγιάς μου!
«Απρίλιος 1941. Μετά την ηρωική αντίσταση των Ελλήνων κατά των Ιταλών στο Αλβανικό Μέτωπο, έρχεται η είδηση: οι Γερμανοί καταλαμβάνουν την Αθήνα. Στιγμές αγωνίας... κλεινόμαστε όλοι στα σπίτια μας. Στους δρόμους παντού αφίσες και συνθήματα, που καλούν τον λαό να αντισταθεί. Δε θα ξεχάσω τη μαύρη στρατιωτική μηχανή με τη γερμανική σημαία που περνάει σα σίφουνας από το Σύνταγμα. Είναι η αρχή της Κατοχής στην Ελλάδα.»

Ο Αρχιεπίσκοπος της Ελλάδας Χρυσανθος, ο αρχηγός δηλαδή της Εκκλησίας για όλη την Ορθόδοξη Ελλάδα, λέει ένα μεγάλο ΟΧΙ στους Γερμανούς κατακτητές. Δεν πρόκειται να ορκίσει την καινούρια ναζιστική κυβέρνηση. «Έργο του Αρχιεπίσκοπου είναι να ελευθερώνει, όχι να υποδουλώνει» θα πει στους Γερμανούς. Φυσικά, τον παύουν από Αρχιεπίσκοπο.

Τον διαδέχεται ο Αρχιεπίσκοπος Δαμασκηνός. Αγωνίζεται και αυτός για τον λαό. Κατά τη διάρκεια της Κατοχής οργανώνει συσσίτια στην Αθήνα αλλά και στην επαρχία. Δίνει χριστιανικές ταυτότητες σε πολλούς Εβραίους για να τους σώσει από τους Γερμανούς που τους κυνηγούν αδιάστακτα.

Γι' αυτό ανακηρύχθηκε «**Δίκαιος των Εθνών**», τίτλο που πήραν όσοι βοήθησαν μέσω κάποιας δράσης τους Εβραίους εκείνη την περίοδο.

Αρχιεπίσκοπος Δαμασκηνός

Σχεδιάζουμε σε σκίτσα τη συζήτηση ανάμεσα στον εκπρόσωπο της Κυβέρνησης και τον Δαμασκηνό και τη συνεχίζουμε, όπως νομίζουμε.

Εκτός από αυτούς, πολλοί ιερείς βοήθησαν με την προσευχή τους, την έμπρακτη βοήθεια, τη συμμετοχή τους στα βάσανα, την πείνα, τις κακουχίες και τις ταπεινώσεις του λαού. Πολλοί εκτελέστηκαν από τους Γερμανούς κατακτητές την περίοδο 1941-1944.

Στον 2ο Παγκόσμιο Πόλεμο έγινε από τους Γερμανούς το Ολοκαύτωμα* των Εβραίων, ένα ανελέητο* κυνηγητό με βασανισμούς και θανατώσεις Εβραίων.

Ο Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης Γεννάδιος:

- ✎ Με κίνδυνο της ζωής του, βοήθησε να απομακρυνθούν Εβραίοι από τα στρατόπεδα συγκέντρωσης.* Παράλληλα, ζήτησε από τους κατακτητές ανθρώπινη αντιμετώπιση.

Στρατόπεδο συγκέντρωσης

- ✦ Στήριξε οικονομικά πολλούς Έλληνες Εβραίους.
- ✦ Επέτρεψε να γίνονται κρυφά ψεύτικες βαπτίσεις Ελληνοεβραίων για να παίρνουν βεβαιώσεις ότι είναι Χριστιανοί και να μην τους στέλνουν στα στρατόπεδα συγκέντρωσης.
- ✦ Ανακηρύχθηκε και αυτός «Δίκαιος των Εθνών».

Ακόμα:

- ✦ Η επίσημη Εκκλησία ίδρυσε το «**Σπίτι του Τραυματία**» για άπορους τραυματισμένους.
- ✦ Δημιούργησε υπηρεσίες προστασίας για τις οικογένειες όσων εκτελέστηκαν.

Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης
Γεννάδιος

Ρόλος στον Τοίχο: Σχεδιάζουμε το περίγραμμα ενός ιερέα σε χαρτί του μέτρου ή στον πίνακα. Συμφωνούμε ότι είναι ο Μητροπολίτης Γεννάδιος. Αναρωτιόμαστε και καταγράφουμε στο εσωτερικό του σχεδίου τι μπορεί να σκεφτόταν ή να ένιωθε όταν βοηθούσε Εβραίους με κίνδυνο της ζωής του. Έξω από το σχέδιο αναρωτιόμαστε και καταγράφουμε τι μπορεί να σκέφτονταν ή να ένιωθαν για τις πράξεις του αυτές οι Εβραίοι, οι Γερμανοί, οι Έλληνες.

Γράφουμε στα πλαίσια τις σκέψεις και τα συναισθήματά μας ύστερα απ' όσα συζητήσαμε για τους παραπάνω ιεράρχες, αλλά και τη γενικότερη δράση της Εκκλησίας κατά τον 2ο Παγκόσμιο Πόλεμο.

Συμπληρώνουμε την παρακάτω φράση
με βάση τα όσα μάθαμε:

Έργο της Εκκλησίας είναι να _____.

Κεφάλαιο 15

Ο Ιερός Ναός

Λέξεις κλειδιά
Ιερός Ναός
Θεία Λατρεία

Στο κεφάλαιο αυτό αναρωτιόμαστε, ρωτάμε και απαντάμε...

1. Ποια είναι τα αρχιτεκτονικά μέρη ενός Ορθόδοξου χριστιανικού ναού
2. Πώς αγιογραφείται ένας Ορθόδοξος χριστιανικός ναός;
3. Ποια είναι τα σύμβολα στην Ορθόδοξη Θεία Λατρεία; Τι σημαίνουν;

Το ημερολόγιό μου:
Σήμερα...
πήγαμε Εκκλησία με το
σχολείο. Παρατηρούσα
τον Ναό...

Σχέδιο Ναού:

Ξεχωρίζουν ο Πρόναος, ο Κυρίως Ναός και το Ιερό Βήμα.

A) Πρόναος:

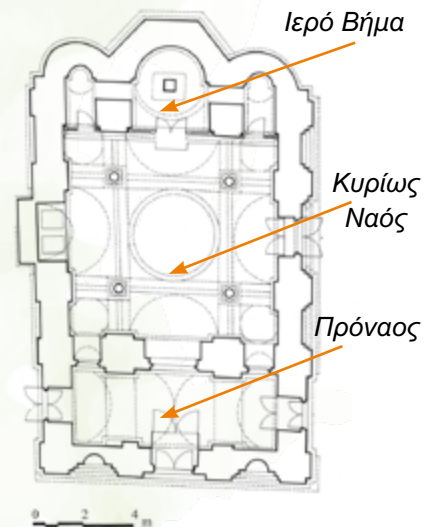
- ✎ Παλιότερα στέκονταν εκεί όσοι δεν είχαν ακόμη βαφτιστεί.
- ✎ Σήμερα, εκεί προσκυνάμε την εικόνα του Αγίου στον οποίο είναι αφιερωμένος ο Ναός. Επίσης, εκεί ανάβουμε τα κεριά.

B) Κυρίως Ναός:

- ✎ Στέκονται οι πιστοί.
- ✎ Χωρίζεται με κίονες σε κλίτη- τμήματα.
- ✎ Χωρίζεται από το Άγιο Βήμα με το Τέμπλο, που έχει τρεις πύλες, δηλαδή πόρτες.
- ✎ Η μεσαία λέγεται Ωραία Πύλη, γιατί οδηγεί στο Ιερό, όπου βρίσκεται η Αγία Τράπεζα.

Γ) Ιερό Βήμα (βρίσκεται πάντα προς την Ανατολή):

- ✎ Χώρος όπου βρίσκονται η Αγία Τράπεζα και το Ευαγγέλιο. Λέγεται Αγία, γιατί εκεί αγιάζονται το κρασί και ο άρτος για να κοινωνήσουν οι πιστοί. Το Ιερό Βήμα χωρίζεται από τον κυρίως Ναό με το Τέμπλο. Είναι ένα χώρισμα από μάρμαρο ή ξύλο με εικόνες.

Ταιριάζουμε τις εικόνες με τα μέρη του Ναού.

Στον Ιερό Ναό τόσο οι χώροι, όσο και τα αντικείμενα σημαίνουν κάτι.
Για να δούμε τι συμβολίζει το καθένα:

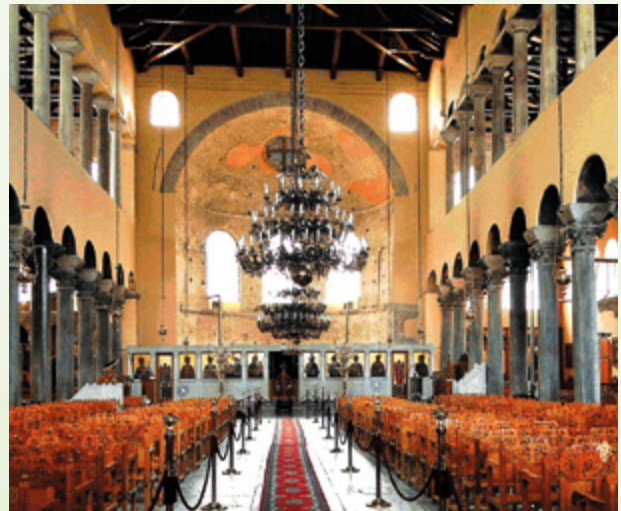
ΙΕΡΟ ΒΗΜΑ με την ΑΓΙΑ ΤΡΑΠΕΖΑ:
τον Τάφο του Χριστού.

Ο ΤΡΟΥΛΟΣ: τον Ουρανό.

ΤΟ ΔΑΠΕΔΟ ΚΥΡΙΟΥ ΝΑΟΥ: τη γη .

ΟΙ ΚΙΟΝΕΣ (κολώνες): τους Αποστόλους
και τους Αγίους, που είναι τα στηρίγματα
της εκκλησίας.

ΤΑ ΚΑΝΤΗΛΙΑ - ΟΙ ΠΟΛΥΕΛΑΙΟΙ:
το έλεος και την αγάπη του Θεού.

ΤΟ ΘΥΜΙΑΜΑ - ΛΙΒΑΝΙ: την προσευχή
των πιστών που ανεβαίνει προς τον Θεό.

ΤΑ ΕΞΑΠΤΕΡΥΓΑ: τους Αγγέλους.

ΤΑ ΚΕΡΙΑ: το φως του Χριστού. Όπως
το φως του κεριού φωτίζει και διαλύει
το σκοτάδι, έτσι και το φως του Χριστού
φωτίζει τη ζωή των πιστών.

ΤΟ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟ: την παρουσία του Χρι-
στού στην Εκκλησία, που είναι η κοινό-
τητα των πιστών.

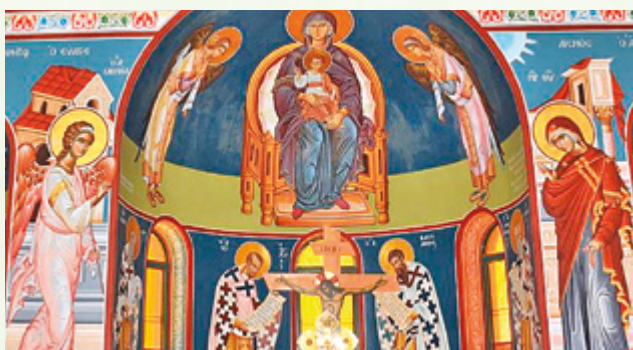
Διαβάζουμε αυτή τη μικρή ιστορία, βρίσκουμε μέρη και αντικείμενα του Ναού που μάθαμε και τα κυκλώνουμε με χρώματα.

Επισκεπτόμαστε τον Ιερό Ναό της γειτονιάς μας και βλέπουμε όσα μάθαμε. Παρατηρούμε και τα παρακάτω:

Α. Στο Ιερό Βήμα μπορούμε να δούμε:

- ✎ την Παναγία που εικονίζεται στην κόγχη ονομάζεται Πλατυτέρα, γιατί προσεύχεται για όλο τον κόσμο.
- ✎ τον Χριστό, πίσω από την Αγία Τράπεζα, στον ξύλινο Σταυρό.

Β. Εικόνες Τέμπλου:

Δεξιά: τον Χριστό και τον Άγιο Ιωάννη τον Πρόδρομο.

Αριστερά: την Παναγία και τον Άγιο στον οποίο είναι αφιερωμένος ο Ναός.

Πάνω από την Ωραία Πύλη: το Δωδεκάορτο (δώδεκα βασικά περυστατικά από τη ζωή του Χριστού)

Γ. Στον κυρίως Ναό μπορούμε να δούμε:

- ✦ σκηνές από τη ζωή του Χριστού και τη ζωή των Αγίων.
- ✦ το Δωδεκάορτο.
- ✦ εικόνες Αγίων, Αποστόλων, Μαρτύρων.

Συζητάμε τι μας έκανε εντύπωση
από την επίσκεψή μας στον Ναό και γιατί;

Κεφάλαιο 16

Οι γιορτές της Εκκλησίας

Λέξεις κλειδιά

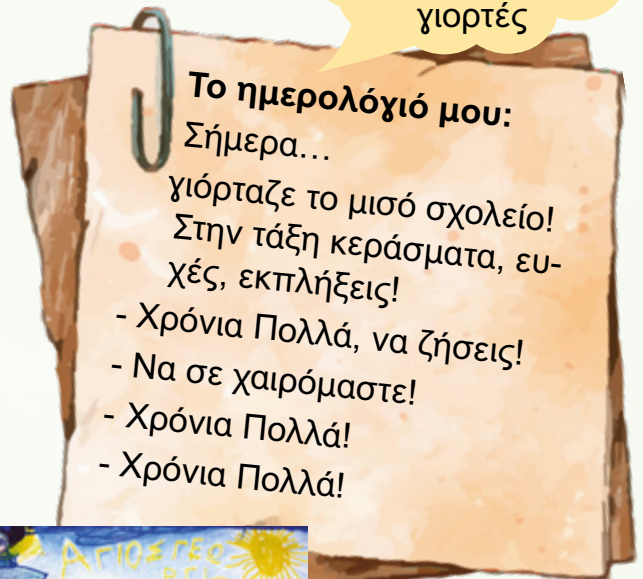
ονομαστικές
γιορτές

Θεομητορικές γιορτές

Δεσποτικές
γιορτές

Στο κεφάλαιο αυτό αναρωτιόμαστε, ψάχνουμε, ρωτάμε και απαντάμε για τις γιορτές στην Εκκλησία...

1. του ονόματός μας,
2. της Παναγίας και του Χριστού,
3. της Μεγάλης Εβδομάδας και του Πάσχα,
4. για τη χαρά και την ελπίδα των Χριστιανικών γιορτών.

Είμαι η Αθηνά. Γιορτάζω την 1η Σεπτεμβρίου, μαζί με τη φίλη μου την Αφροδίτη! Τελικά, μάθαμε πως την ίδια μέρα γιορτάζουν 40 γυναίκες!

Κι εμένα με λένε Γιώργο. Μακάρι να μοιάσω στον Άη Γιώργη! Τον φαντάζομαι γενναίο, όπως στη ζωγραφιά!

Την 8η μέρα από τη γέννηση του παιδιού, η Εκκλησία το ευλογεί με την «ευχή της ονοματοδοσίας», μια μικρή ακολουθία όπου το νεογέννητο παίρνει το όνομά του. Παίρνοντας το όνομά μας, δηλώνουμε ποιοι είμαστε. Ο Άγιος, η Αγία μας, μας δίνει δύναμη και μας προστατεύει.

Η ονομαστική μας γιορτή μπορεί να γίνει ένα καμπανάκι, για να μας θυμίζει... (συμπληρώνουμε τη συνέχεια)

Η Παναγία μας λέγεται και «Θεοτόκος», επειδή γέννησε το Θεό. Γιορτάζουμε τα σημαντικά γεγονότα της ζωής της, από τη γέννηση μέχρι την Κοίμησή της, για να δείξουμε την αγάπη και την ευγνωμοσύνη μας. Τις γιορτές που είναι αφιερωμένες σ' Εκείνη τις ονομάζουμε Θεομητορικές.

Οι βασικές είναι:

- ☛ **Το Γενέσιο της Θεοτόκου** (τα Γενέθλιά της): 8 Σεπτεμβρίου
- ☛ **Τα Εισόδια της Θεοτόκου** (Οι γονείς της Παναγίας, την αφιερώνουν στον Ναό κι έτσι γίνεται η είσοδός της εκεί. Με τον τρόπο αυτό, ευχαριστούν τον Θεό για τη γέννησή της.): 21 Νοεμβρίου
- ☛ **Η Υπαπαντή** (Σαραντα μέρες μετά τη γέννησή Του, ο Χριστός οδηγείται στον Ναό για να πάρει ευλογία.): 2 Φεβρουαρίου
- ☛ **Ο Ευαγγελισμός της Θεοτόκου** (Αγγελία ερχομού του Χριστού στη γη): 25 Μαρτίου
- ☛ **Η Κοίμηση της Θεοτόκου** (γιορτάζουμε τον θάνατο, την ανάσταση και, στη συνέχεια, την ανάληψη της Παναγίας στον ουρανό.): 15 Αυγούστου.

Ταιριάζουμε τις εικόνες με τις Θεομητορικές γιορτές.

Βρίσκουμε τις Θεομητορικές γιορτές στο κρυπτόλεξο.

Προσκύνηση στην εικόνα της Παναγίας Ιεροσολυμίτισσας

Ο λαός, με αφορμή τα θαύματα της Παναγίας, της έχει δώσει πολλά ονόματα:

Παναγία Γλυκοφιλούσα, Παναγία η Μυροβλήτισσα, Παναγία Γρηγορούσα, Παναγία Ελεούσα, Παναγία Οδηγήτρια, Παναγία Ελευθερώτρια, Παναγία Θαλασσινή, Παναγία η Ιεροσολυμίτισσα.

Αναρωτιόμαστε γιατί ο λαός έδωσε αυτά τα ονόματα στην Παναγία. Τι φανερώνουν;

Ο Χριστός είναι ο Δεσπότης, δηλαδή ο κύριος και αρχηγός όλου του κόσμου. Για το λόγο αυτό, τις γιορτές που είναι αφιερωμένες στο Χριστό, τις ονομάζουμε «Δεσποτικές». Κάποιες από αυτές είναι κινητές, δηλαδή τις γιορτάζουμε διαφορετική ημερομηνία κάθε χρόνο:

- ✦ **Η Γέννηση** (Ο Χριστός γεννιέται - Χριστούγεννα): 25 Δεκεμβρίου
- ✦ **Η Υπαπαντή** (Ο Χριστός σαραντίζει): 2 Φεβρουαρίου
- ✦ **Τα Θεοφάνεια** (Ο Χριστός βαπτίζεται): 6 Ιανουαρίου
- ✦ **Η Μεταμόρφωση** (Ο Χριστός παρουσιάζεται μέσα σε Θείο φως μπροστά στους μαθητές Του): 6 Αυγούστου
- ✦ **Η Κυριακή των Βαΐων** (Ο λαός υποδέχεται με βάγια το Χριστό στα Ιεροσόλυμα) : κινητή
- ✦ **Τα Άγια Πάθη της Μεγάλης Εβδομάδας** (Ο Χριστός διδάσκει στα Ιεροσόλυμα, μοιράζεται τον Μυστικό Δείπνο με τους μαθητές Του, περνά τα μαρτύρια και σταυρώνεται) : κινητή
- ✦ **Η Ανάσταση** (Ο Χριστός ανασταίνεται) : κινητή
- ✦ **Η Ανάληψη** (Ο Χριστός φεύγει οριστικά από τη γη και το σώμα Του ανεβαίνει οριστικά στον ουρανό) : κινητή
- ✦ **Η Πεντηκοστή** (Το Άγιο Πνεύμα φωτίζει τους μαθητές του Χριστού – Δημιουργείται η Εκκλησία) : κινητή
- ✦ **Η Ύψωση του Τιμίου Σταυρού** (Θυμόμαστε την εύρεση του Σταυρού του Χριστού από την Αγία Ελένη στα Ιεροσόλυμα): 14 Σεπτεμβρίου.

Ταιριάζουμε ονομασίες Δεσποτικών γιορτών με λέξεις που έχουν σχέση με κάποιες από αυτές.

Ανάσταση ○
Θεοφάνια ○
Μεταμόρφωση ○
Κυριακή των Βαΐων ○
Γέννηση ○
Πεντηκοστή ○

○ **Ιεροσόλυμα**
 ○ **Εκκλησία**
 ○ **Φως**
 ○ **Φάτνη**
 ○ **Πάσχα**
 ○ **Βάφτιση**

Βρίσκουμε τις Δεσποτικές γιορτές, που υπάρχουν στο κρυπτόλεξο.

Μοιραζόμαστε τις απόψεις μας για τους λόγους που έχουμε όλες αυτές τις χριστιανικές γιορτές.

Στις γιορτινές μέρες χαιρόμαστε γιατί νιώθουμε πως δεν είμαστε μόνοι στη ζωή. Έχουμε πάντα δίπλα μας τον Θεό, τους Αγίους και τους συνανθρώπους μας. Με τις γιορτές παίρνουμε δύναμη από τον Χριστό, την Παναγία και τους Αγίους για να κάνουμε κι εμείς τον δικό μας αγώνα, χωρίς να χάνουμε ποτέ την ελπίδα μας.

Χωριζόμαστε σε ομάδες και η κάθε μία αναλαμβάνει:

Η πρώτη ομάδα βρίσκει ποιήματα ή τραγούδια για την Παναγία.
Η δεύτερη ομάδα φέρνει πληροφορίες για τα πανηγύρια της ενορίας ή του χωριού της.

Στην τρίτη ομάδα τα παιδιά φέρνουν πληροφορίες για τα ονόματά τους.

Συζητάμε σχετικά με τις εργασίες που κάναμε: Γιατί ο κόσμος τραγουδάει για την Παναγία και τους Αγίους; Πώς νοιώθουμε σ' ένα πανηγύρι, πριν και μετά;

Τι σημαίνουν για εμάς
οι γιορτές της Εκκλησίας;

**Η 1η Ενότητα τελείωσε!
Ας δούμε τι θυμόμαστε!**

Ενότητα 2

Γνωρίζουμε τον καινούργιο κόσμο της βασιλείας του Θεού

Κεφάλαιο 17

Λέξεις κλειδιά

θαύματα
Βασιλεία
του Θεού

Τα θαύματα του Χριστού: Εικόνες από τον καινούργιο κόσμο της βασιλείας του Θεού

Στο κεφάλαιο αυτό αναρωτιόμαστε, ρωτάμε και απαντάμε για:

1. Τα θαύματα που έκανε ο Χριστός. Τι γνωρίζουμε γι' αυτά;
2. Ποιος είναι ο τρόπος ζωής στη Βασιλεία του Θεού; Μήπως τα θαύματα μας τον φανερώνουν;

Το ημερολόγιό μου:
Σήμερα...
είδα μια ταινία με τα
θαύματα του Χριστού.
Έσπασα το κεφάλι μου
να βρω τι σημαίνει «θαύ-
μα».

Θαύμα είναι ένα γεγονός που δεν μπορούμε να περιγράψουμε εύκολα με τα λόγια και δεν εξηγείται με την ανθρώπινη λογική.

Αλήθεια, γνωρίζουμε ότι ο Χριστός έκανε πολλά θαύματα όταν ζούσε στη Γη; Η **Μαρίνα** με τη **μικρή παρέα** της κάθονται στην παραλία και κοιτάζουν τη θάλασσα. Τους διαβάζει μια ιστορία από την Αγία Γραφή.

Ακούμε την ιστορία.

Η Κατάπαυση της Τρικυμίας

«Μια μέρα ο Χριστός και οι μαθητές του μπαίνουν στο πλοίο να περάσουν στην άλλη όχθη της λίμνης. Ο Χριστός κοιμάται. Οι μαθητές αμέριμνοι απολαμβάνουν τη θάλασσα. Νυχτώνει. Ξαφνικά ξεσπά τρικυμία. Μεγάλα κύματα καλύπτουν το πλοίο...

Μαθητές: Δάσκαλε, χανόμαστε!

Χριστός: Γιατί φοβηθήκατε; Πού πήγε η πίστη σας; Θάλασσα, θάλασσα, γαλήνεψε!

Η θάλασσα αμέσως γαληνεύει!

Μαθητές: Ποιος είναι Αυτός που τον υπακούουν οι άνεμοι και τα νερά;»

Ζωγραφίζουμε από ένα ανθρωπάκι στα δύο πλαίσια. Στο ένα γράφουμε μέσα πώς θα νιώθαμε αν είμαστε στη θέση των μαθητών μόλις ξέσπασε η τρικυμία. Στο άλλο πώς θα νιώθαμε μετά τα λόγια του Χριστού.

Η κατάπαυση της τρικυμίας από τον Χριστό

Ακούμε την ιστορία.

Η Θεραπεία των δύο τυφλών

«Κάποια μέρα ακολούθησαν τον Χριστό δύο τυφλοί που φώναζαν δυνατά «Βοήθησέ μας και χιάτρεψέ μας εσύ που είσαι απόγονος του Δαυίδ». Όταν ο Ιησούς έφτασε στο σπίτι όπου έμενε, πήγαν κοντά του. Ο Ιησούς τους είπε:

«Πιστεύετε πως μπορώ να το κάνω αυτό;» Εκείνοι απάντησαν, «Ναι, Κύριε». Τότε ο Ιησούς άγγιξε τα μάτια τους και είπε «Αφού πιστεύετε ότι μπορεί να γίνει, έτσι να γίνει». Πράγματι, μετά από αυτό οι δυο τυφλοί βρήκαν το φως τους.»

Γιατί έκανε αυτά τα θαύματα ο Χριστός;
Τι προσέφεραν σ' αυτούς που τα γεύτηκαν;

Τα θαύματα είναι τα σημάδια που μας φανερώνουν τη Βασιλεία του Θεού. Στη Βασιλεία του Θεού δεν υπάρχει αρρώστια, φόβος, ταραχή, στενοχώρια, κακία. Εκεί νιώθουμε πάντα χαρά.

Φανταζόμαστε ότι είμαστε άνθρωποι που ζήσαμε τα θαύματα του Χριστού.
Πώς νιώθουμε;

Κεφάλαιο 18

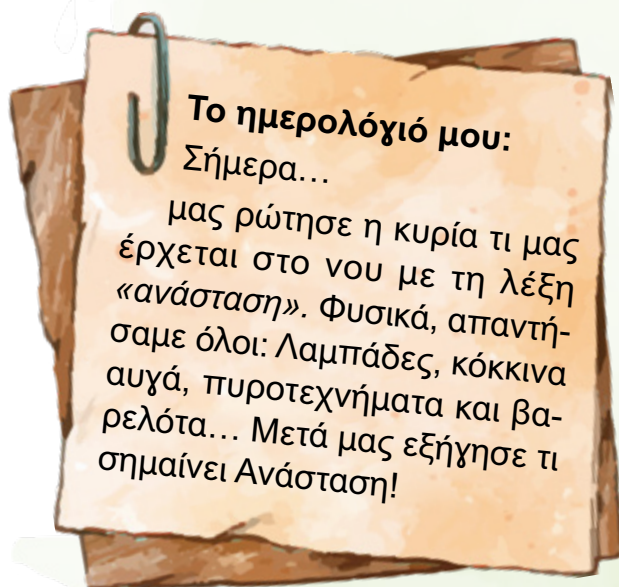
Λέξεις κλειδιά

Ανάσταση
Χριστός
Ανέστη!

Η Ανάσταση του Χριστού και ο καινούριος τρόπος ζωής

Στο κεφάλαιο αυτό αναρωτιόμαστε, ρωτάμε και απαντάμε για...

«Χριστός ανέστη!»: ποια είναι η σχέση του χαιρετισμού αυτού με τη ζωή μας; Πώς συνδέεται με τον καινούριο κόσμο της Βασιλείας του Θεού;

Εἰς Ἀδου Κάθοδος

**Χριστός Ανέστη εκ νεκρών, θανάτω θάνατον
πατήσας και τοις εν τοις μνήμασιν,
ζωὴν χαρισάμενος**

Ο Χριστός αναστήθηκε αφού κατέβηκε στους νεκρούς. Νίκησε τον θάνατο με τον θάνατό Του και χάρισε την αληθινή ζωή σε όσους βρίσκονταν σε τάφους.

Χριστός
Ανέστη

Αληθώς
Ανέστη!

Ποιες λέξεις από το «Χριστός Ανέστη» μπορούμε να συνδέσουμε με τις εικόνες της προηγούμενης σελίδας;

Η Ανάσταση του Χριστού μας φανερώνει τη δόξα του Θεού αλλά και τη δική μας κατάσταση, όταν θα βρεθούμε στη Βασιλεία Του, που είναι μια μεγάλη γιορτή χωρίς τέλος. Εκεί θα είναι όλα φωτεινά και εμείς όλοι μαζί, αδέρφια πια για πάντα, θα νιώθουμε μόνο αγάπη και χαρά. Γι' αυτό, το ΧΡΙΣΤΟΣ ΑΝΕΣΤΗ είναι το πιο χαρούμενο νέο. Έτσι όλη την πασχαλινή περίοδο, οι Χριστιανοί, όταν χαιρετιόμαστε, λέμε «Χριστός Ανέστη» και απαντάμε «Αληθώς Ανέστη!», δηλαδή «Ο Χριστός αναστήθηκε!» και «Στ' αλήθεια αναστήθηκε!».

Ακούμε και διαβάζουμε την
Αναστάσιμη Προσευχή.

Σχηματίζουμε το παζλ με την εικόνα της Ανάστασης του Μπάμπη Πυλαρινού Συζητάμε τι μπορεί να θέλει να μας πει ο Αγιογράφος. Ζωγραφίζουμε τη δική μας εικόνα της Ανάστασης.

Η Βασιλεία του Θεού είναι: Φως, Αγάπη,
Χαρά, Ειρήνη, Ζωή, Αδελφoσύνη, Ελευθερία.
Πού τα βλέπουμε αυτά στις εικόνες της προηγούμενης σελίδας;

Κεφάλαιο 19

Η Χριστιανική Κοινότητα ως σώμα Χριστού

Λέξεις κλειδιά
Εκκλησία
κοινότητα
ιερέας
Θεία Λειτουργία
Κοινωνώ

Στο κεφάλαιο αυτό αναρωτιόμαστε, ρωτάμε και απαντάμε για...

1. Τι σημαίνει «Εκκλησία»; Ποιος ο ρόλος του Ιερέα και ποιος ο δικός μας;
2. Πώς καταλαβαίνουμε τη συμμετοχή και την αδελφοσύνη μας στη Θεία Λειτουργία και στην Εκκλησία;

Το ημερολόγιό μου:
Σήμερα...
έχουμε μια άσκηση στη γλώσσα, που χρειάζεται λεξικό... άντε να βρω! Εγώ, όταν θέλω κάτι, το ψάχνω στο google... Πρέπει να βρω τι σημαίνουν ακριβώς οι λέξεις «Εκκλησία*» και «Κοινότητα*» και να βρούμε γιατί η Εκκλησία είναι κοινότητα... Δύσκολο μου φαίνεται!

Πνύκα

Η Μαρίνα και η **παρέα της** πηγαίνουν βόλτα στην Αθήνα. Κυριακή, πρωί – πρωί με την ανατολή του ήλιου. Η Μαρίνα... ξεναγός!

«Ένα από τα αρχαία μονοπάτια γύρω από την Ακρόπολη μας οδηγεί στην Πνύκα, στον χώρο της Εκκλησίας του Δήμου. Εδώ μαζεύονταν οι αρχαίοι Αθηναίοι για να συζητήσουν και να πάρουν σοβαρές αποφάσεις για την πόλη τους. Κατηφορίζουμε προς το Θησείο. Φτάνουμε στην Αρχαία Αγορά. Απέναντι από την είσοδο βλέπουμε μια πανέμορφη παλιά εκκλησία, τον Άγιο Φίλιππο. Κόσμος πολύς είναι μαζεμένος! Ακούγονται ψαλμωδίες...» και έδω, όπως τότε, μαζεύονται οι άνθρωποι για να επικοινωνήσουν μεταξύ τους, αλλά πλέον και με τον Θεό.

Μαρίνα: «Βλέπετε πόσοι πιστοί συμμετέχουν* στη Θεία Λειτουργία! Προ-

σεύχονται όλοι μαζί και κοινωνούν το Σώμα και το Αίμα του Χριστού. Όλοι αυτοί αποτελούν την Εκκλησία*. Στη συνέχεια, έξω στην αυλή αγκαλιάζονται, κουβεντιάζουν, μοιράζονται...»

Στην εικόνα αυτή βλέπουμε την Αγία Τριάδα, τον Πατέρα, τον Υιό και το Άγιο Πνεύμα. Πώς φαίνεται στην εικόνα η αγάπη και η ενότητα ανάμεσα στα τρία αυτά πρόσωπα;

Η Φιλοξενία του Αβραάμ

Βρίσκουμε τις λέξεις - νοήματα, στα οποία αναφερθήκαμε (αγάπη, Χριστός, συνάνθρωποι, ενότητα, μοίρασμα, προσφορά, κοινότητα, Εκκλησία) μέσα στο κρυπτόλεξο.

Ο ιερέας τελεί τα μυστήρια – τη Θεία Ευχαριστία, τη Βάπτισμα, τον Γάμο, το Χρίσμα, το Ευχέλαιο, την Εξομολόγηση. Προσεύχεται και συμβουλεύει τους πιστούς. Ο ιερέας, όπως ο Χριστός, βοηθάει όλους όσους έχουν ανάγκη. Οργανώνει τη ζωή της ενορίας* και στηρίζει εκδηλώσεις και δράσεις αλληλεγγύης.

Ο Άγιος Λουκάς ο Γιατρός, επίσκοπος Συμφερόπολης, που έζησε στη Ρωσία τον 20ο αιώνα, θεράπευσε πάρα πολύ κόσμο.

Άγιος Λουκάς ο Γιατρός

Ένας απλός, σημαντικός ιερέας ήταν ο **παπα-Στρατής** που έλεγε πάντα τη βιβλική φράση «*Αγαπάτε αλλήλους*», δηλαδή «*να αγαπάτε ο ένας τον άλλον*». Ο παπα-Στρατής αυτό το έκανε πράξη στη ζωή του. Βοήθησε πολλούς πρόσφυγες να σωθούν. Ο ίδιος πέθανε την ίδια μέρα με ένα προσφυγόπουλο, τον Αϊλάν. Στο διπλανό σκίτσο του Γιάννη Αντωνόπουλου απεικονίζεται ο παπα-Στρατής με τον Αϊλάν.

Η **Εκκλησία** γκρεμίζει κάποιους φράχτες με το έργο της και βοηθά ανθρώπους που έχουν ανάγκη. Μοιράζει συσσίτια, δηλαδή κάνει διανομή φαγητού σε ανθρώπους που δεν έχουν, και είναι δίπλα σε βαριά άρρωστους. Πραγματοποιεί δράσεις για όλη την οικογένεια, όπως κατηχητικά σχολεία, γιορτές και κατασκηνώσεις, όπου τα μέλη της ζουν την αδελφoσύνη και τη χαρά. Με αυτούς τους τρόπους, μέσα στην Εκκλησία μοιραζόμαστε την αγάπη μας για τον Χριστό και ταυτόχρονα ψυχαγωγούμαστε!

Η **Εκκλησία της Αλβανίας** με επικεφαλής τον Αρχιεπίσκοπο Αναστάσιο ίδρυσε σχολεία, νοσοκομεία και πολλά ακόμη ιδρύματα, που είναι ανοιχτά για όλους, ανεξάρτητα από τη θρησκεία ή την εθνικότητά τους. Ο Αρχιεπίσκοπος Αναστάσιος ήταν μια ανοιχτή αγκαλιά για όλους. Το κοινωνικό και ανθρωπιστικό του έργο θα μείνει για πάντα στην ιστορία της Εκκλησίας, αλλά και ολόκληρης της ανθρωπότητας.

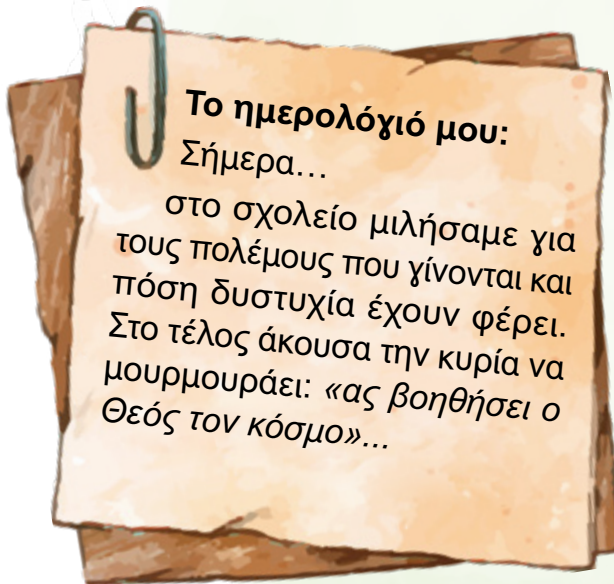
Εκκλησία είμαστε όλοι και μπορούμε να συμμετέχουμε σε όλες τις δράσεις. Η χαρά, το νοιάξιμο, το μοίρασμα, η αγάπη, η πίστη που νιώθουμε μέσα στην Εκκλησία μας κάνουν αδέλφια. Αυτή είναι η ζωή στη Βασιλεία του Θεού. Δεν είναι κάτι μακρινό και αόριστο, αλλά είναι το **ΤΩΡΑ** και το **ΕΜΕΙΣ**.

Γράφουμε στον πίνακα τις λέξεις «χαρά, νοιάξιμο, μοίρασμα, αγάπη, πίστη» και από κάτω δίνουμε παραδείγματα για το καθένα από αυτά.

Η επικοινωνία με το Θεό

Στο κεφάλαιο αυτό αναρωτιόμαστε, ρωτάμε και απαντάμε για...

1. Πώς επικοινωνούμε με το Θεό; Η προσευχή στη ζωή μας.
2. Τι είναι και τι σημαίνει η «Κυριακή προσευχή»;

-Δόξα τω Θεώ!

-Ας βοηθήσει ο Θεός να...

-Μόνο προσευχή ας κάνουμε για...

Χωριζόμαστε σε ομάδες. Η κάθε ομάδα αναλαμβάνει μια από τις παραπάνω φράσεις και την παρουσιάζει σε μια μικρή θεατρική σκηνή. Στη συνέχεια, συζητάμε τότε οι άνθρωποι λένε τις παραπάνω φράσεις, τότε δηλαδή μιλάνε στο Θεό.

Προσευχή είναι η συζήτησή μας με τον Θεό, την Παναγία και τους Αγίους. Παρακαλούμε να μας βοηθήσουν και τους ευχαριστούμε για την παρουσία Τους στη ζωή μας. Ακόμη, δοξολογούμε τον Θεό, δηλαδή Τον ευχαριστούμε για την αγάπη Του και για όσα μας έχει δώσει.

Κόσμος πολύς. Ο Χριστός ανεβαίνει στο βουνό. Οι μαθητές καθισμένοι γύρω Του... Τους μιλάει για την αγάπη και την προσευχή.

-Να λέτε αυτή την προσευχή από δω και πέρα, τους λέει

Πάτερ ημών
ο εν τοις ουρανοίς,
αγιασθήτω το όνομά Σου·
ελθέτω η Βασιλεία Σου·
γενηθήτω το θέλημά Σου
ως εν ουρανώ κι επί της γης.
Τον άρτον ημών τον επιούσιον
δος ημίν σήμερον·
και άφες ημίν τα οφειλήματα ημών,
ως και ημείς αφίεμεν
τοις οφειλέταις ημών·
και μη εισενέγκης ημάς
εις πειρασμόν
αλλά ρύσαι ημάς από του πονηρού.

Πατέρα μας,
Εσύ που βρίσκεσαι στους ουραμούς,
ας είναι αγιασμένο το όνομά Σου·
ας έρθει η Βασιλεία Σου·
ας γίνει το θέλημά Σου
όπως στον ουρανό, έτσι και στη γη.
Το ψωμί μας το καθημερινό
δώσε μας σήμερα·
και συγχώρησε τις αμαρτίες μας
όπως κι εμείς συγχωρούμε αυτούς
που μας έφταιξαν·
μη μας βάλεις σε δοκιμασίες
αλλά κράτα το κακό
μακριά από εμάς.

Ακούμε το «Πάτερ Ημών»
στα αρχαία και στα νέα ελληνικά.

Αυτή είναι η Κυριακή Προσευχή, γιατί μας την παρέδωσε ο Κύριος με τα ίδια ακριβώς λόγια. Βάζουμε σε κύκλο τη λέξη «Πατέρα». Αναρωτιόμαστε πώς νιώθει κάθε γονιός για τα παιδιά του και συζητάμε.

Είμαστε παιδιά του Θεού. Γράφουμε σε Εφημερίδα Τοίχου πώς μπορεί να νιώθει ο Θεός Πατέρας για μας.

Κυκλώνουμε στη συνέχεια τις λέξεις ή φράσεις από το «Πάτερ Ημών» που μας κάνουν εντύπωση και συζητάμε πάνω σε αυτές.

Μαρίνα:

Διάβασα μια ιστορία για την προσευχή και θέλω να την μοιραστώ μαζί σας.

Ο Απόστολος Ιάκωβος λέει:
Υποφέρει κανείς ανάμεσά σας;
Ας προσεύχεται. Είναι άρρωστος;

Το ίδιο....Η προσευχή που γίνεται με πίστη θα θεραπεύσει τον άρρωστο.

Ο Θεός απαντά στις προσευχές μας άλλοτε δίνοντας ό,τι ζητάμε και άλλοτε όχι. Εκείνος ξέρει τι είναι πραγματικά καλό για εμάς και γι' αυτό πρέπει να εμπιστευόμαστε την αγάπη Του.

Ακούμε τα λόγια του
Απόστολου Ιάκωβου.

Για ποιους θα ήθελα να
προσευχηθώ;
Γράφω τη δική μου
προσευχή.

Προσευχή για μένα είναι

Κεφάλαιο 21

Οι Άγγελοι του Θεού

Στο κεφάλαιο αυτό αναρωτιόμαστε, ρωτάμε και απαντάμε για...

Τι είναι οι Άγγελοι; Ποια είναι η σχέση τους με τον Θεό και με τους ανθρώπους;

Λέξεις κλειδιά

Άγγελοι
Φύλακας
Άγγελος

Το ημερολόγιό μου:
Σήμερα...

πήγαμε εκδρομή στο βουνό για πεζοπορία. Ξαφνικά είδαμε μπροστά μας ένα ξωκκλήσι. Μέσα αντικρίσαμε μια όμορφη τοιχογραφία: Άγγελοι και κάτω από τα φτερά τους δυο μικρά παιδιά...

Ακούμε τις ιστορίες

Η **Μαρίνα** μαζεύει τα μικρότερα παιδιά της παρέας και τους διαβάζει:

Μια μέρα, είναι μαζεμένοι οι μαθητές γύρω από τον Ιησού. Εκείνος φωνάζει ένα παιδάκι, το βάζει να καθίσει ανάμεσά τους και λέει «Μόνο όποιος γίνει ταπεινός σαν αυτό το παιδί θα είναι σπουδαίος στη

Βασιλεία του Θεού... Οι Άγγελοι των παιδιών στους Ουρανούς βλέπουν πάντοτε το πρόσωπο του Πατέρα Μου».

Τόσο τα παιδιά όσο και οι μεγάλοι νιώθουμε πολλές φορές αδύναμοι. Έχουμε τότε την ανάγκη για προστασία. Οι Άγγελοι μας στηρίζουν, μας φροντίζουν, μας παρηγορούν. Εκατομμύρια άνθρωποι πάνω στη γη και ο καθένας μας έχει ένα φύλακα άγγελο!

«Σε έναν ψαλμό της Παλαιάς Διαθήκης διαβάζουμε: ο Κύριος θα δώσει εντολή στους Αγγέλους για

σένα. Να σε σηκώσουν στα χέρια τους, για να μη σκοντάψεις σε κάποια πετρούλα και πέσεις...»

Πώς μπορεί να νιώθουν οι Άγγελοι για μας;
Τι μας προσφέρουν;

«Τη νύχτα που γεννιέται ο Χριστός, Άγγελος Κυρίου παρουσιάζεται στους βοσκούς και τους λέει: “Μη φοβάστε, σας φέρνω χαρούμενα νέα. Σήμερα γεννήθηκε ο Σωτήρας, ο Χριστός!” Στη συνέχεια, οι Άγγελοι δοξολογούν* τον Θεό.»

«Άγγελος Κυρίου εμφανίζεται στις Μυροφόρες, στον τάφο του Χριστού: «Μη φοβάστε. Ξέρω ότι ζητάτε τον Ιησού τον Σταυρωμένο. Ελάτε να δείτε... να πάτε γρήγορα να πείτε στους μαθητές ότι αναστήθηκε»

Οι **Άγγελοι** προστατεύουν τους ανθρώπους, είναι αγγελιαφόροι του Θεού, δοξολογούν τον Θεό. Ποια ιδιότητά τους συναντάμε στα παραπάνω κείμενα;

Οι **Άγγελοι** είναι πνεύματα, που δημιούργησε ο Θεός πριν από τον υλικό κόσμο που ζούμε και δεν έχουν ανθρώπινες ανάγκες.

Οι **στρατιές Αγγέλων** που δοξολογούν τον Θεό είναι τα τάγματα των Αγγέλων που Τον δοξολογούν. Κάποια από αυτά λέγονται «**Σεραφείμ**» που σημαίνει «**πύρινος άγγελος**». Κάποια άλλα «**Χερουβείμ**» που σημαίνει «**πτερωτός Άγγελος**».

Τα ονόματα των Αγγέλων.

Συζητάμε τι μας κάνει εντύπωση στις εικόνες των αγγέλων και ζωγραφίζουμε πώς φανταζόμαστε το δικό μας Φύλακα Άγγελο.

Συζητάμε, τι θέλουμε να πούμε στον Φύλακα Άγγελό μας.

Το μυστήριο του Βαπτίσματος

Στο κεφάλαιο αυτό αναρωτιόμαστε, ρωτάμε και απαντάμε για...

1. Τι είναι η Βάπτιση και ποιοι οι συμβολισμοί της;
2. Γιατί βαπτίζονται οι Χριστιανοί.

Το ημερολόγιό μου:
Σήμερα...

Ξεφύλλιζα το άλμπουμ της
βάφτισής μου: Ο νονός μου,
η κολυμπήθρα, το λαδάκι, η
λαμπάδα, όλα λευκά... εγώ
σε όλες τις φωτογραφίες με
ανοιχτό το στόμα να κλαίω...
Κι όλοι οι άλλοι χαρούμενοι!

Ιερέας
με μωρό

Κολυμπήθρα
με νερό

Σταυρός

Λάδι

Άγιο μύρο

Τι σημαίνουν, όμως, όσα γίνονται στη βάπτιση; Ας μάθουμε τι συμβολίζουν!

- ✎ **Η βύθιση** τρεις φορές στο νερό της κολυμπήθρας: Όπως ο Χριστός έμεινε στον τάφο για τρεις μέρες και μετά αναστήθηκε, έτσι κι εμείς ξαναγεννιόμαστε με το βάπτισμα.
- ✎ **Το λάδι:** τη δύναμη που παίρνει ο νεοφώτιστος. Έτσι, θα προστατεύεται από κάθε κακό.
- ✎ **Το άγιο μύρο:** τα χαρίσματα που δίνει το Άγιο Πνεύμα στον νέο Χριστιανό.
- ✎ **Ο σταυρός:** η σφραγίδα του Χριστού, η θυσία Του.

Ζωγραφίζουμε τα παραπάνω αντικείμενα της βάφτισης.

Το Μυστήριο της Βάπτισης περιλαμβάνει τα παραπάνω αντικείμενα και συγκεκριμένα λόγια και ψαλμούς. Ο βαπτισμένος ανήκει πλέον στην Εκκλησία, γίνεται μέλος της κι έχει σαν πνευματικό γονέα - καθοδηγητή στη χριστιανική ζωή τον νονό ή τη νονά του.

Τι άλλο χρησιμοποιούμε στη βάπτιση; Τι δηλώνουν;

- ✎ **Ψαλίδι:** το κόψιμο των μαλλιών δηλώνει την προσφορά του νεοφώτιστου, δηλαδή του νέου Χριστιανού, στο Θεό.
- ✎ **Λαμπάδα:** το φως που έρχεται με τον Χριστό
- ✎ **Λευκά ρούχα:** τον φωτισμό της ψυχής από τον Χριστό.
- ✎ **Μαρτυρικά:** την απόδειξη ότι υπάρχουν μάρτυρες στο γεγονός

Σε ομάδες δημιουργούμε μια ακροστιχίδα με τη λέξη ΒΑΠΤΙΣΗ.

B _____
 A _____
 Π _____
 Τ _____
 Ι _____
 Σ _____
 Η _____

Βλέπουμε τις εικόνες της βάπτισης και συζητάμε τι δείχνει η κάθε εικόνα και τι σημαίνει.

Χρησιμοποιούμε λέξεις που μάθαμε
παραπάνω και είναι σημαντικές
για το μυστήριο αυτό.

Σε ομάδες γράφουμε ένα ποίημα για τη βάπτιση ενός παιδιού

Κεφάλαιο 23

Το μυστήριο της Θείας Ευχαριστίας

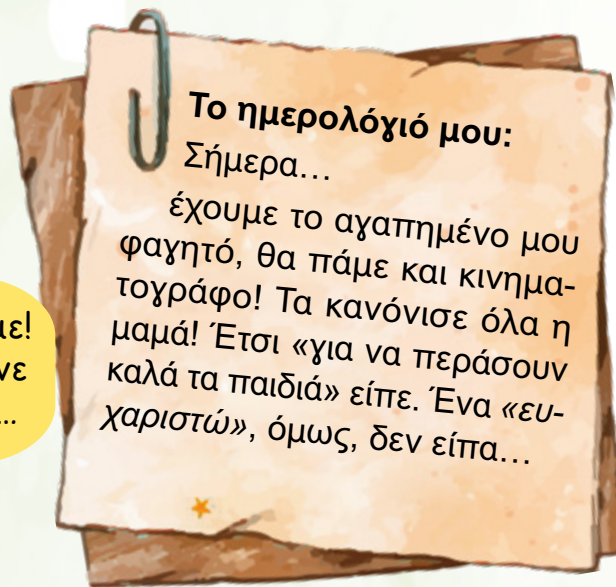
Λέξεις κλειδιά

Ευχαριστία
Θεία Ευχαριστία
Θεία Κοινωνία

Στο κεφάλαιο αυτό αναρωτιόμαστε, ρωτάμε και απαντάμε για...

1. Πότε ευχαριστούν οι άνθρωποι το Θεό;
2. Ποια λατρευτικά σύμβολα έχουμε στο Μυστήριο της Θείας Ευχαριστίας;
3. Για ποιους λόγους η Θεία Λειτουργία χαρακτηρίζεται ως Θεία Ευχαριστία;

– Δόξα τω Θεώ, τη γλυτώσαμε!
Με τέτοια ταχύτητα που έκανε
την προσπέραση...Παρά λίγο...

– Σ' ευχαριστώ, Θεέ μου!
Η εγχείρηση του αδελφού μου
πέτυχε!

Πώς μπορεί να αισθάνονται οι άνθρωποι, όταν ευχαριστούν τον Θεό, όπως παραπάνω;

Είναι Μεγάλη Τετάρτη απόγευμα στο χωριό. Η γιαγιά τους μιλάει για τον Μυστικό Δείπνο.

Ο Μυστικός Δείπνος

Ακούμε την ιστορία.

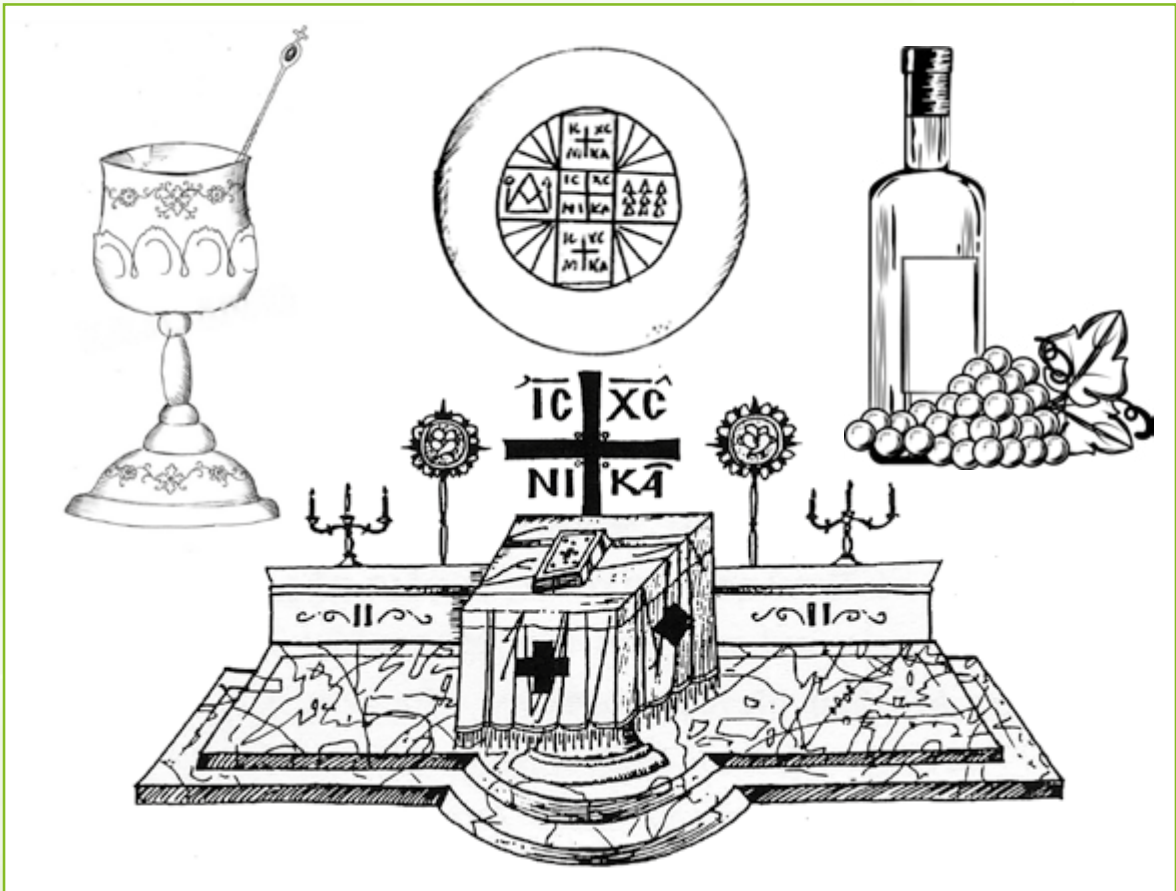
Ο Χριστός και οι μαθητές του Χριστού τρώνε όλοι μαζί για το Πάσχα. Ο Ιησούς παίρνει το ψωμί και αφού ευχαριστεί τον Θεό, το κόβει σε κομμάτια και το μοιράζει στους μαθητές του λέγοντας: «*Να πάρετε και να φάτε, αυτό είναι το Σώμα Μου*». Ύστερα παίρνει το ποτήρι με το κρασί και αφού ευχαριστεί τον Θεό, τους το δίνει λέγοντας: «*Να πιείτε όλοι από αυτό, γιατί αυτό είναι το αίμα Μου, το αίμα της Καινής Διαθήκης, και χύνεται για χάρη όλων, για να*

συγχωρεθούν οι αμαρτίες». Στο τέλος μάλιστα, λέει στους μαθητές Του: «*Αυτό να το κάνετε για να με θυμάστε*».

Ποια τα αντικείμενα που χρησιμοποιούνται στη Θεία Κοινωνία και τι συμβολίζουν;

- ✦ **Άγιο Δισκοπότηρο:** το ποτήρι που χρησιμοποίησε ο Χριστός στον Μυστικό Δείπνο.
- ✦ **Άρτος:** το ψωμί, που, με τη χάρη του Αγίου Πνεύματος, γίνεται το σώμα του Χριστού.
- ✦ **Οίνος:** το κρασί, που, με τη χάρη του Αγίου Πνεύματος, γίνεται το αίμα του Χριστού που έτρεξε πάνω στο Σταυρό.
- ✦ **Αγία Τράπεζα:** συμβολίζει τον Τάφο του Χριστού που έδωσε την αληθινή ζωή.

Χρωματίζουμε τα αντικείμενα της Θείας Ευχαριστίας.

Όταν μεταλαμβάνει ο πιστός, δέχεται δηλαδή το Σώμα και το Αίμα του Χριστού, αγιάζεται και Τον ευχαριστεί για όλα όσα του χαρίζει στον κόσμο: τη ζωή, τη φύση, την αγάπη Του, τη θυσία Του στον Σταυρό. Γι' αυτό η **Θεία Μετάληψη**, λέγεται και **Θεία Ευχαριστία**. Λέγεται και **Θεία Κοινωνία**, επειδή γινόμαστε ένα με Εκείνον και με τους αδελφούς μας, δηλαδή κοινωνούμε – επικοινωνούμε όλοι μεταξύ μας. Η **Θεία Λειτουργία** χαρακτηρίζεται και **Θεία Ευχαριστία** γιατί το κεντρικό σημείο της είναι η Θεία Ευχαριστία.

Σε ζευγάρια σκεφτόμαστε περιπτώσεις που θέλουμε να ευχαριστήσουμε τους φίλους μας και περιπτώσεις που θέλουμε να ευχαριστήσουμε τον Θεό.

Με τη Θεία Κοινωνία ο πιστός

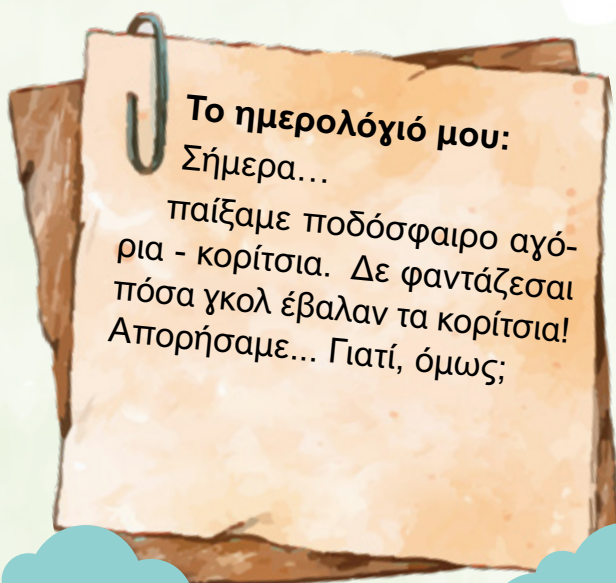
Κεφάλαιο 24

Ίσοι αλλά και διαφορετικοί στη Βασιλεία του Θεού

Λέξεις κλειδιά
Ίσοι και
Διαφορετικοί
Διακρίσεις
Excessive
People*

Στο κεφάλαιο αυτό αναρωτιόμαστε, ψάχνουμε, ρωτάμε και απαντάμε για...

1. Πώς φανερώνεται ο ισότιμος ρόλος της γυναίκας στην Ορθόδοξη Εκκλησία;
2. Γιατί στην Εκκλησία δεν γίνονται διακρίσεις ανάμεσα στους ανθρώπους όσον αφορά στη φυλή, στην εθνικότητα, στην οικονομική κατάσταση;

Βλέπουμε τα παρακάτω ανθρώπινα χαρακτηριστικά και σε ομάδες σκεφτόμαστε αν και γιατί αυτά ταιριάζουν στα αγόρια ή στα κορίτσια ή και στους δύο. Τα γράφουμε στην αντίστοιχη στήλη.

θάρρος

ευαισθησία

πειθαρχία

εγωισμός

εργατικότητα

σεβασμός

καλοσύνη

τόλμη

τεμπελιά

συγκέντρωση

εξυπνάδα

ΑΓΟΡΙΑ

ΚΟΡΙΤΣΙΑ

Συζητάμε σχετικά με όσα γράψαμε και δικαιολογούμε τις απόψεις μας.

Στην ιστορία της Εκκλησίας, από την εποχή του Χριστού υπάρχουν πολλά παραδείγματα σημαντικών ανθρώπων, ανδρών και γυναικών.

Όταν ο Χριστός πήγαινε από πόλη σε πόλη για να φέρει το χαρούμενο άγγελμα της Βασιλείας του Θεού, εκτός από τους δώδεκα μαθητές, έπαιρνε μαζί του και πολλές γυναίκες. Κάποιες από αυτές τις είχε θεραπεύσει από αρρώστιες και βάσανα.

Ακούμε την ιστορία της Σαμαρείτιδας.

Η Παναγία είναι η σημαντικότερη όλων των ανθρώπων, καθώς είναι Θεοτόκος! Εξάλλου, «**Παναγία**» σημαίνει «**πάνω απ' όλους τους Αγίους**».

Μια ηλιόλουστη μέρα, μια παρέα παιδιών κάθονται μαζί με φίλους τους, μετανάστες από άλλες χώρες, κοντά σε μια πηγή. Η Ζωή αφηγείται μια ιστορία από το Ευαγγέλιο:

«Μια ημέρα έρχεται ο Ιησούς στην πόλη Σαμάρεια. Κουρασμένος και διψασμένος από το πολύ περπάτημα, κάθεται κοντά σ' ένα πηγάδι για να ξεκουραστεί. Έρχεται τότε μια γυναίκα να πάρει νερό.

- Δώσε μου να πω λίγο νερό, ζητά ο Χριστός.

- Πώς εσύ, ένας Ιουδαίος, ζητάς

να πεις νερό από μένα, μια γυναίκα και μάλιστα Σαμαρείτιδα; τον ρωτά εκείνη.

Αυτό το είπε, γιατί οι Ιουδαίοι δεν μιλούσαν με τους Σαμαρείτες.

Η γυναίκα αυτή, αφού μίλησε με τον Χριστό, Τον εμπιστεύτηκε και κατάλαβε πως «το νερό που θα της δώσει να πει» ήταν η διδασκαλία Του.

Έτσι, πίστεψε στο τέλος ότι ο Χριστός είναι ο Μεσσίας και διέδωσε τα λόγια Του. Έγινε η πρώτη Ευαγγελίστρια, η Αγία Φωτεινή!»

Οι Μυροφόρες

Ο Χριστός και η Σαμαρείτιδα

Ακούμε για κάποιες άλλες, σημαντικές γυναίκες...

Η Ζωή συνεχίζει: Μετά τη Σταύρωση και την ταφή του Χριστού, ενώ οι Απόστολοι βρίσκονται κλεισμένοι στο σπίτι γιατί φοβούνται τους Ιουδαίους, τρεις γυναίκες, η Μαγδαληνή, η Μαρία η μητέρα του Ιακώβου και η Σαλώμη πηγαίνουν στον τάφο του Χριστού για να αλείψουν το σώμα Του με αρώματα. Ο Τάφος όμως είναι άδειος! Έτσι, οι τρεις αυτές Μυροφόρες γυναίκες είναι οι πρώτες που μαθαίνουν για την Ανάσταση του Χριστού. Γιατί σε μια εποχή που θεωρούσαν τις γυναίκες κατώτερες, εκείνες ακολούθησαν τη διδασκαλία του Χριστού και τόλμησαν να κάνουν αυτό που ήθελαν, παρά τους κινδύνους.

Χωριζόμαστε σε ομάδες, σημειώνουμε και ανακοινώνουμε στην τάξη ποιες άλλες διαφορές εκτός από το φύλο υπάρχουν στους ανθρώπους. Τις σημειώνουμε.

Ο Χριστός είπε:

«Δεν υπάρχει Ιουδαίος ούτε Έλληνας, δεν υπάρχει δούλος ούτε ελεύθερος, δεν υπάρχει άνδρας ούτε γυναίκα (αρσενικό ούτε θηλυκό). Γιατί όλοι είσαστε ένας άνθρωπος για τον Χριστό».

Δεν μου έχετε λινκ

Σχηματίζουμε την εικόνα με τα σώματά μας και συζητάμε τι δείχνει, τι συναισθήματα και σκέψεις μας δημιουργεί.

*Excessive People**, π. Σταμάτης Σκλήρης

Συζητάμε τι μπορεί να σημαίνουν αυτά τα λόγια που είπε ο Χριστός πριν από 2.000 χρόνια και παραπάνω. Έχουν σχέση με την εικόνα, που παρουσιάζει πρόσφυγες, που πνίγονται σε θαλασσοταραχή;

Ας δούμε μια διαφορετική ιστορία φιλίας, μια πολύτιμη φιλία με παιδιά με αυτισμό.

Γράφουμε τι δεν μπορούσαμε να δεχτούμε μέχρι τώρα στους άλλους ανθρώπους, ενώ τώρα μπορούμε. _____

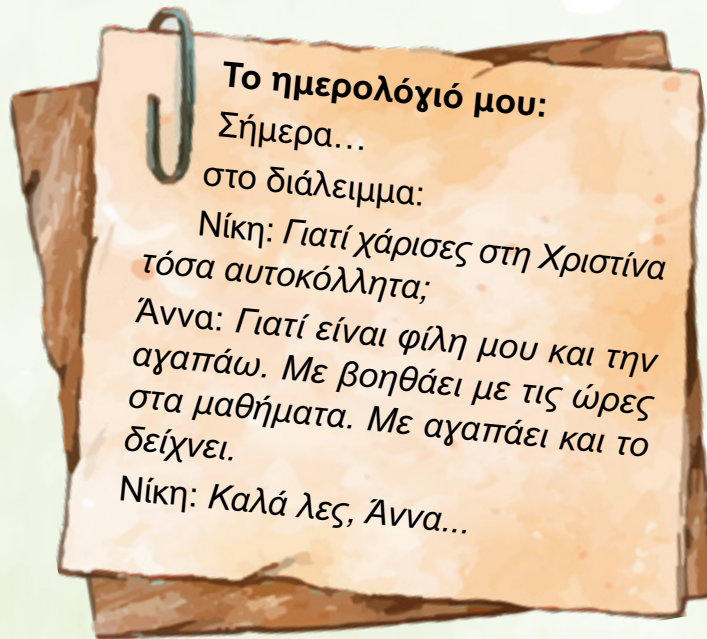
Κεφάλαιο 25

Λέξεις κλειδιά
χριστιανική
αγάπη
φιλία

Η αγάπη στον καινούριο κόσμο της Βασιλείας του Θεού

Στο κεφάλαιο αυτό αναρωτιόμαστε, ψάχνουμε, ρωτάμε και απαντάμε για...

1. Πώς αλλάζει η χριστιανική αγάπη τον ίδιο τον άνθρωπο, τη ζωή του;
2. Ποια είναι η αξία της αγάπης σε μια ειλικρινή φιλία;
3. Ποια παραδείγματα αγάπης μεταξύ των ανθρώπων βρίσκουμε στο Ευαγγέλιο;

Όλοι μαζί σκεφτόμαστε
και γράφουμε μέσα στα
συννεφάκια:

Τι είναι αγάπη;

Ποιους ανθρώπους
αγαπάμε πολύ; Γιατί;

Πότε νοιώθουμε ότι
δεν αγαπάμε κά-
ποιους ανθρώπους;

Ο Θεός αγαπάει όλους τους ανθρώπους το ίδιο. Όλοι είμαστε παιδιά του Θεού και πλασμένοι σύμφωνα με την εικόνα Του. Αυτό σημαίνει ότι όλοι οι άνθρωποι είμαστε πλασμένοι για να αγαπάμε ο ένας τον άλλο σαν αδέρφια· και αυτούς που μας ταιριάζουν και αυτούς που δε μας ταιριάζουν. Για τον Θεό, αυτό είναι αγάπη!

Με αφορμή την έννοια της αγάπης, παίζουμε, δημιουργούμε, συζητάμε.

Πώς καταλαβαίνουμε τις παρακάτω φράσεις του Ευαγγελίου; Μπορούμε να δώσουμε παραδείγματα από τη ζωή μας;

«Να αγαπάει ο ένας τον άλλο»

«Αγάπα τον διπλανό σου όπως τον εαυτό σου»

«Να αγαπάτε τους εχθρούς σας»

«Να ευεργετείτε* αυτούς που σας μισούν»

«Να μην ανταποδίδετε το κακό»

«Να προσεύχεσθε για όσους σας κυνηγούν»

Πώς μας αλλάζει η αγάπη; Α) Όταν την δίνουμε, β) Όταν μας την δίνουν. Σκεφτόμαστε και γράφουμε:

Για την αγάπη μίλησαν τόσο οι Απόστολοι, όσο και οι Πατέρες της Εκκλησίας. Διαβάζουμε και ακούμε.

«Η αγάπη δεν ζηλεύει, δεν είναι περήφανη, δεν ζητεί το συμφέρον της, δεν σκέφτεται το κακό για τους άλλους.... Όλα τα ελπίζει, όλα τα υπομένει».

(Απόστολος Παύλος)

«Όταν είσαι μόνος έχεις δύο χέρια και δύο πόδια. Όταν έχεις φίλους έχεις πολλά χέρια, πολλά πόδια και πολλή χαρά.»

(Άγιος Ιωάννης ο Χρυσόστομος)

Σκεφτόμαστε ένα γεγονός αληθινής αγάπης και το μοιραζόμαστε με τους συμμαθητές μας. Μπορούμε να το συσχετίσουμε με κάποια από τις παραπάνω φράσεις;

ΘΕΑΤΡΙΚΟ ΠΑΙΧΝΙΔΙ: Σου δίνω το κουτί της Αγάπης.

Τα παιδιά σχηματίζουν κύκλο. Ο δάσκαλος/δασκάλα κρατά ένα κουτί. Το κάθε παιδί το παίρνει στα χέρια του από το άλλο. Το αφήνει κάτω και περιγράφει σε παντομίμα το δώρο που θα βάλει μέσα στο κουτί για το διπλανό του παιδί το οποίο πρέπει να μαντέψει τι είναι. Στη συνέχεια το παιδί που δωρίζει λέει γιατί επέλεξε αυτό το δώρο. Με τον ίδιο τρόπο το κουτί κάνει τον γύρο του κύκλου από παιδί σε παιδί. Φτάνει στο τέλος γεμάτο και βαρύ από δώρα αγάπης.

Ο Χριστός έφερε το μήνυμα της _____
προς όλους τους ανθρώπους.

Για να δούμε τι θυμόμαστε από τη 2η Ενότητα.

Ενότητα 3

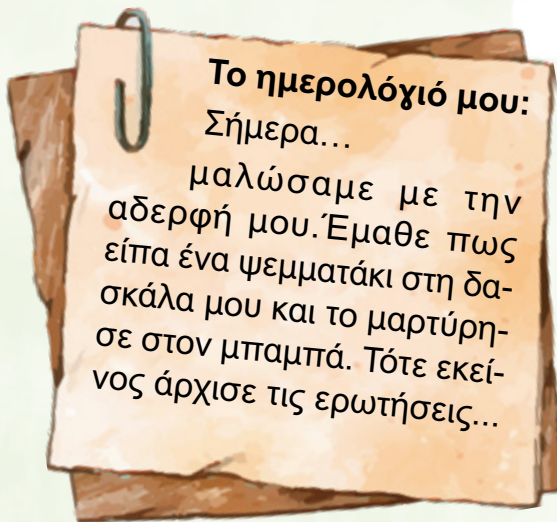
Η Χριστιανική Ζωή

Η «Δύναμη» της Συγχώρεσης

Στο κεφάλαιο αυτό αναρωτιόμαστε, ψάχνουμε, ρωτάμε και απαντάμε για...

1. Την ιστορία της Παλαιάς Διαθήκης με τα δεκατρία παιδιά του Ιακώβ.
2. Γιατί η συγχώρεση θεωρείται μια από τις βασικές αρετές της χριστιανικής ζωής;

Μαρίνα: «Ας ταξιδέψουμε στην Αίγυπτο, παιδιά. Είναι η ιστορία του Ιωσήφ και των αδελφών του».

Ακούμε την ιστορία.

Οι αδελφοί
του Ιωσήφ τον
ρίχνουν στο πηγάδι

Κάποτε, στη Γη Χαναάν, ζούσε ο Ιακώβ. Είχε 12 γιους. Από όλους αγαπούσε περισσότερο τον Ιωσήφ. Τ'αδέλφια του τον ζήλευαν και άρχισαν να μην του φέρονται καλά. Μια μέρα τον έριξαν στο πηγάδι για να πεθάνει. Τελικά όμως, αποφάσισαν να τον που-

λήσουν σε κάποιους εμπόρους που ταξίδευαν για την Αίγυπτο. Πήραν μάλιστα τον πολύχρωμο χιτώνα του, τον έβαψαν με αίμα από ένα κατσίκι και τον πήγαν στον πατέρα για να τον κάνουν να πιστέψει ότι τον Ιωσήφ τον έφαγαν τα άγρια θηρία!

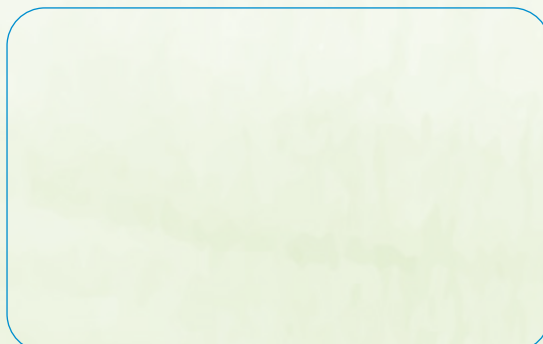
Ο Ιωσήφ εξηγεί το όνειρο στον Φαραώ

Οι έμποροι πούλησαν τον Ιωσήφ σ' έναν αξιωματικό του Φαραώ. Στην αρχή ζούσε καλά γιατί ήταν εργατικός και τίμιος. Μετά όμως από λίγο, τον κατηγόρησαν άδικα και βρέθηκε στη φυλακή. Ήταν, όμως, τόσο καλός που τον αγάπησαν ακόμη και οι φύλακες. Επειδή, μάλιστα, είχε ταλέντο στο να εξηγεί τα όνειρα, ο Φαραώ τον φώναξε να του εξηγήσει ένα όνειρο που είχε δει.

Πράγματι, εκείνος του είπε τι σημαίνει: ότι, δηλαδή, μετά από επτά χρόνια πλούτου θα έρθουν επτά χρόνια πείνας στη χώρα. Έτσι τον συμβούλεψε να μαζέψει προμήθεια για τα χρόνια της φτώχειας. Επειδή οι ερμηνείες* του αποδείχθηκαν πολύ χρήσιμες, ο Φαραώ τον ελευθέρωσε από τη φυλακή και, μάλιστα, τον πάντρεψε και τον κράτησε στην υπηρεσία του.

Ζωγραφίζουμε πώς ήταν ο τόπος τα επτά χρόνια πλούτου κι ευφορίας και πώς ήταν τα επτά χρόνια φτώχειας και πείνας.

Ακούμε τη συνέχεια.

Όταν ήρθαν τα δύσκολα χρόνια της πείνας ο πατέρας του ο Ιακώβ, έστειλε τους γιούς του στην Αίγυπτο ν' αγοράσουν σάρι. Κράτησε κοντά του μόνο τον

μικρό Βενιαμίν που τον αγαπούσε πολύ. Παρουσιάστηκαν τότε στον Ιωσήφ αλλά δεν τον αναγνώρισαν. Εκείνος, αν και τους γνώρισε, δεν είπε τίποτα.

Αν ήμασταν στη θέση του Ιωσήφ, πώς θα αντιδρούσαμε;
Χωριζόμαστε σε δύο ομάδες. Στην πρώτη ομάδα μπαίνουμε όσοι θα νιώθαμε αρνητικά συναισθήματα για τα αδέλφια μας. Προσέχουμε οι ομάδες να είναι ισομερείς. Στη δεύτερη ομάδα μπαίνουμε όσοι θα νιώθαμε θετικά συναισθήματα για τα αδέλφια μας. Συζητάμε μεταξύ μας ξεκινώντας με μια από τις παρακάτω φράσεις:

Αρνητικά συναισθήματα: «Είμαι ο Ιωσήφ. Βλέπω τα αδέλφια μου, που με πούλησαν. Σκέφτομαι ότι _____
επειδή _____ »

Θετικά συναισθήματα: «Από την άλλη, τα αδέλφια μου τώρα υποφέρουν. Σκέφτομαι ότι _____ »

Η **Μαρίνα** συνεχίζει:

Ακούμε το τέλος της ιστορίας.

Ο Ιωσήφ τότε τους έβαλε σε μια δοκιμασία: έκανε πως δεν τους πίστεψε και τους φυλάκισε. Εκείνοι κατάλαβαν το λάθος τους και του ζήτησαν να τους συγχωρέσει*.

Ο Ιωσήφ τους άκουσε, συγκινήθηκε από τη μετάνοιά τους και έκλαψε στα κρυφά. Για να τους δοκιμάσει, όμως, τους έδωσε σακιά με στάρι και χρήματα και τους έστειλε πίσω. Εκείνοι επέστρεψαν στην Αίγυπτο με τον Βενι-

αμίν, από τη γη Χαναάν, για να αγοράσουν και πάλι σιτάρι λόγω της πείνας, που συνεχιζόταν. Ο Ιωσήφ του έδωσε πάλι στάρι και τους έστειλε στον πατέρα. Έκανε όμως μια πονηριά: στο σακί του Βενιαμίν είχε κρύψει ένα κύπελο και τον κατηγορήσε ότι το έκλεψε. Είπε λοιπόν, ότι θα τον κρατήσει για δούλο του.

Ζωγραφίζουμε το κύπελο, που ήταν δικαιολογία για να κρατήσει το Βενιαμίν δούλο ο Ιωσήφ.

Μετά από αυτό ο ένας αδερφός – ο Ιούδας – ζήτησε να μπει στη θέση του Βενιαμίν για να μην στενοχωρηθεί ο πατέρας και πεθάνει. Ο Ιωσήφ τότε κατάλαβε πως πράγματι είχαν μετανιώσει και τους αποκάλυψε την αλήθεια:

«Εγώ είμαι ο Ιωσήφ, ο αδερφός σας. Μην λυπάστε άλλο! Ο Θεός με έστειλε εδώ για να μπορέσετε να σωθείτε εσείς και ο πατέρας. Πηγαίνετε, φέρτε και τον πατέρα μας Ιακώβ εδώ να ζήσουμε όλοι μαζί». Έτσι κι έγινε!

Μπαίνουμε και πάλι στη θέση του Ιωσήφ και συμπληρώνουμε τη φράση: «Συγχώρησα τα αδέρφια μου.

Θα σας πω τι κέρδισα: _____ »

Σημειώνουμε
σε χαρτάκια
τα «κέρδη»

Με τη συγχώρεση βγαίνει κάτι πολύ καλό. Είναι η νίκη της Αγάπης όπως μας την έδειξε ο Χριστός.

Ζωγραφίζουμε μια μεγάλη καρδιά και μέσα κολλάμε τα χαρτάκια.

Η συνάντηση του
Ιωσήφ με τον πατέρα του

Παίζουμε το παιχνίδι της συγχώρεσης.
Διαβάζουμε πώς!

Ο καθένας μας λέει ένα συναίσθημα,
που του δημιούργησε η ιστορία του Ιωσήφ.

Στην εκκλησία ο άνθρωπος πλουτίζει, όταν μοιράζεται

Στο κεφάλαιο αυτό αναρωτιόμαστε, ψάχνουμε, ρωτάμε και απαντάμε για...

1. Την παραβολή του άμυαλου πλούσιου και τη Χριστιανική αγάπη.
2. Τη ζωή στην Εκκλησία με ολιγάρκεια*.

Το ημερολόγιό μου:
Σήμερα...

έμαθα για μια οικογένεια που μένει δίπλα στο σχολείο μας. Δίνει ΔΩΡΕΑΝ το ένα δωμάτιο του σπιτιού τους για να μένουν συγγενείς ή φίλοι των αρρώστων που έρχονται από άλλες πόλεις να τους δουν. Αναρωτιέμαι αν εγώ θα το έκανα...

Μαζεμένα στο παρκάκι της γειτονιάς τα παιδιά ακούνε τη **Μαρίνα** που αφηγείται την παραβολή του ανόητου πλούσιου.

Ακούμε την ιστορία
του Ανόητου
Πλούσιου.

«Ήταν οι μαθητές καθισμένοι γύρω από τον Χριστό. Εκείνος τους μίλησε για τον ανόητο πλούσιο: κάποτε ήταν ένας άνθρωπος που είχε πολλά χωράφια. Τόσους πολλούς καρπούς έβγαλαν εκείνη τη χρονιά, που δεν χωρούσαν στις αποθήκες! Μεγάλο πρόβλημα! «Πού να τους βάλω όλους αυτούς τους καρπούς;» Σκέφτηκε, ξανασκέφτηκε, ώσπου βρήκε τη λύση.

«Θα γκρεμίσω τις αποθήκες μου και θα φτιάξω μεγαλύτερες. Εκεί θα βάλω όλα τα αγαθά μου και θα πω «Ψυχή μου, έχεις πολλά αγαθά. Τώρα λοιπόν, ξεκουράσου, φάε, πιες, ευχαριστήσου. Απόλαυσε τα αγαθά σου». Τότε, όμως, άκουσε τη φωνή του Θεού «Ανόητε, άμυαλε, αυτή τη νύχτα θα φύγεις από τη ζωή αυτή. Όσα μάζεψες σε ποιον θα πάνε; Θα τα πάρεις μαζί σου;»

Αναρωτιόμαστε για ποιον λόγο είπε ο Χριστός την ιστορία αυτή στους μαθητές του

Φανταζόμαστε, γράφουμε, συζητάμε για τις σκέψεις και τα αισθήματα του πλούσιου μέσα από ένα παιχνίδι.

Χωριζόμαστε σε δύο ομάδες και γινόμαστε μια «χωρωδιά». Οι μισοί λέμε τις σκέψεις πριν το άκουσμα της φωνής του Θεού και ταυτόχρονα οι άλλοι μισοί τις σκέψεις μετά. Μαέστρος είναι ο δάσκαλος ή η δασκάλα μας, που ρυθμίζει την ένταση. Μοιραζόμαστε τα συναισθήματά μας από τη διαδικασία.

Φανταζόμαστε ότι δίνεται στον πλούσιο άνθρωπο η ευκαιρία για μια δεύτερη απόφαση. Ποια θα μπορούσε να είναι αυτή;

Αντίθετα με τον πλούσιο της ιστορίας, υπάρχουν άνθρωποι που προσφέρουν από την περιουσία τους, αλλά και από το χρόνο και την αγάπη τους σε όσους έχουν ανάγκη, χωρίς να περιμένουν κάποιο αντάλλαγμα.

Πώς νοιώθουμε όταν βοηθάμε κάποιον χωρίς να περιμένουμε αντάλλαγμα;

Αλληλεγγύη.
Αλληλεγγύη σημαίνει ο ένας να
βοηθάει τον άλλον.

Η Εκκλησία έχει κάνει δίκτυο για να βοηθήσει ηλικιωμένους, παιδιά, άνεργους, άστεγους, ασθενείς, πρόσφυγες.

Η **Μαρίνα** αφηγείται την ιστορία του Ευτυχισμένου Πρίγκιπα του Όλσκαρ Ουάιλντ. Την ακούμε.

Διαβάζουμε τα λόγια του Άγιου Ιωάννη του Χρυσόστομου:
«Δώσε ψωμί και πάρε παράδεισο.
Δώσε μικρά και πάρε μεγάλα.»

Σε ομάδες διαβάζουμε την **ιστορία του Ευτυχισμένου Πρίγκιπα** και τα **λόγια του Αγίου Ιωάννη**.

Συζητάμε για την αξία της αγάπης και της προσφοράς.

Γράφουμε μια φράση που αντιπροσωπεύει τις δύο έννοιες.

Επισκεπτόμαστε μια δομή αλληλεγγύης της Εκκλησίας.

Συζητάμε τι βλέπουμε στις εικόνες της προηγούμενης σελίδας, Χωριζόμαστε σε ομάδες και τους δίνουμε τίτλους.

Κεφάλαιο 28

Η ελπίδα νικά τις δυσκολίες της ζωής

Λέξεις κλειδιά
ελπίδα
επιμονή
υπομονή

Στο κεφάλαιο αυτό αναρωτιόμαστε, ψάχνουμε, ρωτάμε και απαντάμε για...

1. Το θαύμα του παραλυτικού της Βηθesda.
2. Τη σημασία που έχει η ελπίδα στη ζωή μας και πώς αυτή μας βοηθάει να έχουμε υπομονή και επιμονή στη ζωή μας για να πετύχουμε τους στόχους μας.

Το ημερολόγιό μου:
Σήμερα...
πήγαμε με το σχολείο στο «Σπίτι των Ηλικιωμένων». Τους χαρίσαμε κατασκευές και μας κέρασαν κουλούρια! Δώσαμε και πήραμε πολλά χαμόγελα! Είπαν ότι τους βοηθήσαμε να ελπίζουν ότι η ζωή τους δεν έχει τελειώσει. Υποσχεθήκαμε να ξαναπάμε.

Το θαύμα του παραλυτικού της Βηθesda

Η **Μαρίνα** διηγείται στους μικρούς της φίλους «το θαύμα του παραλυτικού της Βηθесδά».

Ακούμε την ιστορία.

Ένας παράλυτος βρισκόταν μπροστά στη δεξαμενή της Βηθесδά για 38 χρόνια, ελπίζοντας να τον θεραπεύσει κάποτε το θαυματουργό νερό. Όμως δεν είχε κανέναν να τον βοηθήσει.. Μέχρι τη στιγμή που...

-Ιησούς: Θέλεις να γίνεις καλά;

-Παράλυτος: Μα Κύριε, δεν έχω κανένα να με ρίξει μέσα στη δεξαμενή.

-Ιησούς: Σήκω επάνω, πάρε το κρεβάτι σου και περπάτα. Μην κάνεις πια άλλα λάθη.

Έτσι κι έγινε.

Κάνουμε τον παρακάτω διάλογο, ένας ένας, με τους συμμαθητές μας, μέχρι να απαντήσει και ο τελευταίος.

-Εγώ ελπίζω να..... Εσύ;

-Εγώ ελπίζω ότι..... Εσύ;

-Εγώ ελπίζω να..... Εσύ;

Ο παράλυτος δεν έχασε ποτέ την ελπίδα του. Όμως, είχε και επιμονή.

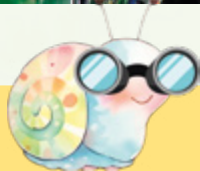

Σε τι κάνουμε εμείς υπομονή και σε τι δείχνουμε επιμονή στην καθημερινή μας ζωή;

Ο παράλυτος με τις τρεις αρετές, ελπίδα, υπομονή και επιμονή, κατάφερε να κερδίσει την υγεία του.

Ποια σχέση έχει η ελπίδα με την υπομονή και την επιμονή;

Διαβάζουμε για σημαντικούς ανθρώπους που είχαν στη ζωή τους υπομονή, επιμονή κι ελπίδα, για ανθρώπους νικητές! Συγκεντρώνουμε πληροφορίες από το διαδίκτυο και αλλού.

Όποιος ελπίζει κάνει υπομονή αλλά παράλληλα αγωνίζεται για να πετύχει αυτό που ελπίζει.

Έλεν Κέλλερ

Ζωγραφίζουμε ένα πρόσωπο που θαυμάζουμε για την υπομονή, την επιμονή και την ελπίδα, που είχε ή έχει στη ζωή του. Γράφουμε λίγα λόγια γι' αυτό.

Μοιραζόμαστε στην τάξη παραδείγματα από τη δική μας ζωή, όπου χρειαζόμαστε την ελπίδα, την υπομονή και την επιμονή.

Ο άνθρωπος και το φυσικό περιβάλλον

Στο κεφάλαιο αυτό αναρωτιόμαστε, ψάχνουμε, ρωτάμε και απαντάμε για...

1. Τη δημιουργία του κόσμου, όπως περιγράφεται στην Αγία Γραφή.
2. Τον άνθρωπο και τη σχέση του με τη φύση.
3. Δράσεις της Εκκλησίας για το φυσικό περιβάλλον.

Το ημερολόγιό μου:

Σήμερα...

ακούσαμε πώς δημιουργήθηκε
ο κόσμος από τις ιστορίες της
Παλαιάς Διαθήκης.
Ζωγραφίσαμε τον κόσμο και, αφού
χαρήκαμε με τα έργα μας, η κυρία
μας ξάφνιασε... «Πώς θα νιώθατε αν
σας έλεγα να τα σκίσετε; Νιώθουμε
το ίδιο όταν καταστρέ-
φουμε τη ζωγραφιά του
Θεού, το περιβάλλον;»

Ακούμε την ιστορία
της δημιουργίας
του κόσμου.

“...Μετά είπε ο Θεός να πρασινί-
σει η Γη. Να βλαστήσουν χορτάρια
που να βγάζουν σπόρους και καρ-
ποφόρα δέντρα... Έρθε το βράδυ,
ήρθε το πρωί, τρίτη ημέρα. Τότε
είπε ο Θεός: «Να γίνουν φωτεινά
σώματα στο στερέωμα του ουρανού
για να χωρίζουν την ημέρα από τη
νύχτα...» Έτσι κι έγινε. Και είδε ο
Θεός ότι ήταν καλά. Έρθε το βράδυ,

ήρθε το πρωί. Τέταρτη ημέρα. Και
είπε ο Θεός «Να γεμίσουν τα νερά
με ζωντανές υπάρξεις πλήθος και
να πετάνε πτηνά από τη Γη προς το
στερέωμα του ουρανού...» Τα ευ-
λόγησε λοιπόν όλα ο Θεός. Την Πέ-
μπτη ημέρα... δημιούργησε όλα τα
είδη των ζώων και των ερπετών της
Γης. Ο Θεός είδε τα δημιουργήματά
Του και ήταν όλα πάρα πολύ καλά.”

Η φύση είναι υπέροχη και σήμερα! Ας την απολαύσουμε σε εικόνες μαζί με τα πλάσματά της!

Σε ζευγάρια ζωγραφίζουμε τη Δημιουργία του κόσμου. Ανταλλάσσουμε τις ζωγραφιές μας.

- ✎ Τι προτιμάμε; Να κρατήσουμε την ζωγραφιά του συμμαθητή ή της συμμαθήτριάς μας και να την συμπληρώσουμε με δικές μας ιδέες ή να καταστρέψει ο ένας την ζωγραφιά του άλλου;
- ✎ Ας φανταστούμε τώρα πόσο άσχημο είναι να καταστρέφουμε την φύση που με τόση αγάπη δημιούργησε ο Θεός. Μήπως το κάνουμε; Με ποιον τρόπο;
- ✎ Τι σημαίνει «φροντίζω τη φύση»;

Σήμερα υπάρχουν πολλές οικολογικές οργανώσεις, που προσπαθούν να σώσουν το περιβάλλον. Ενημερώνουν για την προστασία του, οργανώνουν αναδασώσεις, τη διάσωση άγριων ζώων και την προστασία των θαλασσών.

Βλέπουμε εικόνες της φύσης διαβάζοντας την Αγία Γραφή.

Ακούμε για τον Κήπο των Αρετών.

Φέρνουμε γλαστράκια με λουλούδια στην τάξη και τα φροντίζουμε.

Γνωρίζουμε τα φυτά της Εκκλησίας και τους συμβολισμούς τους.

Στην Εκκλησία υπάρχουν άγιοι, όπως ο Άγιος Τρύφωνας και ο Άγιος Μόδεστος, που είναι προστάτες της φύσης. Την 1η Σεπτεμβρίου πραγματοποιείται ειδική Θεία Λειτουργία για την προστασία της φύσης.

Η μεγάλη Σύνοδος της Εκκλησίας για την οικολογική κρίση έγινε στην Ελλάδα, στην Κρήτη, το 2018.

Τόνισε ότι χρειάζεται:

- Να αναλάβουν οι άνθρωποι την προστασία της φύσης, που είναι δημιούργημα του Θεού.
- Να συνειδητοποιήσουν πως

πρέπει να παραδώσουν και στις επόμενες γενιές τα αγαθά της φύσης.

- Να δράσουν οι κυβερνήσεις και οι Διεθνείς Οργανισμοί προστασίας της φύσης.
- Να μειώσουν οι άνθρωποι την απληστία τους και να καταναλώνουν λιγότερα προϊόντα.

Το θέρος

Ας κάνουμε κι εμείς το Συνέδριο της τάξης για να προστατεύσουμε το φυσικό περιβάλλον στο χώρο του σχολείου: γράφουμε τις προτάσεις μας, τις παρουσιάζουμε στις άλλες τάξεις του σχολείου και ξεκινάμε τις δράσεις μας!

Η αξία της ανθρώπινης ζωής για την Εκκλησία

Στο κεφάλαιο αυτό αναρωτιόμαστε, ψάχνουμε, ρωτάμε και απαντάμε για...

1. Την αξία του κάθε ανθρώπου ως μοναδικού.
2. Το σεβασμό στους άλλους ανθρώπους ως βασικό στοιχείο της χριστιανικής ζωής.
3. Πότε γίνονται διακρίσεις ή εκφοβισμοί κατά ανθρώπων;

Το ημερολόγιό μου:

Σήμερα...

η δασκάλα μας είπε μια ιστορία: Μια φορά κι έναν καιρό μια παρέα παιδιών μάλωνε συνεχώς. Κάποτε κουράστηκαν να μαλώνουν και αποφάσισαν να ταξιδέψουν για το νησί της Αγάπης. Η θάλασσα ήταν ήρεμη, ώσπου κάποια στιγμή έπιασε αέρας δυνατός και άγρια κύμματα χτύπησαν το πλοίο. Ο καπετάνιος φώναξε: «Πετάξτε στη θάλασσα ό,τι βαρύ κουβαλάτε. Αλλιώς θα πνιγούμε! Κρατηθείτε γερά ο ένας από τον άλλο». Στο τελευταίο, τα παιδιά τρόμαξαν! Να κρατηθούν; Μα ήταν ακόμη μαλωμένοι!

Αναρωτιόμαστε τι θα πέταχαν οι ταξιδιώτες. Τι ήταν τόσο βαρύ; Τι μπορεί να ήταν αυτό που τους εμποδίζει να κρατηθούν ο ένας με τον άλλον για να σωθούν;

Μπαίνουμε στη θέση των μαλωμένων παιδιών και γράφουμε σε ένα χαρτάκι ποιο «βαρύ» συναίσθημα μπορεί να είχε το ένα παιδί προς το άλλο. Μετά συμφωνούμε πού είναι η θάλασσα και πετάμε όλοι τα χαρτάκια που μας βαραίνουν για να σωθούμε. Πώς νοιώθουμε τώρα;

Ποια συναισθήματα θα μπορούσαν να χρησιμεύσουν ως σωσίβια και να μας βοηθήσουν να φθάσουμε σίγουρα στον προορισμό μας; Τα μοιραζόμαστε με τους συμμαθητές μας.

Η δασκάλα συνέχισε την αφήγηση:
Κι έτσι, αφού τα παιδιά συμφιλιώθηκαν, το πλοίο ξεπέρασε τις μεγάλες δυσκολίες και συνέχισε το ταξίδι του για το νησί της Αγά-

πης, εκεί όπου ο ένας σέβεται τον άλλο, τον αδελφό του, καταλαβαίνει την αξία του και βλέπει στο πρόσωπό του την εικόνα του ίδιου του Θεού.

Χωριζόμαστε σε ομάδες και βρίσκουμε τρία κοινά και τρία διαφορετικά χαρακτηριστικά που έχουμε μεταξύ μας.
Στη συνέχεια, τα μοιραζόμαστε με την υπόλοιπη τάξη και συζητάμε τι μας δυσκολεύει και τι μας ενώνει.

Ο Χριστός με τα παιδιά

Στην Εκκλησία είμαστε όλοι ένα Σώμα, αλλά διαφορετικοί ο καθένας και η καθεμιά. **Ο Χριστός πλησίασε με αγάπη όλους τους ανθρώπους, μικρούς και μεγάλους, πλούσιους και φτωχούς, Ισραηλίτες και Εθνικούς (ειδωλολάτρες).**

Πώς φερόμαστε στους άλλους.
Συμπληρώνουμε τις παρακάτω φράσεις.

- Τους _____
- Δεν τους _____

Πώς αντιδρούμε αν δούμε κάποιον να φέρεται άσχημα σε κάποιον άλλον. Πότε θεωρούμε ότι συμμετέχουμε και πότε όχι;

Κάνουμε «πράξη» όσα βρήκαμε: Χωριζόμαστε σε ζευγάρια. Παίζουμε μια σκηνή όπου το ένα παιδί ζητά βοήθεια από το άλλο. Φτιάχνουμε ζευγάρια όπου:

- ✎ Το ένα παιδί μπορεί να δει και βοηθάει το άλλο, που δε βλέπει.
- ✎ Το ένα παιδί μπορεί να ακούσει και βοηθάει το άλλο, που δεν μπορεί.
- ✎ Το ένα παιδί μπορεί να περπατήσει και βοηθάει το άλλο, που δεν μπορεί.

Παρουσιάζουμε τις σκηνές μας στην ομάδα της τάξης.

Αφού παρουσιάσουμε όλοι, συζητάμε:

- ✎ Ήταν δύσκολη η επικοινωνία;
- ✎ Είναι εύκολο να δίνουμε βοήθεια ή να ζητάμε την βοήθεια από τους άλλους;
- ✎ Πώς αισθανόμαστε όταν ζητάμε βοήθεια και πώς όταν την προσφέρουμε;

Ζωγραφίζουμε έναν κήπο.

- ✎ Τα μισά παιδιά βάζουν στον κήπο λουλούδια ακριβώς ίδια μεταξύ τους, ενώ τα άλλα μισά ζωγραφίζουν κήπο όπου τα λουλούδια είναι διαφορετικά και πολύχρωμα.

Ποιος κήπος μας αρέσει περισσότερο; Γιατί;

Ο κόσμος του Θεού είναι όμορφος, γιατί είμαστε όλοι και όλες διαφορετικοί, και διαφορετικές, μοναδικοί και μοναδικές.

Βλέπουμε τις φωτο-
γραφίες και μοιραζό-
μαστε τις σκέψεις και
τα συναισθήματά μας.

Ας ομορφύνουμε τον κόσμο μας, ο καθένας, με τον δικό του διαφορετικό τρόπο.

Ζωγραφίζουμε έναν κήπο με τον δικό μας
τρόπο εδώ και ομορφαίνουμε τον κόσμο!

Συμπληρώνουμε την τελευταία σελίδα του ημερολογίου με μια πρό-
ταση, που θυμόμαστε από το μάθημα των Θρησκευτικών φέτος.

Για να δούμε τι θυμόμαστε
από την 3η Ενότητα.

Γλωσσάρι

Θεία Λειτουργία: το πιο σημαντικό λατρευτικό γεγονός της Ορθόδοξης Εκκλησίας, που κορυφώνεται με το Μυστήριο της Θείας Ευχαριστίας

Αγαθοσύνη: όταν ο άνθρωπος σκέφτεται μόνο το καλό για τον συνάνθρωπό του

Άγιο Πνεύμα: το τρίτο πρόσωπο της Αγίας Τριάδας

Αμαρτία: το λάθος, όταν σφάλω και χάνω τον στόχο μου.

Ανασκαφή: σκάψιμο της γης για να βρεθούν αρχαία αντικείμενα

Ανελέητος: αυτός που δεν λυπάται κανέναν, ο σκληρός άνθρωπος

Ανεξιθρησκεία: το δικαίωμα να ακολουθεί κάθε άνθρωπος ελεύθερα όποια θρησκεία επιθυμεί

Απληστία : όταν ο άνθρωπος θέλει να αποκτή όλο και περισσότερα πράγματα

Ασκητής: ο άνθρωπος που αφιερώνει τη ζωή του στο Θεό και γι' αυτό ζει με εγκράτεια, μακριά από τον κόσμο

Διαλαλώ: φωνάζω δυνατά ώστε να ακουστή μακριά

Δοξολογώ: δοξάζω τον Θεό, Τον υμνώ.

Εγκράτεια: το να μάθει ο άνθρωπος να συγκρατεί τον εαυτό του

Εικονολάτρες: αυτοί που δέχονται την προσκύνηση των εικόνων

Εικονομάχοι: αυτοί που δεν δέχονται την προσκύνηση των εικόνων

Εκκλησία: 1. το σύνολο των Ορθόδοξων Χριστιανών όλου του κόσμου 2. ο Χριστιανικός Ναός

Ενσωματώνω: τοπθετώ ένα σύνολο μέσα σε ένα άλλο, το κάνω ένα σώμα με το άλλο

Ενορία: μικρή εκκλησιαστική περιφέρεια, που παίρνει το όνομα από τον Ναό της περιοχής, καθώς και το σύνολο των πιστών που ανήκουν σε αυτήν

Ερμηνεία: εξήγηση

Ευαγγέλιο: καλά νέα, χαρούμενες ειδήσεις

Ευεργετώ: κάνω καλό σε κάποιον δίχως αντάλλαγμα

Ευλογώ: ζητάω να έρθει η χάρη του Θεού, δηλαδή η βοήθειά Του, σε κάποιον ή σε κάτι

Θαύμα: ένα γεγονός που δεν περιμέναμε να γίνει και που δεν μπορούμε να το εξηγήσουμε με τη λογική μας.

Κοινότητα: Ομάδα ανθρώπων, που ζουν στον ίδιο τόπο

Κοινωνώ: παίρνω τη Θεία Κοινωνία, δηλαδή το Σώμα και το Αίμα του Χριστού, από τον ιερέα

Μακροθυμία: η ανεκτικότητα στα ελαττώματα και τα σφάλματα του άλλου, υπομονή

Μάρτυρας (στη θρησκεία): ο άνθρωπος που χάνει τη ζωή του επειδή υπερασπίζεται την πίστη του στον Χριστό

Μειονότητα: μια μικρή ομάδα ανθρώπων σε μια κοινωνία που διαχωρίζεται από τους άλλους ανθρώπους εξαιτίας κάποιων φυσικών ή πολιτιστικών χαρακτηριστικών

Οικουμενικός: αυτός που σχετίζεται με όλο τον κόσμο, με όλη την υφήλιο

Ολιγάρχεια: όταν αρκούμαστε στα

αναγκαία, όταν δεν χρειαζόμαστε πολλά για να είμαστε καλά.

Ολοκαύτωμα (των Εβραίων): ολοκληρωτική καταστροφή, αφανισμός μεγάλου αριθμού ανθρώπων

Ομολογώ: παραδέχομαι μια αλήθεια.

Πραότητα: ηρεμία

Παράδοση: Ο πολιτισμός, οι συμπεριφορές, οι ιδέες, τα έθιμα, οι θεσμοί κ.α. που μεταδίδονται από γενιά σε γενιά.

Πρωτοποριακός: κάποια ιδέα ή πράξη που εμφανίζεται για πρώτη φορά και αλλάζει τον κόσμο

Στρατόπεδο Συγκέντρωσης: ο τόπος όπου κρατούνται πολλοί άνθρωποι φυλακισμένοι, χωρίς δίκη, κάτω από κακές συνθήκες διαβίωσης, λόγω των ιδεών τους ή της καταγωγής τους

Συμμετέχω: παίρνω μέρος σε μια δραστηριότητα μαζί με άλλους.

Συγχωρώ: σταματώ να έχω αρνητικά συναισθήματα για κάποιον που μου έκανε κακό ή έκανε κάποιο λάθος

Συκοφαντώ: λέω ψέματα για κάποιον

Τόλημη: θάρρος

Φανατίζομαι: επιμένω εγωιστικά στην άποψη που έχω για κάτι και μισώ οτιδήποτε είναι αντίθετο σε αυτήν

Χάρισμα: το δώρο

Χριστιανική Κοινότητα: Ομάδα ανθρώπων που πιστεύουν στον Χριστό και ζουν στον ίδιο τόπο.

Εικονιστικό υλικό

- Σελ. 14, Η βάφτιση του Χριστού, π. Σταμάτης Σκλήρης
- Σελ. 14, Η θεραπεία του παραλυτικού, Google (Creative Commons)
- Σελ. 16, Η Πεντηκοστή, π. Σταμάτης Σκλήρης
- Σελ. 20, Άγιος Πέτρος, Γεώργιος Κόρδης
- Σελ. 24, Χριστού Γέννα, Γεώργιος Κόρδης
- Σελ. 25, Ευαγγελιστής Ματθαίος, Ευαγγελιστής Μάρκος, π. Σταμάτης Σκλήρης
- Σελ. 26, Ευαγγελιστής Ιωάννης, π. Σταμάτης Σκλήρης
- Σελ. 27, Ευαγγελιστής Λουκάς, π. Σταμάτης Σκλήρης
- Σελ. 28, Απόστολος Παύλος, Βαπτιστήριο Αγ. Λυδίας, Φίλιπποι, φωτογραφία, Καλλιαντά Θάλεια
- Σελ. 29, Σαούλ, Δαμασκός, λεπτομέρειες από την εικόνα Ο Σαούλ στη Δαμασκό, Μπάμπης Πυλαρινός
- Σελ. 31, Αγία Λυδία, βαπτιστήριο, Βαπτιστήριο Αγ. Λυδίας, Φίλιπποι, φωτογραφίες, Καλλιαντά Θάλεια
- Σελ. 33, Κολοσσαίο, φωτογραφία, Καλλιαντά Θάλεια
- Σελ. 35, Μέγας Κωνσταντίνος, Google (Creative Commons)
- Σελ. 36, Χριστόγραμμα, φωτογραφία, Wikimedia Commons
- Σελ. 38, Ύψωση Τίμιου Σταυρού, Μπάμπης Πυλαρινός
- Σελ. 39, Άγιος Αθανάσιος, Μπάμπης Πυλαρινός
- Σελ. 41, Α΄ Οικουμενική Σύνοδος, Google (Creative Commons)
- Σελ. 42, Τρεις Ιεράρχες, Google (Creative Commons)
- Σελ. 43, Μέγας Βασίλειος, Μπάμπης Πυλαρινός
- Σελ. 43, Άγιος Γρηγόριος ο Θεολόγος, Άγιος Ιωάννης ο Χρυσόστομος, π. Σταμάτης Σκλήρης
- Σελ. 45, Κόραμα Καππαδοκίας, Φωτογραφία, Θάλεια Καλλιαντά
- Σελ. 46, Αγία Μαρία Αιγυπτία, π. Σταμάτης Σκλήρης
- Σελ. 47, Άγιος Αντώνιος, π. Σταμάτης Σκλήρης
- Σελ. 48, Άγιος Μόδεστος, Μπάμπης Πυλαρινός
- Σελ. 50, Άγιος Δημήτριος, Αγία Μαρία των Παρισίων, π. Σταμάτης Σκλήρης
- Σελ. 51, Οικουμενικό Πατριαρχείο, Google (Creative Commons)
- Σελ. 52, Άγιος Κοσμάς Αιτωλός, π. Σταμάτης Σκλήρης
- Σελ. 54, Αγία Φιλοθέη η Αθηναία, Αλεξάνδρα Τσίγκου
- Σελ. 55, Σπίτι Αγίας Φιλοθέης, φωτογραφία, Θάλεια Καλλιαντά
- Σελ. 56, Κατοχή, φωτογραφία, Wikimedia Commons
- Σελ. 57, Αρχιεπίσκοπος Δαμασκηνός, φωτογραφία, archaiologia.gr
- Σελ. 57, Στρατόπεδο συγκέντρωσης, φωτογραφία, Google (Creative Commons)
- Σελ. 58, Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης Γεννάδιος, φωτογραφία, users.sch.gr
- Σελ. 60, Ιερό Βήμα – Αγία Τράπεζα, Δάπεδο Κύριου Ναού, φωτογραφίες από τον Ι.Ναό Αγίου Αντωνίου Περιστερίου, π. Γρηγόρης Τζιβελέκης
- Σελ. 60, Τρούλος, Ι. Ναός Μεταμορφώσεως Πειραιά, φωτογραφία, Μιχάλης Κασούτας
- Σελ. 60, Κύριος Ναός με κίονες, Ι. Ναός Παναχίας Αχειροποιήτου, φωτογραφία, Wikimedia Commons
- Σελ. 61, Καντήλια – Πολυέλαιοι, Ευαγγέλιο, φωτογραφία από τον Ι. Ναό Αγίου Αντωνίου Περιστερίου, π. Γρηγόρης Τζιβελέκης
- Σελ. 61, Ευαγγέλιο, φωτογραφία από τον Ι. Ναό Αγίου Αντωνίου Περιστερίου, π. Γρηγόρης Τζιβελέκης
- Σελ. 61, θυμίαμα – λιβάνι, φωτογραφία, Google (Creative Commons)
- Σελ. 61, κεριά, φωτογραφία, Google (Creative Commons)
- Σελ. 62, Ι. Ναός Μεταμορφώσεως Πειραιά, φωτογραφία, Μιχάλης Κασούτας
- Σελ. 62, Ιερό Βήμα, φωτογραφία από τον Ι.Ναό Αγίου Αντωνίου Περιστερίου, π. Γρηγόρης Τζιβελέκης
- Σελ. 62, Πλατυτέρα, φωτογραφία, φωτογραφία, Κατασκηνώσεις Χριστιανικών Μαθητικών Ομάδων, Βραύνα
- Σελ. 63, Δωδεκάορτο και Άγιοι Απόστολοι, φωτογραφία, Google (Creative Commons)
- Σελ. 64, Άγιος Γεώργιος δρακοντοκτόνος, έκθεση «Άγιοι και τέρατα» (2015), συνεργασία Κώστα Λάβδα με τον δχρονογιο του Γιώργο
- Σελ. 65, Παναγία, Αλεξάνδρα Τσίγκου
- Σελ. 66, Προσκύνηση στην εικόνα της Παναχίας Ιεροσολυμίτισσας, φωτογραφία, Ομάδα Κέντρου Νεότητας και Οικογένειας Ι. Αρχιεπισκοπής Αθηνών, 2018
- Σελ. 66, Μήτηρ Θεοτόκος η Χαρά των Παιδιών, π. Σταμάτης Σκλήρης
- Σελ. 67, Βαΐοφόρος, π. Σταμάτης Σκλήρης
- Σελ. 71, Η θεραπεία του Παραλυτικού
- Σελ. 72, Η κατάπαυση της τρικυμίας, π. Σταμάτης Σκλήρης
- Σελ. 74, Εις Άδου Κάθοδος, Αλεξάνδρα Τσίγκου
- Σελ. 74, Ανάσταση, Δομήνικος Θεοτοκόπουλος, Google (Creative Commons)
- Σελ. 76, Πνύκα, φωτογραφία, Ανδρέας Παλιούρας
- Σελ. 77, Εσωτερικό Ι. Ναού, πανηγύρι σε νησί, φωτογραφίες, Βικτωρία Δήμα
- Σελ. 78, Η φιλοξενία του Αβραάμ, Μπάμπης Πυλαρινός
- Σελ. 78, Άγιος Λουκάς ο Ιατρός, π. Σταμάτης Σκλήρης

- Σελ. 78, ιερές που κοινωνά, Google (Creative Commons)
- Σελ. 79, Ο παπα-Στρατής με τον Αϊλάν, σκίτσο, Γιάννης Αντωνόπουλος (John Antono)
- Σελ. 80, Η προσευχή, Μπάμπης Πυλαρινός
- Σελ. 83, Αρχάγγελοι, Αλεξάνδρα Τσίγκου
- Σελ. 84, Γέννηση, Μυροφόρες, π. Σταμάτης Σκλήρης
- Σελ. 85, Άγγελος, π. Σταμάτης Σκλήρης
- Σελ. 86, Βάφτιση, φωτογραφία, Google (Creative Commons)
- Σελ. 88, Βάφτιση, φωτογραφία, Google (Creative Commons)
- Σελ. 90, Μυστικός Δείπνος, Πίετε εξ αυτού Πάντες, π. Σταμάτης Σκλήρης,
- Σελ. 91, Αντικείμενα Θείας Κοινωνίας, Google (Creative Commons)
- Σελ. 94, Παναγία η Ελπίς, π. Σταμάτης Σκλήρης
- Σελ. 95, Σαμαρείτιδα, Αλεξάνδρα Τσίγκου
- Σελ. 95, Μυροφόρες, Μπάμπης Πυλαρινός
- Σελ. 96, «Excessive People», π. Σταμάτης Σκλήρης
- Σελ. 101, Οι αδελφοί του Ιωσήφ τον ρίχνουν στο πηγάδι, Κωνσταντίνος Λάβδας
- Σελ. 102, Ο Ιωσήφ εξηγεί το όνειρο στον Φαραώ, Κωνσταντίνος Λάβδας
- Σελ. 104, Η συνάντηση του Ιωσήφ με τον πατέρα του, Κωνσταντίνος Λάβδας
- Σελ. 107, Συσσίτια, στήριξη σε ηλικιωμένο, φωτογραφίες, Google (Creative Commons)
- Σελ. 109, Το θαύμα του παραλυτικού της Βυθεσδά, Θεοφάνης Κρητός
- Σελ. 111, Μπάσκει με αθλητές σε αμαξίδια, Έλενη Κέλλερ, φωτογραφίες, Google (Creative Commons)
- Σελ. 111, παιδί παίζει πιάνο, νέοι επιστήμονες, freepik
- Σελ. 112, Θάλασσα, φωτογραφία, Βικτωρία Δήμα
- Σελ. 113, Φωτογραφίες φύσης, Βικτωρία Δήμα
- Σελ. 114, Λουλούδια σε τάξη, φωτογραφίες, Ρεβέκκα Βούλγαρη
- Σελ. 115, Το Θέρος, Γεώργιος Κόρδης
- Σελ. 117, Ο Ιησούς με τα παιδιά, Google (Creative Commons)
- Σελ. 119, Αγκαλιασμένα παιδιά, freepik

Βιβλιογραφία

- Αλμπανάκη Ξ., Τα Επιτραπέζια Ηλεκτρονικά Παιχνίδια ως διαμεσολαβητές για τη μάθηση και την καλλιέργεια της Θρησκευτικής αγωγής (Ostracon publishing pc, 2017)
- Αυδή Α., Χατζηγεωργίου Μ., Η Τέχνη του Δράματος στην Εκπαίδευση, 48 προτάσεις για Εργαστήρια Θεατρικής Αγωγής, (Μεταίχμιο, 2007)
- Γκόβας Ν, Για ένα Νεανικό Δημιουργικό Θέατρο, Ασκήσεις, Παιχνίδια, Τεχνικές: ένα πρακτικό βοήθημα για Εμπυχωτές Θεατρικών Ομάδων και Εκπαιδευτικούς (Μεταίχμιο, 2003)
- Καρακόλης Χ., Οι τελευταίες εξελίξεις γύρω από το Μάθημα των Θρησκευτικών και η αναγκαιότητα της διδασκαλίας της Βίβλου στο σχολικό πρόγραμμα. (Ελληνική περιοδική έκδοση για τη Θρησκευτική Εκπαίδευση, No. 2, 2019: 9-18 Publishers' version)
- Κιουλάνης Σ., Από την Κατηχητική στη Χριστιανική Παιδαγωγική (Μπαρμπουνάκης, 2021)
- Κουκουνάρας Λιάγκης Μ., Εκπαιδευτικοί εν δράσει, Νέα Πολυτροπική διδακτική (Γρηγόρη, 2011)
- Κουκουνάρας Λιάγκης Μ., Τι Θρησκευτικά χρειάζεται η Εκπαίδευση σήμερα;, Μια πολυδιάστατη έρευνα σε ελληνικό περιβάλλον (Gutenberg, 2019)
- Κουκουνάρας Λιάγκης Μ., Ο Θεός, ο δικός μου, ο δικός σου, Πολιτισμός Εκπαίδευση Ετερότητα: Έρευνα για την διαπολιτισμική επικοινωνία (Γρηγόρη, 2009)
- Κουκουνάρας Λιάγκης Μ., (συλλογικό) Σύγχρονες τάσεις στην παιδαγωγική θεωρία και πρακτική, Δημοκρατία, Πολιτείοτητα, Ετερογένεια (Gutenberg, 2020)
- Κουρετζής Λ., Το Θεατρικό Παιχνίδι και οι Διαστάσεις του. Το θεατρικό παιχνίδι στο πρόγραμμα «Μελίνα», Σχέδια Δράσεις (Πρότζεκτ) (Ταξιδευτής, 2008)
- Μαρούδας Η., Το Θεατρικό Παιχνίδι ως Εργαλείο Βελτίωσης των Σχέσεων μεταξύ των μαθητών (Κοντύλι, 2017)
- Ματσαγούρας Η. Η Διαθεματικότητα στη Σχολική Γνώση, Εννοιολογική Αναπλαισίωση και Σχέδια Εργασίας (Γρηγόρη, 2003)
- Ματσαγούρας Η., Εισαγωγή στις Επιστήμες της Παιδαγωγικής. Εναλλακτικές Προσεγγίσεις, Διδακτικές Προεκτάσεις (Gutenberg, 2009)
- Ματσαγούρας Η., Μπονίδης Κ., Κουλουμπαρίτση Α., Μπουραντάς Ο., Γαλανοπούλου Ν., Αντωνίου Ε., Πετράτου Ε., Το Σχολικό Βιβλίο, Σχεδιασμός, διδασκαλία, αξιολόγηση (Γρηγόρη, 2015)
- Μητροπούλου Β. Οι Τεχνολογίες της Πληροφορίας και των Επικοινωνιών στη Διδακτική του μαθήματος των Θρησκευτικών (Ostracon Publishing, pc 2015)
- Μητροπούλου Β., Κοινωνικοπολιτισμικές θεωρίες μάθησης, προτάσεις εφαρμογής στη διδακτική πράξη με Η/Υ (Ostracon Publishing pc, 2015)
- Στογιαννίδης Α., Μεταμοντέρνο και Ορθόδοξη Χριστιανική αγωγή, Ένας διάλογος με τους Jean Francois Lyotard, Wolfgang Welsh & Gianni Vattimo, (Αφοι Κυριακίδη ΑΕ, 2003)
- Στογιαννίδης Α., Σχολική Παιδεία, Μάθημα των Θρησκευτικών και Δημόσιος χώρος (Ostracon publishing pc, 2022)
- Στογιαννίδης Α., Η διδασκαλία των λατρευτικών συμβόλων της ορθόδοξης καθολικής εκκλησίας στο μάθημα των Θρησκευτικών (Αφοι Κυριακίδη ΑΕ, 2008)
- Στογιαννίδης Α, Μητροπούλου Β., Θεωρίες μάθησης και αγωγής (Ostracon publishing pc, 2015)

ΞΕΝΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Hafler Max, Teaching Voice – Workshops for Young Performers (Nick Hern Books Limited, the Glasshouse, 2016)
- Jones-Trefor Glyn, Drama Menu three games in three courses (Nick Hern Books Limited, the Glasshouse, 2015)
- Marsden Samantha, 100 Acting exercises for 8-18year Olds (Methuen Drama Bloomsbury Publishing plc, 2019)
- Needlands J. Advanced Drama and Theatre Studies (Hodder Education, 2008)
- Swale Jessica, Drama Games (Nick Hern Books Limited, the Glasshouse, 2012)
- Wooland Brian, Teaching Primary Drama (Routledge, 2010)

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ ΘΕΟΛΟΓΙΚΟΥ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Αγουρίδης Σ. Ερμηνευτική των Ιερών Κειμένων, (Άρτος Ζωής, 2008)
- Αγουρίδης Σ., Θεολογία και Επικαιρότητα (Άρτος Ζωής, 2010)
- Αργυρόπουλος Α., Το επαναστατικό μήνυμα των Τριών Ιεραρχών (Έξοδος, 2009)
- Αργυρόπουλος Α., Θεολογία και Οικολογία, Συμβολή στην περιβαλλοντική αγωγή και την αειφόρο ανάπτυξη, (Μα-νιφέστο, 2011)
- Βίβλος σε μετάφραση της Ελληνικής Βιβλικής Εταιρίας
- Γλαβίνας Α., Οι Νεομάρτυρες της Τουρκοκρατίας (Επέκταση, 1997)
- Δεσπότης Σ., Ο Απόστολος Παύλος στην Αθήνα (Άθως, 2009)
- Δεσπότης Σ., Η Ιεραποστολική Περι-

δεία του Παύλου στον Ελλαδικό Χώρο. Μακεδονία - Αχαΐα – Ασία (Ουρανός, 2011)

- Δεσπότης Σ., Η Αγία Γραφή στον 21ο Αιώνα. Βιβλικές Μελέτες (Άθως, 2006)
- Διαμαντοπούλου Α., Βυζαντινή Αρχιτεκτονική (Αλφειός, 2000)
- Κόλλιας Σ., Η αγάπη ως βάση της χριστιανικής ζωής, Αγιοπατερική θεμελίωση της μητέρας των αρετών (Γρηγόρη, 2005)
- Κορναράκης Ι., Σώμα και Αίμα Χριστού. Εγχειρίδιο Ευχαριστιακής Παιδείας (Ιερά Μονή Παντοκράτορος, 2010)
- Κούκουρα Δ., Η θέση της γυναίκας στην Ορθόδοξη Εκκλησία και άλλα μελέτηματα οικουμενικού προβληματισμού (Σφακιανή Κ., 2006)
- Μαυρόπουλος Δ., Διερχόμενοι δια του Ναού, (Δόμος, 2013)
- Συλλογικό (Νάντσου Θ., Κουρουζίδης Μ.,.....) Οικολογία και Εκκλησία. Κείμενα και Βιβλιογραφία (Ηλίβατον, 1989)
- Τσιρώνης Θ., Εκκλησία πολιτευόμενη, Ο πολιτικός λόγος της Εκκλησίας της Ελλάδος (1913-1941) (Επίκεντρο, Θεσσαλονίκη, 2010)
- Χρήστου Π., Ελληνική Πατρολογία, Α & Δ τόμοι (Κυρομάνος, Θεσσαλονίκη, 2010)
- Ψαριώτης Θ., Το Φυσικό Περιβάλλον στην Ορθόδοξη πίστη (Γρηγόρη, 2001)

ΞΕΝΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Γουέαρ Κ. Η Ειρήνη του Θεού. Τα Μυστήρια ως Τρόπος Θεραπείας (μτφ. Ασπρούλης Ν., Ακρίτας, 2022)
- arc.Deseille P. Η Νηπτική Παράδοση της Ορθοδοξίας και η ακτινοβολία της στον κόσμο (μτφ. Κωστάκου Α., Ακρί-

τας, 2004)

- Khaled A., Athanasius, The Coherence of his Thought (The Early Church Fathers, Routledge ed., 2004)
- Krautheimer Richard, Παλαιοχριστιανική και Βυζαντινή Αρχιτεκτονική (MIET, 2011)
- Ostrogorsky G., Ιστορία του Βυζαντινού Κράτους (μτφ. Παναγόπουλος Ι., Πατάκης, 2012)
- Rodley L. Εισαγωγή στη Βυζαντινή τέχνη και Αρχιτεκτονική (μτφ. Βείκου Μ., Καρδαμίτσα, 2010)
- Runciman S. Βυζαντινός Πολιτισμός (μτφ. Παππάς Α., Μεταίχμιο, 2017)
- Χίλλ, Τζόνθαν, Η Ιστορία του Χριστιανισμού (μτφ. Αδραχτάς Β., Ουρανός, 2010)

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ ΑΠΟ ΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

- ΠΕΜΠΤΟΥΣΙΑ
<https://www.Pemptousia.gr/2021/03/i-idrisi-tis>
Η ίδρυση της πρώτης Εκκλησίας και οι Πρώτοι Χριστιανοί, (Κορώνης Α., 2 Μαρτίου 2021) , ημ. προσπ. 18/2/2025
- ΠΕΜΠΤΟΥΣΙΑ
<https://www.Pemptousia.gr/pdf/82683>
Η σύγχρονη Ορθόδοξη Θεολογία για τους αγγέλους. Τα πορίσματα του 13ου Συνεδρίου της Ελληνικής Εταιρίας Βιβλικών Σπουδών, 13/11/2014
- <https://www.romfea.gr/afieromata/3958-i-ethniki-drasi-tou-archiepiskopou-damaskinou-kata-tin-germaniki-katoxi>
Η Εθνική δράση του Αρχιεπισκόπου Δαμασκηνού κατά τη Γερμανική Κατοχή (π.Γαλαζιώργου Ν. 27/10/2023) , ημ. προσπ. 18/2/2025

Παραπομπές

- Σελ.13, Γέννεσις, α 1-2
- Σελ. 17, Πράξεις β' 1-11
- Σελ. 20, Πράξεις, ιβ' 1-19
- Σελ. 28, Πράξεις, θ' 4-6
- Σελ. 30, Πράξεις, ιστ' 9-16
- Σελ. 72, κατά Ματθαίον, ιδ' 22-34
- Σελ. 73, κατά Ματθαίον, θ' 27-35
- Σελ. 81, κατά Ματθαίον, στ' 9-13
- Σελ. 83, κατά Ματθαίον, ιη' 20
- Σελ. 84, κατά Λουκάν, α' 14
- Σελ. 84, κατά Μάρκον, ιστ' 6
- Σελ. 84 Ψαλμός 90, 11
- Σελ. 90, κατά Μάρκον, ιδ' 22-26
- Σελ. 110, κατά Ιωάννην δ', 7-8
- Σελ. 99 Προς Κορινθίους Α, ιγ' 4-88
- Σελ. 105, κατά Λουκάν, ιβ' 13-21
- Σελ.110, κατά Ιωάννην, ε' 4-9
- Σελ. 112, Γέννεσις, α 37-41

